

Svet, ki v njem živimo — Svet, ki v njem živimo

Letos ni bilo prvič. Že lani so se na svetovni konferenci za preprečevanje jedrskega orožja v Tokiju razgledali duhovi in na govornišnem odru je prišlo do neredov ter pravcate bitke — vse zato, ker je bila kitajska delegacija prepričana, da je konferenca izključno tribuna kitajskih stališč in zborovanje namenjeno zgolj propagiranju enostranskih ocen in obsodb pekinške vlade. »Politika je krhka kot porcelan.« je tedaj menil japonski delegat — socialist, ko je konferenca doživela neuspeh, »zato slon ne bi smel postati politika...«

HIROŠIMSKÉ MARGINALIJE

Tako tudi letošnja konferenca. Ta čas, ko so se povsod po svetu spominjali tragčne usode, ki je šestega avgusta 1945 zadela japonsko mesto Hirošima, in ko so se v Hirošimi zbrali predstavniki nasprotnikov atomskega orožja in prijateljev miru vsega sveta, da bi na konferenci izrazili miroljubno voljo, je konferenca sama nenađoma postala dvomljiva. Hirošimski odsek Japonskega sveta zoper jedrske bombe Gensukio je sporočil, da konference ne bo vodil, kot je bil obljubil pred tem. Vzrok: s kitajsko inno povežani japonski komunisti so hoteli konferenco spraviti pod svoje okrilje, čemur so se uprli japonski socialisti. Le-ti so se s konference umaknili ter sklenili, da bodo organizirali svoja zborovanja. Drugi, ki so se bili umaknili, so bili sovjetski zastopniki: kitajska delegacija je namreč moskovski sporazum označeval kot »benigni prevar«. Tretji, ki so se začeli umikati, so bili nekateri delegati afriških držav. Vzrok: kitajska delegacija je s seboj privedla samozvane »delegacije afriških in azijskih držav«, ki so se na konferenci oglašali zgolj s pooblastilom kitajske vlade, ne pa tudi svojih narodov — uporabljajoč kitajski politični slovar.

Podoben kot že na več letošnjih in laniških mednarodnih srečanjih se je kitajska delegacija tudi v Hirošimi spustila v boj za naklonjenost azijskih in afriških narodov. V prvi plan je postavila svojo svetokodno »zamisel o popolni razorožitvi, ki je sicer privlačna, zato pa trenutno nedosegljiva in ne nalaga kitajski vladi nobenih obveznosti. V okviru tega je vodja kitajske delegacije podal svojevrstno oceno sovjetske politike glede afriških, azijskih in latinsko-ameriških dežel. Sovjeti, je menil, se ne razlikujejo mnogo od imperialistov, saj so prodali kubansko suverenost Američanom in pomagali ubiti Lumumbo, ko so skupaj z Američani poslali čete ZN v Kongo. Ergo — vaš edini in naravni zaveznik je lahko samo Kitajski... Takšnih in tem podobnih dogodkov je bilo še več in prav nič čudno ni, da se je konferenca končala neuspešno zaradi kitajskih stališč in pa nekaterih tako imenovanih tujih delegacij, ki so jih Kitajci pripeljali iz Pekinga — kot so minuli teden javlje agencije.

30.000 ljudi je molče stalo v Parku miru v Hirošimi, ko so šestega avgusta zazvonili zvonovi v spomin na dogodek pred osemnajstimi leti. V New Yorku je 75 ljudi obkrožilo stavbo Ameriške komisije za jedrsko energijo, da bi se spomnili bombardiranja Hirošime in Nagasakija. Po vsem svetu so nasprotniki jedrskega orožja prirejali pohode in zborovanja. V Moskvi pa so diplomatski predstavniki podpisovali sporazum o delni ustavitvi jedrskih poskusov.

MARJAN SEDMAK

POMOČ IZ ZRAKA

Cesta se je zvilja v novo serpentino. Bogve katero že. Zaprta je bila je pripeljal mimo. Stali smo na majhni jasi ob cesti na Vršici, kjer se je odpiral pogled proti Mlinarici, Otarju, Škrlatici, Veliki dolini... Kavcov Marjan je trdil, da vidi bivač in če si prav marljivo mežikal za njegovim kazalcem, si menda res videl drobno piko v steni pod Škrlatico. S svojimi dioptrijami ji nisem bil kos, pa sem vseeno prikal. Potem je kazal, kje so ga nosili čez steno, čez melišče in skalnato strmino, polno ruševja.

Komaj dan in noč so bili stari dogodki, ki so znova oživel v skromnih besedah reševalca Lavtžarja.

Zgodilo se je v terek okrog devetih zvečer. Skupina petih beograjskih alpinistov, ki so že nekaj dni plezali toč okoli, se je ta večer ustavila v bivalju I. nad Veliko dolino. Devetnajstletni študent Bogdan Petrovič je šel po sneg, ki so ga rabili za čaj. Na ozki polici mu je spodrsnilo. Pretresljivo krik, topi udarci padajočega telesa... obležal je trideset metrov pod steno.

Jutranji svet je na strmi planinski stazi, ki se vije skozi ruševje, gruš in skalne pragove našel petorico hitečih gorskih reševalcev iz Kranjske gore, Franca Mraka, Miho Smoleja, Janeza Lukša in Zlatka Selmana, ki jih je vodil Marjan Lavtžar. V zgodnjih jutranjih urah so prišli do ponesrečenega Petroviča, ki je bil v zelo slabem stanju.

»Imel je zelo slab puls, komaj 57,« je priporočal potem Marjan Lavtžar. »Obvezali smo mu najhujše rane, očito pa je bilo, da ima tudi hude notranje poškodbe, zato smo čakali na zdravilnika, ki je bil na poti z drugo skupino. Ponesrečenec je bil sicer pri zavesti, vendar je tožil o hudih bolečinah v kolkih in pri ledvicah.«

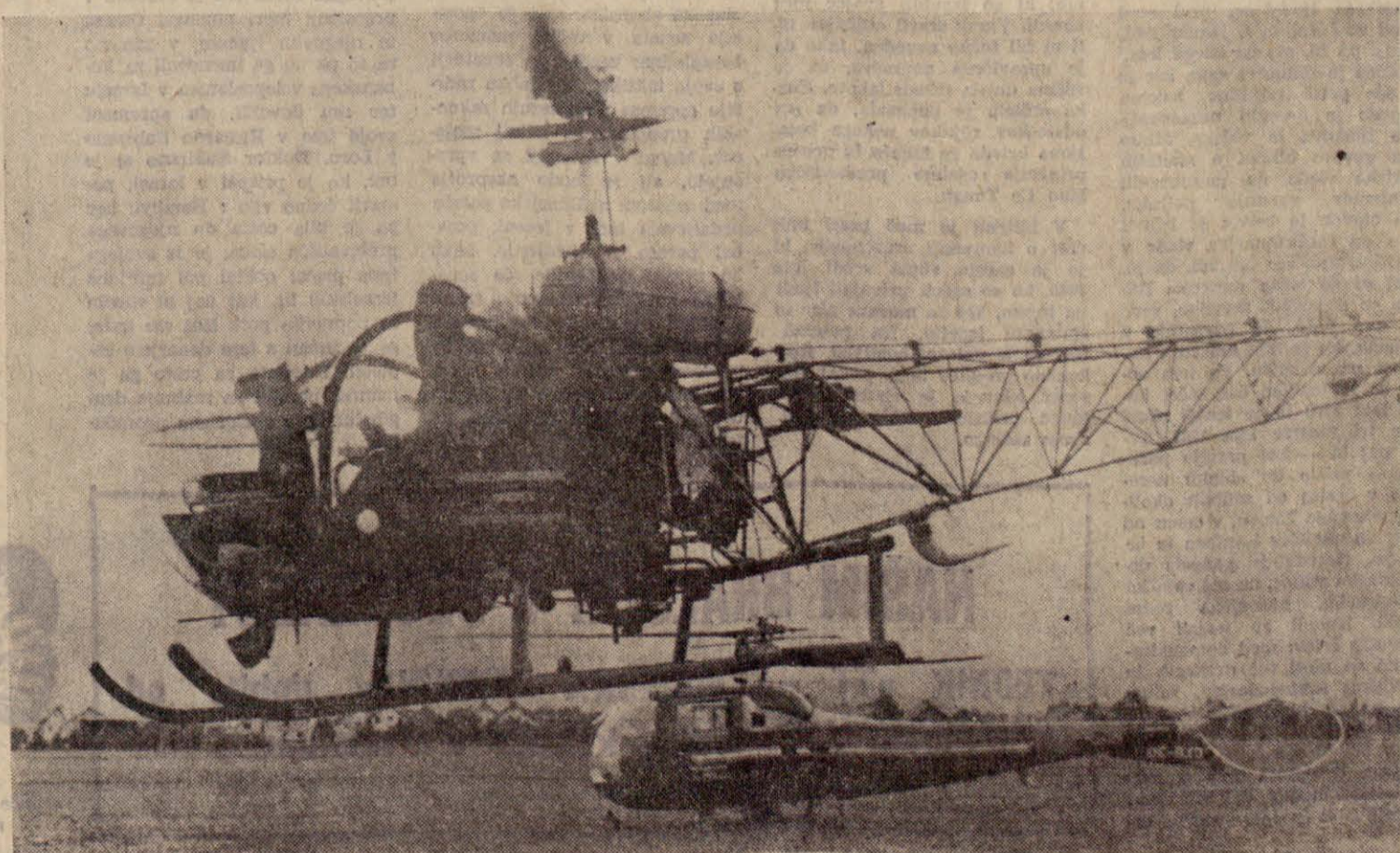
Dve uri kasneje je s skupino, ki jo je vodil Janko Sekli, prispel tudi zdravnik dr. Vilman z Jesenic. Ponesrečenca je dal takoj transfuzijo in injekcije proti bolečinam. Ugotovili je, da ima razen drugih poškodb tudi zlom hrbtenice. Običajni prenos ranjenca s tako kočljivo poškodbo bi bil lahko zanj usoden, zato je zdravnik predlagal, da pokličejo na pomoč

helikopter. Gorski reševalec iz Kranja, Roman Heric je prinesel s seboj tudi radijsko postajo in so takoj zaprosili za pomoč. Medtem ko so reševalci pod severno steno Škrlatice poiskali za ponesrečenega Petroviča zavetje pod previsno skalo in s pomočjo klinov in sotor-

DRAMATIČNO REŠEVANJE PONESREČENEGA ALPINISTA IZ ŠKRLATICE • HELIKOPTERJI NAD KRNICO • NAŠI REŠEVALCI O SODOBNEM REŠEVANJU

skih krlil napravili zavetišče, so njihovi tonariši v Ljubljani z dramatično telefonado iskali helikopter. Najbližji razpoložljivi helikopter pa je bil šele v Nisu in bi potreboval polnih šest ur, preden bi prispel na kraj nesreče... Med tem so gorski reševalci skupno s tonariši z

Letalske zveze preko tov. Bračiča naprosili avstrijsko gorsko reševalno službo, da jim pri-skoči na pomoč. Avstrijski kolegi so obljubili, da bodo s svojo reševalno ekipo, izdatniškim avionom in dvema helikopterjema prišli takoj, ko bo mogoče. (Nadaljevanje na 3. str.)

Avstrijska helikopterja pristajata na Lescah

VEČ KOT STO DRŽAV-TRIKRAT „DA“

Zadnje dni so predstavniki miroljubnih držav vsega sveta priče preprostemu ceremonialu. V Washingtonu, Moskvi in Londonu podpisujejo pooblašteni predstavniki številnih držav pomemben dokument, trojni sporazum o preprečitvi jedrskih poskusov v ozračju, vesolju in pod vodo — danes mu povsod pravijo na kratko kar »moskovski sporazum«. Vsaka država podpisnica bo podpisala dokument v vseh treh glavnih mestih in čeprav se nekatere države uradno še niso izjasnile o podpisu pričakujejo v Washingtonu, da bodo predstavniki vlad več kot sto držav podpisali sporazum, ki daje upanje, da se je pričelo človeštvo umikati grožnji atomske smrti. Slika kot je naša, je te dni povsem vsakdanja: ambasador podpisuje dokument. V našem primeru ga podpisuje češkoslovaški ambasador v Londonu. In medtem, ko spremlja svetovni tisk z navdušenjem doseženi sporazum, ga izkorišča Kitajci za žolne napade na tiste, ki podpisujejo in še posebno na Sovjetsko zvezo.

SKOPJE PRED PREPORODOM

Mesto ruševin in šotorov korakoma spreminja svojo žalostno sliko. Pretresljiva tragedija, ki nam je zadala silno boleč, nas razžalostila, nas prizadela, ni pa nas prestrašila, demoralizirala, ni nam vzela volje do dela, nasprotno zgradili bomo novo Skopje, lepše, bogatejše. Novo Skopje ne bo samo novo mesto, ampak tudi simbol naše zavesti, naše povezanosti, bratstva, naše solidarnosti in plemenitosti. Toda, veliko dela nas čaka in treba bo krepko pljunuti v roke in do tedaj ne moremo pustiti prizadete meščane pod šotori, nuditi jim moramo vsaj, kar je v danih razmerah mogoče, jim priskrbeti, čeprav zasliha, pa vseeno primerna bivališča, da bodo lahko zdravi in spočiti sodelovali pri izgradnji novega mesta in zadovoljni pričakali prepoved svojega Skopja. Zato v teh dneh delavci marljivo sestavljajo in grade montažne hiše in barake, prispevek vseh naših republik, kjer naj bi našli meščani svoja začasna domovanja.

MINISTER FREEMAN PO JUGOSLAVIJI

Te dni se mudi pri nas na uradnem obisku ameriški minister za kmetijstvo Orville Freeman, ki si je najprej ogledal prizadejano Skopje, nato Vojvodino, v nedeljo dopoldne pa je obiskal predsednika republike maršala Tita v njegovi rezidenci na Brdu. Minister Freeman in tovariš Tito sta se dalj časa zadržala v prijateljskem razgovoru, potem pa je ameriški državnik skupaj s svojim spremstvom s posebnim letalom odpoval iz Ljubljane v Titograd, od tu pa je nadaljeval pot preko Sv. Stefana v Dubrovnik.

SE
NESTALNO
VREME

Se naprej nestalno vreme, predvsem v popoldanskem času krajevne padavine. V naslednjih dneh ne pričakujemo nobenih večjih otopitev.

ADENAUER ŠE VEDNO TRMOGLAVI

RUSK SE ODPRAVLJA V BONN, DA BI ZLOMIL ODPOR ZAHODNONEMŠKE VLADE • ADENAUER TERJA »ZAGOTOVILA«, ČEŠ DA UTEGNE POMENITI PODPIS POGODBE PRIZNANJE VZHDNE NEMČIJE • ZAHODNA NEMČIJA SE JE TAKO ZNASLA ZA ISTIMI BARIKADAMI KOT FRANCIA IN LR KITAJSKA

Z odporom, ki ga kaže Bonn ob podpisu moskovskega sporazuma o delni prepovedi jedrskih poskusov, se je Zvezna republika Nemčija pridružila opoziciji, ki jo vsaka s svoje strani ter vsaka zaradi svojih razlogov sestavlja LR Kitajska in Francija. Nobenega dvoma ni, da ne gre zgolj in samo za odpor proti posrednemu priznanju Vzhodne

Nemčije kot pogodbenice partnerice, marveč tudi za odpor zoper daljnoročnejši proces ublaževanja nasprotij, od katerih je imela bonnska vlada v minulem desetletju in pol samo korist. Da dela zahodnonemško stališče sive lase zavzemnikom z druge strani oceana, je pokazal tudi obisk ameriškega obrambnega ministra McNamare v Bonnu

minuli teden. McNamara je prišel docela nepričakovano; njegovo letalo je vse dopoldne čakalo na vzletni stezi, kar je pričalo, da se minister ne misli zadrževati dalj časa pri Adenauerju. In res je McNamara že opoldne odletel s svojim velikim Boeingu, ne da bi novinarjem natančneje povedal, kaj je bil iskal v Bonnu. Zanimal je glasove, da je prinesel osebno poslanico Kennedyja. »Bržkone ste razpravljali o moskovskem sporazumu?« so hoteli vedeti novinarji na letališču.

»To ni moje področje,« je odgovoril McNamara. »Saj imamo za takšne zadeve svojega veleposlanika v Bonnu.«

McNamara je po nedeljenem mnenju komentatorjev prišel v Bonn, da bi osebno slišal za zahodnonemške ugovore ob podpisu sporazuma. Gre v prvi vrsti za stališče, da zahod ne bi smel nikjer in nikoli ukrepati tako, da bi s svojim ravnanjem dvignil ugled ali morda celo posredno priznal Demokratično republiko Nemčijo. Takšna politika izvira iz leta 1949, ko se je bonnska vlada postavila na stališče, da edina lahko predstavlja celotno Nemčijo in da je naslednica pravic o obveznosti stare

nemške države; tudi po mnenju številnih zahodnih politikov je skupaj s svojim otrokom, hallsteinovo doktrino, že davno preživela in predstavlja samo oviro pri urejanju evropskih odnosov.

Nasploh je bil minuli teden v Zahodni Nemčiji teden preplene reakcije na lahkoto, s katero so v Moskvi podpisali sporazum. Vodja demokratske večine v Bundestagu von Brentano je brž po sporazumu začel zagovarjati, da se Bonnu ni treba pridružiti sporazumu, češ da je edina dežela sveta, ki je pogodbeno že obljubila, da ne bo proizvajala atomskega orožja. Glasnik kanclerjeve pisarne je nato sporočil, da njegova vlada nikakor ne bo podpisala sporazuma, dokler ne bo razčlenila debate o sporazumu v ameriškem parlamentu ter dobila zagotovilo, da sporazum ne bo povečal ugleda in teže Ulbrichtove vlade v Vzhodni Nemčiji. Obrambni minister von Hassel je izjavil, da sta se z ameriškim kolegom McNamaro sporazumele, da sporazum v Moskvi ni tudi vojaški sporazum, marveč le politični in da je zato treba krepiti NATO; da bi morala Zahodna Nemčija okrepiti vojno ladjevje ter dobiti svoj glas v vodstvu NATO; in da bo Zvezna republika Nemčija ostala v stalnih stikih z Londonom in Washingtonom predvsem zato, da sporazum ne bi »izkoristili na škodo« Bonna. Nasprotno se je socialdemokratska stranka zavzela za sporazum. Vodja stranke Ollenhauer je v tej zvezi pripomnil, da bi moral Bonn takoj podpisati sporazum in tako dobiti prednost pred Vzhodno Nemčijo. Vlada ni tega mnenja in trenutno je zelo dvomljivo, da bodo bonnski predstavniki sporazum podpisali; če ga bodo, ga bodo šele potem, ko bodo »dobili posebno zagotovilo, da status Vzhodne Nemčije s podpisom sporazuma ne bo spremenjen«.

REVIZIJE V PRAGI

»RUDE PRAVO« POROČA, DA JE VRHOVNO SODIŠČE V PRAGI PRED ZAKLJUČKOM REVIZIJE OBSODB IZ STALINISTIČNE DOBE • REHABILITACIJA SLANSKEGA, CLEMENTISA IN DRUGIH • POLITIČNA REHABILITACIJA JE NALOGA ČEŠKO-SLOVAŠKE KOMUNISTIČNE PARTIJE

Glasilo češkoslovaške Komunistične partije »Rude pravice« je minuli teden objavilo članek, v katerem je sporočilo, da je Vrhovno sodišče v minulih mesecih revidiralo vrsto procesov, do katerih je prišlo v dobi stalinizma in zaradi katerih je izgubilo življenje precejšnje število starih partijskih kadrov. Revizija se je končala — tako piše časnik — s civilno in pravno rehabilitacijo obojenih; o obsodbah in reviziji bo javnost obveščena potem, ko bo sodišče dokončno obdelalo še nekaj preostalih primerov.

Češkoslovaška partija je v minulih mesecih za rehabilitacijo nekaj vidnih stalinističnih politikov. Sekretar slovaške partije je na primer na nekem zborovanju 25. junija v Bratislavi sporočil, da so bivšemu ministru za zunanje zadeve Clementisu, ki so ga bili obsodili in obsili leta 1952, vrnil partijsko izkaznico. Podobna izjava je prišla od samega predsednika republike Novotnega, ki je na zborovanju v Košicah povedal, da bodo nekdanjega prvega sekretarja Slanskega — le-tega so obsodili in obsili skupaj s Clementsom — rehabilitirali vsaj pravno, prav verjetno pa tudi politično. Glede tega je »Rude pravice« poudarilo, da je naloga pravnega postopka, ki se je začel po dvajstem kongresu par-

tije decembra lani, civilna in pravna rehabilitacija; o politični rehabilitaciji bo po besedah časnika razpravljala Centralna komunistična partija, ki je edini pristojen za to. Centralni komite doslej še ni sporočil ničesar o razpravah za rehabilitacijo Stalinovih žrtev.

OTROK NI PREŽIVEL...

TRETI OTROK AMERIŠKEGA PREDSEDNIKA KENNEDYJA SE JE RODIL PET TEDNOV IN POL PREZGODAJ • TAKOJ PO PORODU SO SE ZAČELE KOMPLIKACIJE NA DIHALNIH ORGANIH • TEŽAVE TUDI PRI PREJŠNJIH PORODIH

Tretji otrok ameriškega predsednika Kennedyja — ameriška javnost je stanju predsednikove žene Jacqueline posvečala saljive, pa tudi resne članke, saj prva dama Amerike doslej nikoli ni imela lahkih porodov — je živel le kratak dan. Otrok se je rodil nepričakovano, sedmega avgusta, v bolnišnici letalskega oporišča v Otisu, država Massachusetts. Kot pri obeh prejšnjih porodih so si morali zdravniki tudi tokrat pomagati s carskim rezom, ki je sicer uspel, vendar pa je bil otrok rojen pet tednov in pol prerano, prav tako kot predsednikov drugi sin John

mlajši pred tremi leti. Otrok je imel takoj po porodu težave z dihalni in so ga zato poslali na otroško kliniko v Boston.

Predsednika Kennedyja je podobno kot pred tremi leti tudi tokrat prehitela astorija, čeprav je odpotoval z reaktivnim letalom, brž ko je zvedel, da se je porod začel. Tiskovni zastopnik Bele hiše Pierre Salinger je sporočil, da se po porodni začetki zgodaj jutraj v predsednikovi poletni rezidenzi. Ker so bile znane težave s prejšnjimi porodi in ker se je zadeva začela prezgodaj, je hišni zdravnik doktor Walsh, ki so ga poklicali po telefonu, ukazal, da Jacqueline Kennedy takoj prepelejo v bolnišnico letalskega oporišča Otis; osemnajst minut po prihodu je bila porodnica že v dvorani za operacije, kjer je tudi rodila. Novorojenček je imel 2111 gramov in je bil dolg 43 centimetrov. Predsednika Kennedyja so obvestili nekaj pred polnočjo, ter je takoj s helikopterjem odpotoval v Camp Andrews, kjer ga je čakalo njegovo reaktivno letalo. Le-to pa so tedaj popravljali in Kennedy je moral potovati z manjšim letalom, ki ga je pripeljal v Camp Otis petindvajset minut za astorijo. Potem, ko je pol ure čakal na izid operacije, so mu sporočili, da je njegova žena rodila sina. Zaradi komplikacij na dihalnih poti so morali tretjega predsednikovega otroka prepeljati na otroško kliniko v Boston. Kot kaže, je bil otrok prešibak in je v Bostonu po komaj enem dnevu življenja umrl.

KOEKSISTENCA

V STILU ZBLIŽEVANJA MED VZHODOM IN ZAHODOM SE JE V PALAČI MAJAKOVSKEGA V LENINGRADU ZAČELA OKROGLA MIZA PISATELJEV VZHDNE IN ZAHODNE EVROPE

Cetrtega avgusta se je v dvorani Majakovskega v Leningradu začela konferenca, ki je po svoji vsebini in namenu v skladu z duhom, kakršen je zadnji čas zavladal v odnosih med vzhodom in zahodom. Gre za konferenco, ki jo je organizirala leningradska zveza pisateljev v nadomestilo za sestanek, ki bi moral biti pred dvema mesecema v Varšavi, na njej pa bodo literarni ustvarjalci z obeh strani zdaj že abivške železne zaves razpravljali o sodobnem romanu. Po vsej verjetnosti bo leningradska konferenca prišla v analoško evropskega literarnega delovanja kot prva in največja iz delegatov iz posameznih dežel. Med italijanskimi predstavniki bodo na primer pisatelji, kot so Pasolini, Bigiarelli, Vigorelli in Porzio, med britanskimi Williams, Wilson in Goldin, med francoskimi Sartre, de Beauvoir, Sarraute in Robbe-Grillet, med Nemci Bachman, Richter, Bedder in Herber, med Švicarji Dürrenmatt in med Madžari Tibor Dery. Prav tako bo elitna tudi sovjetska delegacija, saj

bodo med njenimi člani Solohov, Fedin, Erenburg in Tvardovski. Leningradski sestanek predstavlja prvo izmenjavo mnenj med avtorji evropskega vzhoda in zahoda. Zanimivo je, da je med zahodnimi pisatelji precej takšnih, ki so izrazili pripadnost levice, nekateri pa tudi izrazito marksistično usmerjenosti, pa vendarle v SZ ne objavljajo njihovih del. Po vsej priliki se bo konferenca pomenila tudi o teh rečeh, kot tudi o vlogi in nalogah pisatelja v sodobni družbi.

TAJNA POROČILA ZA 40 DOLARJEV

V ZDA SO OBJAVILI TAJNA POROČILA FUNKCIONARJEV KITAJSKE VOJSKE, KI JE IMELA OPRAVKA S POSAMEZNIMI UPORI PREBIVALCEV PO LAKOTI NA ZIMO LETA 1960-61

Od petega avgusta dalje imajo v newyorških knjižnicah napredaj ponatis poročila, ki so jih politični funkcionarji kitajske vojske pošiljali pekiški vladi med strahovitimi in lačno zimo 1960-61. Cena: 40 dolarjev za ce-

lotna »zbrana dela«. Potem, ko so napovedale izid poročil, so ameriške oblasti tudi povedale, da jih imajo v svojih rokah že precej časa; nihče od washingtonskih funkcionarjev pa seveda ni hotel povedati, kako so poročila zašla v ZDA.

Gre za 29 števil »Biltena o dejavnosti generalnega političnega oddelka osvobodilne armade kitajskega ljudstva«; prvi med njimi nosi datum 1. januar 1961, zadnji pa 26. avgust istega leta. Vsebine je zanimiva zato, ker je iz njene prve razvidno, kakšno stopnjo je doseglo nezadovoljstvo ljudstva in vojske. Mimo tega govore bilteni o stališčih kitajske vlade do posameznih problemov zunanje politike.

»Ko človek to bere,« je izjavil eden od funkcionarjev vlade v Washingtonu, »se mu zdi, da je videl drugo stran meseca.« Bilteni so objavljali neredno, vendar vse kaže, da pogostejše v mesecih, ko je bila notranja napetost na vrhuncu. Po tem sodi se, da je kritični čas začel konec leta 1960 in je trajal skozi prve tri mesece leta 1961. Tedaj naj bi — kot pravijo poročila — prišlo do »hudih neredov« v šestih od sedmih okolišev pokrajine Hunan, v enem od severnih okolišev Kantona in še drugje. Neredi je podprla državljanska milica, na pol vojaška organizacija, podrejena redni vojski. Neredi so terjali več človeških žrtev: med demonstracijami so ubili več državljanov in partijskih funkcionarjev, mimo tega pa so demonstranti začeli rušiti komunikacijska sredstva ter napadati konvoje vojakov.

Konec decembra 1960 je vojska počasi dobila položaj nazaj v svoje roke in spet spravila državljansko milico pod svojo oblast. Odstanitni je morala 57.000 častnikov milice ter razorožiti posamezne oddelke. Politična služba kitajske vojske je v poročilih objavila še nekatere druge podatke. Ko so njeni uslužbenci opravljali anketo med vojski, se je izkazalo, da je med 60 vojakov kar 24 takšnih, ki so izgubili svoje me neredi. Vzrok smrti običajno niti ni bil točno naveden, tako da je upravičena domneva, da je večina umrla zaradi lakote. Enaka anketa je pokazala, da pet odstotkov vojakov nekega bataljona krivdo za lakoto in nered pripisuje osebno predsedniku Mao Ce Tungu.

V bitenu je moč brati tudi vest o kampanji »varčnosti«, ki jo je začela vlada sredi leta 1960, ko so začeli privajati ljudi na hrano, kot so morske alge in sintetični izdelki. Na pomlad 1961 se je položaj izboljšal. Dokončno ureditev krize nekaj mesecev kasleje je vlada v Pekingu prikazala izključno kot svojo zaslugo.

Žalvansko milico pod svojo oblast. Odstanitni je morala 57.000 častnikov milice ter razorožiti posamezne oddelke. Politična služba kitajske vojske je v poročilih objavila še nekatere druge podatke. Ko so njeni uslužbenci opravljali anketo med vojski, se je izkazalo, da je med 60 vojakov kar 24 takšnih, ki so izgubili svoje me neredi. Vzrok smrti običajno niti ni bil točno naveden, tako da je upravičena domneva, da je večina umrla zaradi lakote. Enaka anketa je pokazala, da pet odstotkov vojakov nekega bataljona krivdo za lakoto in nered pripisuje osebno predsedniku Mao Ce Tungu.

V bitenu je moč brati tudi vest o kampanji »varčnosti«, ki jo je začela vlada sredi leta 1960, ko so začeli privajati ljudi na hrano, kot so morske alge in sintetični izdelki. Na pomlad 1961 se je položaj izboljšal. Dokončno ureditev krize nekaj mesecev kasleje je vlada v Pekingu prikazala izključno kot svojo zaslugo.

NAŠIM BRALCEM V BEOGRADU!

TEDNIK »TT — TEDENSKA TRIBUNA« dobite od 8. avgusta dalje tudi v kiosku v Bezistanu

Ameriški minister za kmetijstvo Orville Freeman je pred prihodom v Jugoslavijo obiskal tudi Sovjetsko zvezo, kjer se je v spremstvu svojih sodelavcev sešel s sovjetskim premierom Hruščovom. Ob tej priložnosti je ameriška delegacija Hruščovu poklonila »kalumete«, indijski pipo miru. Premier je dejal, da sicer ne kadi, da pa je pripravljen pokaditi dim ali dva — za mir...

PLEMIČ: DA IN NE

»Zakon, ki dovoljuje, da se plemiči odvedo svojim plemenitiškim naslovom, pomeni prekretnico v sodobni britanski ustavni zgodovini. Osebo sem mnenja, da je to začel konca Zgornjega doma.« To so bile besede, ki jih je v začetku tega meseca izustil Anthony Wedgwood Benn, nekdanji plemenitaš in sedanj zmagovalec v dolgi

ter težavni bitki za ohranitev statusa navadnega državljana. Benn je namreč proti svoji volji podedoval plemiško krono in plašč iz hermelina; ker se ni hotel odreči kariere laburistične poslanca — aristokracija nima pristopa v Spodnji dom britanskega parlamenta —, se je sklenil odreči podedovanemu plemstvu in plavi krvi. Zadeva pa ni bila tako zelo preprosta; Benn je moral pritisniti na vse strani, da je kraljica dokončno privolila v zakon, ki sta ga pred njo sprejeli obe zbornici parlamenta. Brž ko je Benn prvega avgusta v Zgornjem domu slišal formulo »la reine le veuve« (kraljica hoče tako), s katero se izreka pristaneč presloja na zakone, sprejete v parlamentu, je Benn odhitel v kraljevsko palačo, da formalno odloži plemiško krono ter naslov lorda Stangate of Stangate. Zanimivo je, da bivši lord Stangate ni ostal sam; komaj deset minut kasneje je pred njeno vilečastno prišel lord Altrincham, znan kot neustrudni kritik kraljevske hiše, ter se predstavljal z enako zahte vo.

xxx

Drugi evangelij, znan po imenu Janezov, uživa v Veliki Britaniji zaščito, ki izvira iz zakonodaje o avtorskih pravicah (v angleščini se pravi »copyright«); tako je odločilo britansko Vrhovno sodišče, potem ko sta se pred njim znašli univerzi Oxford in Cambridge na eni strani ter založniška hiša Eyre & Spottiswoode. Slednja je pred časom poslala na trg cene no izdajo drugega evangelija. Sodišče je ugotovilo, da lahko cerkvene spise na podlagi nekega starega kraljevskega ukaza objavljajo samo univerzitetne založbe ter je zato razglasilo za neveljavno odločbo iz leta 1907, ki je založniško hišo Eyre & Spottiswoode pooblašala za izdajo evangelijev.

PREBRISANI ŽUPAN

Če ne bo šlo drugače, bo v kratkem izbruhnila vojna med kubanskim veleposlanikom v Izraelu ter občinno Herzljo, vasioco blizu samega Tel Aviva. Kubanski predstavnik v Izraelu je bogat in znan kemik, ki se je nekoč pisal Richard Wolf. Za časa kubanske revolucije je Wolf s svojim denarjem in zvezami v precejšnji meri pomagal Castru in njegovim ljudem, v zameno za to pa so ga imenovali za kubanskega veleposlanika v Izraelu ter mu dovolili, da spremeni svoje ime v Riccardo Subirano y Loro. Doktor Subirano si je brž, ko je prispel v Izrael, postavil čedno vilo v Herzliji; ker pa je bila cesta do njegovega prebivališča slaba, je iz svojega žepa plačal občini pol milijona izraelskih lir, kar naj bi služilo za popravilo poti. Kot vse kaže, se je župan s tem denarjem za pletel. Namesto za ceno ga je namreč porabil za mašenje drugih lukenj v občinskem proračunu.

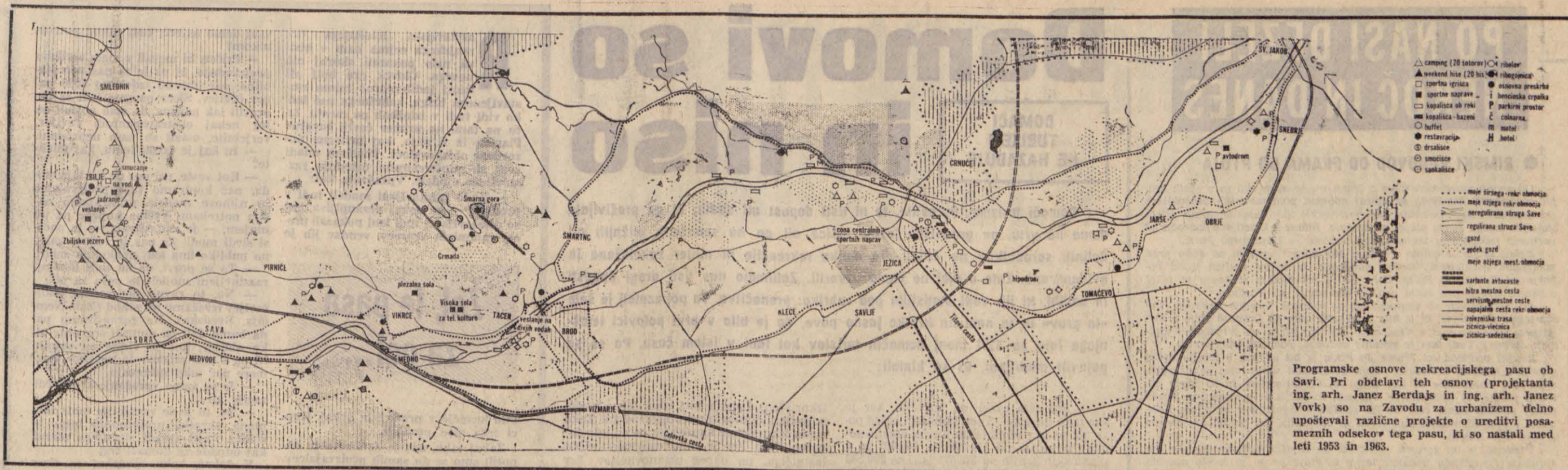
tt • telegrami

- ATLANTA — Lucy McDonaldovj (38 let) je šlo najprej na smeh, ko je kar naenkrat začela ihteti in ni mogla nehati. Po 25 dneh nenehnega ihtenja so jo odpeljali v bolnišnico; upajo, da ji bodo odpravili to nenavadno motnjo.
- LONDON — John Edwards in Raymond Stanner (16 let) sta bila na otoku Jersey obsojena na po osem uradcev z bičem, ker sta namerno poškodovala telefonsko kabino; sodnik upajo, da bo zaleglo.
- LE MANS — Marcelu Schmitu (48 let) je med vožnjo z motorjem priletela v grlo osa in ga pčila v grgavec; Schmit je bil takoj mrtev.
- LUKSEMBURG — Zaloge premoga v državah Montanske unije se krčijo; kaže, da bodo kmalu vzpostavili ravnotežje med proizvodnjo in potrošnjo.
- WASHINGTON — Kongres je po štirimesečni razpravi odobril predsedniku Kennedyju 4,1 milijardo dolarjev za pomoč tujini; 400 milijonov manj, kot je zahteval.
- LONDON — Julija so se britanske zlate rezerve povečale za sedem milijonov funtov.
- MONTPELLIER — V mestu je prišlo do pretepa med francoskimi padalci in Alžirci; ranjeni: dva padalci in uslužbenec alžirске konzulata. Vzrok: želja po pretepavanju? (Najbrž stari računi.)
- CONAKRY — Stah osvobodilnega gibanja v portugalski Gvineji sporoča: v zadnjih dveh tednih je padlo 107 portugalskih vojakov.
- NEW YORK — Nizozemka Evelyn Davies (33 let), v OZN akreditirana novinarka, je bila obsojena zaradi prostitucije v Štekljeni palači: 60 dni pogojno.
- LONDON — V blatu Temzine struge sredi Londona so odkrili rimsko ladjo: 1.800 let.
- OTTAWA — Kanada je ukinila vstopne vize za Italijane, ki žele preživeti v Kanadi manj kot tri mesece.
- LONDON — Jetrnik 1839 iz jetnišnice Hull, v »civilu« Herbert Stratton, se je prijavil za kandidata konservativne stranke v volilnem okrožju bivšega ministra Profuma Stratford — on — Avon: v zaporu je zaradi prometnega prekrška.
- ATENE — V grško prestolnico je prispela iz Londona gospa Ambatielos in takoj obiskala moža, ki je v zaporu: londonske demonstracije niso bile čisto zastojne.
- BERLIN — Na jezeru Glienicke je nek kopalac pri opoldanskem soncu zaspal na gumijastem čolnu. Zbudil ga je »judski policaj« v DR Nemčiji: pihal je jugovzhodni veter.
- STOCKHOLM — Švedski mornar Sven Ingmar Rosenkvist se je v Rigi stregel z nekim sovjetskim državljanom: deset mesecev zapore (poročila švedski tisk).

KARIKATURA

»Nihče nam ne more kratiiti pravice, da kratimo pravice našim državljanom.« (Sanders v »Daily News«)

Programske osnove rekreacijskega pasu ob Savi. Pri obdelavi teh osnov (projektanta ing. arh. Janez Berdajs in ing. arh. Janez Vovk) so na Zavodu za urbanizem delno upoštevali različne projekte o ureditvi posameznih odsekov tega pasu, ki so nastali med leti 1953 in 1963.

ZA PASJE DNI — ŠE VEDNO SAMO NAČRTI

Prav te dni, ko nihče ne potrebuje živega srebra, da bi ugotovil, koliko stopinj Celzija je preveč, ko je razgorelo mesto z vsem svojim hropom, smradom, prahom, mirnim in utrujenostjo, ki jo vsiljuje svojim prebivalcem, še toliko bolj nezno in ko si vsakdo želi samo malo miru, vode, trave, sonca in sence, kratak počitek v naravi, oddih do naslednjega dne, lahko še vedno, čeprav že na meji obupa, samo ugotovljamo, da je tudi letos kopalniški kapacitet — absolutno, zlasti pa še v primerjavi s številom prebivalstva — manj kot lani, da naša kopalniška tudi letos niso prav nič bolj urejena, kvečjemu slabše (kopalnice na Ježici nudi tisočim kopalcev en sam tuš), pa čeprav so se cene vstopnic dvignile, da se promeine zveze niso prav nič zboljšale, da ... Skratka: da je vse tako kot lani ali pa še slabše in da je končno vsa mala poletna rekreacija skoraj v celoti prepuščena samoiniciativi posameznikov, ko da to ne bi bila zadeva vse družbe.

Izkušnje in strokovne analize so pokazale, da so vodne površine in njihova okolica najbolj iskana in hkrati najbolj učinkovita področja za rekreacijo. Prav tja — pa naj gre za moje reke, jezera ali pa gorske potoke — si vsak tudi želi med letnim dopustom, toda z zakonom zagotovljen počitek je prekratkega — za marsikoga pa je tudi turistično bivanje v drugih krajih preveliko finančno breme — da bi lahko odtehtal tristo dni dela in vsaj toliko dni življenja v mestu. Za bolj ali manj popolno rekreacijo lahko poskrbi le tako imenovana mala rekreacija, se pravi kar najbolj pogostno enodnevno ali pa celo poldnevno bivanje v naravi. Po domače bi temu rekli kopanje.

Rekreacija v gostilniški senci

Za Ljubljance je skoraj odveč ugotovitev, da vsega tega ni. Sava in Sora sta sicer blizu, toda eno kopalnišče je precej zapuščen, drugo še ni urejeno, kabin je premalo, športnih igrariš, po skrbi za čolne, hkrati pa omogočiti, da si lahko prav vsi meščani privoščijo oddih in kopanje v naravnem okolju brez prevelikih izgub časa in prevelikih izdatkov.

Toda tudi ta rekreacija ima svoje zahteve. Ljudem je treba zagotoviti varnost, vsaj osnovno udobnost, treba je poskrbeti za higieno, prehrano, kopalcem je treba dati vsebino za njihovo bivanje na vodi, zgraditi kopalnice, bazene, športna igrariš, po skrbi za čolne, hkrati pa omogočiti, da si lahko prav vsi meščani privoščijo oddih in kopanje v naravnem okolju brez prevelikih izgub časa in prevelikih izdatkov.

Tri središča: Medvode, Tacen, Črnuče

Za Ljubljance je skoraj odveč ugotovitev, da vsega tega ni. Sava in Sora sta sicer blizu, toda eno kopalnišče je precej zapuščen, drugo še ni urejeno, kabin je premalo, športnih igrariš, po skrbi za čolne, hkrati pa omogočiti, da si lahko prav vsi meščani privoščijo oddih in kopanje v naravnem okolju brez prevelikih izgub časa in prevelikih izdatkov.

Kaj bo — ko bo

Mestni svet sicer še ni razpravljal o teh programskih osnovah, toda ker obdelava v celoti stoji na prvih urbanističnih programih Ljubljane in

generalnega urbanističnega načrta, ki so slej ko prej nesporne, ni verjetno, da bi prišlo do kakih bistvenih sprememb. Osnovno izhodišče je seveda, da je treba v bodočem rekreacijskem pasu ob Savi preprečiti kakršnokoli gradnjo, ki bi motila neokrnjenost pokrajine in razglede, omejiti je treba sečnje in prirediti z intenzivnim gozdomarstvom nekatere površine, urediti tok reke, toda samo tam, kjer je to nujno, na splošno pa ohraniti njeno naravno podobo, zagotoviti tudi, da ne bo gladina reke zaradi elektrarne v Medvodah tako nevarno nihal kot doslej (amplituda tudi po cel meter), vsekakor pa prepovedati gradnjo kakršnegakoli industrijskega objekta, ki bi s svojim dimom in odpadki poškodoval zrak in umazal vodo.

Po urbanističnem programu Ljubljane bo ta pas segal od Tacna do Sentjakoba, in sicer na obeh straneh reke v širino od 100 do 300 metrov. Podrobnejše študije pa so pokazale, da je treba vključiti v to cono tudi Zbiljsko lezero z Dragocajno in Smedniškim gradom, kopalnice na Sori pri Goricanah, motel v Mednem, Pirnici, Viki, Grmadi in Šmarju goro, Rašico, Dobeno in območje od Sentjakoba do izliva Ljubljane v Savo. Zaščiten naj bi bil tudi vsa vmesna pas (zeleni klan med naseljenimi kraji) med urbaniziranimi površinami in ožjim rekreacijskim območjem. Tako po sedanjih mejah obsega ožji zaščiteni pas približno 2.320 hektarov, širši pa kakih 5.638 hektarov, tako da bi se ves rekreacijski pas ob Savi in Sori raztezal na približno 7.960 hektarh.

Kdaj bodo sanje postale stvarnost?

Program o ureditvi rekreacijskega pasu sicer še ni sprejet, toda od januarja letos ima Ljubljana že svoj Rekreacijski center (podjetje v izgradnji), ki za sedaj vodi samo kopalnišče in restavracijo na Ježici ter camping. Od ustanovitve, občine Bežigrad, je podjetje počelovala tudi idejni projekt za ureditev osrednjega kopalnišča na Ježici, ki pa zaradi svojih konceptov (dvanaestnadstropni hotel in stropnost vseh objektov na kakih 10 hektarov), še bolj pa zaradi izredno visoke proračunske vsote (vsaj pol milijarda) verjetno ne bo uresničen. Nekoliko stvarnejši so načrti o etapni gradnji restavracije in bazenov. Ker kapacitete sedanje restavracije ne ustrezajo, naj bi zgradili novo, ki bi imela vsaj 1.000 vrtnih sedežev, hkrati pa naj bi pričeli z graditvijo enega ali pa celo več bazenov, za katere bi vodo ogrevali in filtrirali, ali pa jo črpali iz lastnega vodnjaka (propustnost sedanjega vodovoda je namreč premajhna, nov dovod iz Kleč pa bi stal kar 60.000.000 dinarjev). Priprava načrtov in gradnja čakata samo na kredite, katerih, vsaj za sedaj ni od nikoder. Edino gotovo je, da bo Rekreacijski center s štirimi milijoni, ki jih je dobil, uredil do novembra letos 200 zaprtih restavracijskih sedežev in toliko popravil kabine, da bodo lahko služile še nekaj let, hkrati pa s 26 milijoni uredil camping.

Za vse drugo je treba počakati, da Mestni svet odobri program in sprejme konkretne načrte za etapno gradnjo, da banke odobrijo kredite in da se ljubljanske občine končno domenijo med seboj o soudeležbi pri investicijah (doslej so vse delo s kopalniščem in tudi vse investicije prepuščale bežigradski občini, kot da bi to bila zasebna zadeva Bežigradčanov in ne vseh Ljubljancev).

Prednost programskih osnov rekreacijskega pasu je v tem, da kar narekujejo etapno gradnjo, v tem pa je tudi zagotovilo, da bodo že zaradi dejstva, da ima rekreacija ogromen vpliv na delovno in obrambno kondicijo naroda, za kar je družba izredno zainteresirana, verjetno kmalu zbrana sredstva za prve faze gradnje in ureditve. Ker prva faza zajema prav gradnjo osrednjega kopalnišča ob Ježici, bo moč kaj kmalu odpravljen absurd, da ima, na primer, sedanje kopalnišče manj kabin, kot jih je imelo, ko je bilo dograjeno.

Postale lokacije za weekend naselja in campinge. Za povezavo levega in desnega brega Save predlaga program dveje brvi. Stalni objekti naj bi stali izven poplavne cone in le tam, kjer je to nujno potrebno.

Poleg osrednjega kopalnišča bosta taka stalna objekta še hipodrom in avtodrom. Po programu naj bi hipodrom izpopolnil še z restavracijo, klubom, tribuno in večjim parkirnim prostorom. Avtodrom, ki naj bi ga zgradili nedaleč od Senebrija, pa je povsem nov objekt. Petkilometrski asfaltna steza bi služila za tekmovanja motornih vozil in šolske oziroma izpitne vožnje. Pomožne, štiri kilometre dolge makadamske ceste so namenjene učenju. Avtodrom naj bi imel tudi prostor za go-cart dirke, avtocamp, športno kopalnico na Savi z dostopom za motorna vozila, upravno zgradbo, lokale, tribune, čolnarno, parkirišče. Glavni dostop bi bil s Martinjske ceste. Ves kompleks naj bi ozeleli in ogradili z živo mejo. Tudi od črnuškega mostu navzdol bi bili na primernih razdaljah urejeni campinge in kopalnice ob reki.

Program je Grmadi in Šmarji gori namenil posebno nalogo. Ob Grmadi bi delovala plezalna šola, sedežnica in vlečnica pa naj bi Ljubljancev kar najbolj približali smučarstvu in naredili oba hriba zanimiva tudi pozimi. Za udobnost pa naj bi poskrbeli hotel, restavracija, bifeji in parkirni prostori.

Ceste, steze, poti ...

Nove ceste naj bi rekreacijski pas kar najbolj približale Ljubljancev in turistom. Avtocesti proti Gorenjski in Stajerski naj bi imeli svoje odcepe, hitre mestne ceste (Titova in Martinjska) pa bodo že tako prišle v neposredno bližino čveh napajalnih cest rekreacijskega pasu, ki naj bi deloma po sedanjih trasah, deloma pa po novih spremleljah Savo na obeh bregovih. Odcepi in večji parkirni prostori bi segali v neposredno bližino reke. V bližini reke naj bi tekli tudi kolezarski stezi, prav do reke pa naj bi vodile samo poti za pešce, s katerimi naj bi bil prepleten ves ožji rekreacijski pas, tako da bi bilo praktično nešteto možnosti za prijetne in zanimive sprehode. Vse glavne smeri naj bi bile utrjene in delno asfaltnane, tako da bi bile po dežju in snegu hitro suhe in primerne tudi za zgodnje pomladanske in pozne jesenske sprehode in izlete.

Kdaj bodo sanje postale stvarnost?

Program o ureditvi rekreacijskega pasu sicer še ni sprejet, toda od januarja letos ima Ljubljana že svoj Rekreacijski center (podjetje v izgradnji), ki za sedaj vodi samo kopalnišče in restavracijo na Ježici ter camping. Od ustanovitve, občine Bežigrad, je podjetje počelovala tudi idejni projekt za ureditev osrednjega kopalnišča na Ježici, ki pa zaradi svojih konceptov (dvanaestnadstropni hotel in stropnost vseh objektov na kakih 10 hektarov), še bolj pa zaradi izredno visoke proračunske vsote (vsaj pol milijarda) verjetno ne bo uresničen. Nekoliko stvarnejši so načrti o etapni gradnji restavracije in bazenov. Ker kapacitete sedanje restavracije ne ustrezajo, naj bi zgradili novo, ki bi imela vsaj 1.000 vrtnih sedežev, hkrati pa naj bi pričeli z graditvijo enega ali pa celo več bazenov, za katere bi vodo ogrevali in filtrirali, ali pa jo črpali iz lastnega vodnjaka (propustnost sedanjega vodovoda je namreč premajhna, nov dovod iz Kleč pa bi stal kar 60.000.000 dinarjev). Priprava načrtov in gradnja čakata samo na kredite, katerih, vsaj za sedaj ni od nikoder. Edino gotovo je, da bo Rekreacijski center s štirimi milijoni, ki jih je dobil, uredil do novembra letos 200 zaprtih restavracijskih sedežev in toliko popravil kabine, da bodo lahko služile še nekaj let, hkrati pa s 26 milijoni uredil camping.

Za vse drugo je treba počakati, da Mestni svet odobri program in sprejme konkretne načrte za etapno gradnjo, da banke odobrijo kredite in da se ljubljanske občine končno domenijo med seboj o soudeležbi pri investicijah (doslej so vse delo s kopalniščem in tudi vse investicije prepuščale bežigradski občini, kot da bi to bila zasebna zadeva Bežigradčanov in ne vseh Ljubljancev).

Prednost programskih osnov rekreacijskega pasu je v tem, da kar narekujejo etapno gradnjo, v tem pa je tudi zagotovilo, da bodo že zaradi dejstva, da ima rekreacija ogromen vpliv na delovno in obrambno kondicijo naroda, za kar je družba izredno zainteresirana, verjetno kmalu zbrana sredstva za prve faze gradnje in ureditve. Ker prva faza zajema prav gradnjo osrednjega kopalnišča ob Ježici, bo moč kaj kmalu odpravljen absurd, da ima, na primer, sedanje kopalnišče manj kabin, kot jih je imelo, ko je bilo dograjeno.

MIRO POC

Pomoč iz zraka

(Nadaljevanje s 1. strani)

POMOČ SOSEDOV

— V kateri smeri je ponesrečenec? — so bile besede pilota izvidniškega letala Johanna Werginza, člana avstrijske letalske reševalne službe, ki je nekaj po četrti uri popoldne pristal na letališču v Lescach skupaj s svojim tovarišem Josefom Haasom in helikopterju.

Nekaj minut za tem sem prisedel k pilotu Werginzu v dvosedalni Piper »Super Cub«, majhno športno letalo opremljeno tudi s smučmi in sva poletela nad Zgornjesavsko dolino v Krnico. V kratki razdalji nama je sledil še helikopter, ki ga je vodil pilot Haas, s katerim sva bila v stalni radijski zvezi. Hotela ohraniti skromno dostojanstvo, bi se raje izognili pisarjenju o sumljivih občutkih, ko sva letela med vrtočnimi stenami Milnarice, Kriške stene, Rogljice in Skrlatice. Po krajšem preletu sva sporočila pilotu v helikopterju, pri pristane v Malem Tamarju ob pastirski staji, kjer sva zapazila reševalce in dimni znak.

Zal, smo prišli prepozno. V hudi nevolji, ki

V ZVEZI S POLEMIKO, KI SMO JO NACELI V NASEM TEDNIKU SO DALI ČLANI KOMISIJE GORSKE REŠEVALNE SLUŽBE PRI PLANJSKI ZVEZI SLOVENIJE SLEDENJO IZJAVO, KI JO V CELOSTI OBJAVLJAMO: GRS ima zelo jasno nalogo: reševalci morajo nuditi ponesrečenim vso moralno in fizično pomoč ter za kar najhitreje in čim varneje prenesti v zdravniško oskrbo.

Sprito okoličin, kakršne nudi za reševanje gorski svet, je lahko razumljivo, da je postavitev naloge lažja kot izvajanje. Vendar GRS doslej še ni zatajila, čeprav je pogosto za ceno lastnih življenj svojih članov reševala ponesrečenca. So poskočbe, ki ne dopuščajo reševanja s klasičnimi metodami. Pri zimskih urbenih, razbitih loharjih in številnih poskočbah je naveden prenos igra na srečo. Razumljivo pa je, da pustiti ranjenca ni mogoče v surovem okolju gora po ljubno dolgo in je zategadelj prejel ali slej nujno prejeti s transportom za vsako ceno.

V takih primerih je helikopter odločilnega pomena. To kaže zgornja praksa reševalcev v Franciji, Švici, Italiji, Avstriji in drugje. Reševalne službe v teh državah imajo lepo število letal in helikopterjev, ki posredujejo vselej, ko to

— Ali imate običajno težje pristanke, kot je bil to danes primer v Krnici?

— Da, veliko težje. V spominu imam zelo težak manever v slabem vremenu, ko smo pred štirnajstimi dnevi v Lescachu v Tirolah reševali iz prisilne stene zelo težko poškodovanega alpinista. Sploh so pristanki v stenah, še posebej, če je vreme slabo, zelo težavi.

Gospod Haas nam je še povedal, da je bil v času poziva iz Jugoslavije v akciji v Tirolah, kjer je iz neke planinske koč odpeljal nekega planinca s hudim vnetjem ledvic v bolnico.

ČLOVEŠKA ŽIVLJENJA SO NAJDRŽAJŠI

Medtem ko je bil ponesrečen Bogdan Petrovič že v zdravniški oskrbi in je prišla iz reševalne bolnice kaj žalostna vest, da bo ponesrečenec zelo verjetno ostal hrom v spodnjem delu telesa, se je med reševalci vnela živahna polemika o nujnosti podobne službe, kot jo imajo Avstrijci, tudi pri nas. Reševalci Roman Herlec nam je ob tej priložnosti dejal:

zahtevalo okoliščine. Poleg tega pa s helikopterji opravljajo izvidniško službo, prevažajo reševalce in opremo.

GRS v SR Sloveniji ima letno okrog 100 reševalnih in mnogo polzvedovalnih alceli. Helikopter v takih pogojih dela mnogo pomene, reševalci bi se njegovega sodelovanja iz senci veselili.

Seveda GRS ne pričakuje, da bi družba dodelila helikopter samo neji v uporabo. Izredno koristno lahko služi vsem službam, ki posredujejo v primeru nesreč in skrb za javno varnost ter za boj z elementarnimi nevarnostmi.

Nesreče na cestah, zdravniške intervencije v oddaljenih, težko dostopnih krajih, v krajih, ki jih ogrožajo plazovi, pomoč v primeru elementarnih nevarnosti, vse to zahteva, da ima SR Slovenija vsaj en helikopter. Tudi nedavni potres v Skopju jasno kaže, da ne bo več mogoče dolgo odlašati z nakupom. Treba je izkoristiti vse možnosti, ki jih nudi naš družbeni sistem ter z modernizacijo opreme pomagati tako prostovoljnim kot poklicnim reševalcem na suhem in v zraku, v gorah in na cestah. Prepričani smo, da bo IS našel sredstva in razumevanje.

— Helikopterja ne potrebujejo reševalci, ampak edino ponesrečenci!

Dan po nesreči smo se o istem problemu spustili v razgovor tudi z gorskimi reševalci v Kranjski gori. Povedali so nam primer, ki se je zgodil pred trinarinjskimi dnevi v Stenarju, kjer se je ponesrečil neki češki alpinist, Dr. Turk, ki je bil tedaj z reševalci v steni, je tedaj izjavil, da je bil za ponesrečenca zelo verjetno usoden silno težen prenos, saj so hudo poškodovanega alpinista reševali iz ste ne polnih šeststaj. Na Nankljub izredni poštenosti in pripravljenosti gorskih reševalcev, pa je ponesrečeni češki alpinist kasneje v bolnišnici podlegel poškodbam. Če bi imeli tedaj pri rokah helikopter, bi ponesrečenec verjetno ostal pri življenju.

— Zavedamo se, nam je dejal gorski reševalec Marjan Lavčar, da je helikopter drag, zelo drag, toda človeška življenja so veliko dražja.

Enakega mišljenja so tudi tovariši pri Letalski zvezi Slovenije, ki bi bili pripravljeni sodelovati pri formiranju takšne reševalne službe. Tovariš Mirko Bitenc, sekretar Letalske zveze Slovenije, nam je dejal, da bi bili vedno pripravljeni pomagati in da bi v svojih vrstah prav gotovo našli tiste, ki bi bili pripravljeni izuriti se v upravljanju helikopterja. Dejal nam je še, da bi bil za takšno reševalno službo najprimernejši že obstoječi Alpski letalski center v Lescach. Poudaril je, da bi helikopterje uporabljali lahko tudi še v številne druge namene, kot na primer za oskrbovanje planinskih koč, za prevoze raznih tovarov, še posebej pa bi takšni helikopterji prišli prav pri reševanju v zimskem času.

— Upajmo, da bodo odgovorni tovariši o tem razmislili, saj gre za eno najplemenitejših dejanj, za reševanje človeških življenj.

TONE FORNEZZI

ogledalo

V drugi svetovni vojni je zaslovel kot novi nemški pomorski junak kapitanski poročnik Prien, ki je s svojo podmornico U-9 9. oktobra 1959 vdrl v Seapa Flow in z nekaj torpedi potopil angleško bojno ladjo »Royal Oak«, poškodoval pa bojno ladjo »Repulse«.

(Tovariš 10. avgusta — »Strah in smrt nemških podmornic«)

Kdo bi si mislil, da so nemške podmornice še v štirinajstem letu po vojni vdrale v angleške zalive in potapljele ponos britanske mornarice.

Hiše so gradili tako, da so ob potresu nihale in se premikale, potem pa so se spet pomirile na svojih temeljih. Zgradbe španskih proizvajalcev pa so se zrušile v prah. (Ljubljanski dnevnik 7. avgusta — Potresni »zakon serije«)

Nad Južno Ameriko se torej v 16. in 17. stoletju niso pravili španski osvajalci, ampak proizvajalci.

Prekomorska tovorna ladja »Konavle« s približno 8000 bрт., last Atlantske plovidbe iz Dubrovnika, je v ponedeljek pri Ras el Daru v Črnem morju zavozila na sipine.

(Delo 8. avgusta — »Konavle« nasledilo v Črnem morju)

Res je, morje je morje, slano je vsako, pa bodisi Črno, Rdeče ali katerokoli drugo. Razlika je le v tem, da je Ras el Dar v Rdečem in ne v Črnem morju.

NEDOTAKNENA NARAVA V NEPOSREDNI BLIŽINI MESTA: TO JE NAJVEČJA ODLIKA REKREACIJSKEGA PASU OB SAVI (FOTO: ING. ARH. JANEZ VOVK)

PO NAŠI DEŽELI NEKOČ IN DANES

● RIMSKI VODOVOD OD FRAMA DO PTUJA

Od večjih slovenskih mest o Mariboru iz časov, ko so v naših krajih gospodarili Rimljani, ni skoraj nobenih pomembnejših arheoloških dokumentov. Sedanje starijske metropolitane literature iz prvih štirih stoletij našega šteta nikjer ne omenja. Bila je kmetijsko področje na periferiji nekdanjega znamenitega Poetovia — današnjega Ptuja.

Nekaj je pa le ostalo v bližini Maribora v spomin na dobo pred poldrugim tisočletjem: sledovi vodovoda, ki je bil speljan izpod Pohorja od Frama do Ptuja. Začel se je pri Zlatem studencu in tekel v skoraj popolnoma ravni črti 22 kilometrov do Poetovia.

Po izkopavanjih so ugotovili, da je vodovod zgradila trinajsta rimska legija »Cjemina«, ki je bila pred prihodom na Dravsko polje v močnem rimskem mestu Vindonissi v Svisci (danes vas Windisch v kantonu Aargau). Tudi tam je zgradila vodovod, podoben ptujskemu.

Rimski vodovod od Frama do Ptuja je bil vkopan v zemljo dokaj plitko, v nekaterih koristnih rojih. Sestavljale so ga med seboj povezane cevi. Posamezne so bile dolge le 35 centimetrov in so imele notranji premer 21 centimetrov. Izkopali so kakih 60 centimetrov široke jame, položili vanje cevi in jih obložili s kamenjem in glino. Večina o rimskih vodovodnih ceveh ni več sledu, ker so jih kmetje pri oranju nje uničili.

Vodovod je bil zgrajen predvsem za vojaške potrebe ptujske postojanke. Po odhodu trinajste legije iz Ptuja pa ga je začelo uporabljati civilno prebivalstvo. Arheologi so našli odcepe smetentih cevi s premerom pet do sedem centimetrov, ki so vodile do nekdanjih vil v Poetoviu.

● JADRANSKO MORJE V ŠTEVILKAH

Jadransko morje je na raznih krajih različno prozorno. Ponekod se vidi tudi 56 metrov globoko. Poleti ima voda na površini temperaturo 22 do 25 stopinj, v največjih globinah pa 11 do 12 stopinj Celzija. Po starih dokumentih domnevajo zgodovinarji, da so bile v letih 850, 1210 in 1234 tako hude zime, da je Jadransko morje zmrznilo.

● KJE SO FOSFATI?

Dunajski geolog dr. J. Müller je leta 1914 v nekem članku trdil, da je našel pri Bujah ogromno ležišče fosfatov. Čeprav je bilo od tedaj organiziranih več znanstvenih ekspedicij, tega ležišča ni še nihče odkril.

● LEV NA SLOVENSKEM

V Slovenskem primorju je v ledeni dobi štel jamski lev (Fels spelaea), ki se ni mnogo razlikoval od današnjega kralja živali. V Postojnski in Krški jami pa so našli kosti izumrlega jamskega medveda (Ursus spelaeus).

● POL MARIBORA ŽRTEV KUGE

Največje kužno znamenje v Sloveniji stoji v centru Maribora. Postavili so ga v spomin na epidemijo kuge leta 1680, ko je bolezen samo v Mariboru pomorila 483 ljudi, kar je predstavljalo tedaj skoraj polovico mestnega prebivalstva.

● DRUŽINA GRADI MOSTOVE

Družina Antonac iz Ljudev pri Motovunu že 200 let gradi lesene mostove po vsej Istri. Barba Jure in njegov sin sta po 11. svetovni vojni zgradila okoli 270 večjih in manjših lesenih mostov.

● PRVA KRANJSKA INDUSTRIJA

Kranj, danes poleg Ljubljane in Maribora industrijsko najbolj razvito slovensko mesto, do prve svetovne vojne sploh ni imel industrije, razen velikega mlina na Savi, ki je imel vodovodsko in rusko plesnico za nekatera področja tedanje Avstrije.

● DIMNIKARSKI MOJSTER — PREDSEDNIK FILHARMONIJE

Predsednik »Filharmoničnega društva« (Philharmonische Gesellschaft) v Ljubljani je bil v letih 1794 do 1799 dimnikarski mojster Karl Moos, ki je izvrstno igral celo.

Domovi so in niso

DOMAČI
TURIZEM
NE NAZADUJE

Domači turizem. Oprostite, to ni tisti dopust ali oddih, ki ga preživljate doma na vrtu, na gradbišču lastne hišice ali pa na senožetih bližnjih ali daljnjih sorodnikov na deželi. To oblika rekreacije ni nikjer zabeležena in evidentirana. Zato o njej ne bomo govorili. Zanimajo nas tisti drugi dopusti in oddihi, ki jih vodi statistika pod rubriko: prenočitve. Ta pokazatelj je šele »ta prav« in ta nam na kratko jasno pove, da je bilo v prvi polovici letošnjega leta za 32% manj domačih turistov kot lani v istem času. Pa so se pojavili modrijani, ki so kimali:

— Saj sem rekel, da bo tako, ker je vse tako drago. — Toda približni ogled pove, da se je v obmorskih krajih število nočitev povečalo od 114.296 na 140.961 in v planinskih krajih od 173.671 lani na 200.533 letos. Le v zdraviliščih je to število manjše zaradi novih predpisov socialnega zavarovanja. Zdej, avgusta, je kajpak drugače. Domači turistov je vse več. Ljudje se nenehno zanimajo, kje bi lahko preživeli letni dopust. Zato je površna ugotovitev, da domači turistov ni in da so počitniški domovi prazni. Morda je res to o počitniških domovih, saj so se bržčas ljudje naveličali leta in leta zahajati v isti kraj in se ob vsakem obroku nasmičali predpovestnim na delovnih mestih. Toda za domači turizem, se pravi za letni oddih, je med ljudmi precej zanimanja. Napravili smo majhen preizkus in obiskali tri ljubljanske potovalne urade. Povprašali smo, kakšen je kaj odnos naših ljudi do počitnic. Da pa bi vse skupaj bilo bolj življenjsko, smo za uvod povsod vprašali: svetujte, kje naj TT preživi dopust.

IZLETNIK: Ne vem, v avgustu je povsod zasedeno. Morda bi se dobilo kaj na otoku Ugljenu v Kukljici (950 din penzion), verjetno tudi v Novalji (1100 din) in v Povljani (900 din) na otoku Pagu. Lani se z domačim turizmom nismo ukvarjali. Letos pa smo začeli zelo pozno, 1. junija, zdaj v zadnjem hipu pa dobimo zelo redko potrjene rezervacije; je pač vse polno. Sicer pa so rak rana domačega turizma turistične informacije. Kolikor je virov, toliko je različnih podatkov in cen. V informacijah je bilo, na primer, jasno napisano, da velja prenočitev v zasebni sobi na Punatu na Krku 590 dinarjev. Pa sem oni dan v tamkajšnjem gostinskem podjetju rezerviral prenočitev. Z obratno pošto so rezervacijo potrdili, zatem smo dali dopustniku vavčer. Toda gost se je vrnil. Rekli so mu, da ga vza-mejo le pod uogolem, če bo tudi jedel v njihovi restavraciji in ves penzion plačal vnaprej. Sicer pa se ljudje precej zanimajo za dopuste. Na več jih je, ki bi radi preživeli dopust v Bohinju ali Crkveni, toda tam je, žal, vse zasedeno. Več kot petdeset ljubljancev smo poslali na Kukljico, druge pa na Pag, v Dubrovnik, Cavtat, Bol na Braču in na Lošinj. Lahko bi jih še poslali, če bi jih le imeli kam.

TURISTIČNI TRANSPORTNI BIRO — TTB: Naša osnovna dejavnost je kulturniška odprava potnikov na vlakih. Prodajamo vozne listke za vse domače in mednarodne vlake. Čeprav smo začeli pozno posloovati — šele letos aprila — že prihajajo ljudje z vprašanji, kje naj bi preživeli dopust. Doselej smo jim največ posredovali počitnice na Braču, Malem Lošnju, v Kukljici in še na nekaterih otokih. Vsem ne moremo ustreči, ker nam zelo redko potrjujejo rezervacije. Pred glavno sezono in po njej pa razpolagamo z železničarskimi počitniškimi domovi v Ankaranu, v Rovinju, na Jezerskem in v Lovranu.

KOMPAS: Kam naj vam svetujemo? Letos so moderni otoki: Pag, Dugi otok, Murter, Zlarin, Brač in Hvar. Takoj lahko dobite prenočitve na Pagu, v Povljani in Novalji, na nasproti Zadra v Kali in v Preko, v Kukljici, v Velikem Lošnju, Supetarju Sutivanu in še drugih krajih. Letos smo posredovali počitnice že več kot 4.500 ljudem, lani v tem času pa samo 1880. Celina ni preveč zainteresirana za domače turiste, pa so zato ljudje udarili na otoke, kjer so domačini prijazni in so cene zmerne. Pocieni je zato, ker turistična društva sodelujejo z zadrugami. Največ ljudi smo poslali na Mali in Veliki Lošinj, na Hvar in v Poreč. Tudi na Ohrid jih je šlo precej. Na dan rezerviramo mesta za povprečno dvajset ljudi.

Se pravi, da se naši ljudje v precejšnji meri zanimajo za domači turizem in je domačih turistov vedno več. Bilo bi še bolj zadovoljivo, če se ne bi kot povest o juri kači vlelo staro vprašanje: počitniški domovi. Domovi so, ampak premalo

izkoriščeni. Lani je bila izkoriščena vsaka postelja v domovih povprečno 54 dni. Tako slabo izkoriščene kapacitete pa veljajo denarce. Zato, ker je vrsta nejasnosti glede lastništva, pa okrog ustanoviteljev, ker posamezni počitniški domovi podcenjujejo gospodarski račun nasploh in ker so nekateri kolektivni zaljubljeni v to, da prav sami upravljajo svoj počitniški dom. Skratka, domovi so, ljudi, ki bi radi šli na dopust, le tudi dosti. Zato ni treba drugega kot vso stvar uskladiti in proste kapacitete komercializirati. Prav nič ne bi bilo težko, če bi bila vsa prosta ležišča počitniških domov naprodaj pri naših potovalnih uradih. In ne tako, kot je zdaj, ko je treba letati od enega do drugega referenta, ki izdaja nakazila za bivanje v tem ali onem počitniškem domu, pa najsi bo ob morju ali na planinah. Nedvomno bi komercializacija počitniških domov prispevala k razvoju domačega turizma, za kar pa smo tudi zainteresirani, še posebej zato, ker je v tem skrita besedica rekreacija, ki ni nepomembna pri naši delovni storilnosti.

E. HRAUSKY

Razstavljajci letošnjega Gorenjskega sejma nam v bistvu niso pokazali skoraj nič novega. Človek gre bolj ali manj indiferentno mimo razstavljenega blaga, kakršnega pač lahko vidi tudi v izložbah po mestu. Le tu pa tam, na primer čevlji tovarne Planika iz Kranja, kaj pritegne pozornost obiskovalcev. Posebno mladi svet si zainteresirano ogleduje razstavljene modele. Vprašanja kot:

— Bodo razstavljene modeli tudi v prodaji? — so dokaj nezaupljiva, saj so razstavljajci tudi lani pokazali precej zanimivih vzorcev, vendar jih je

Žal, le paša
za oči...

bilo kasneje v prodaji le nekaj. Kupci tega niso pozabili.

Zakaj tako, nas je zanimalo in napotili smo se do samih proizvajalcev.

— Veste, od modela pa do serijske proizvodnje je dolga pot, — je razlagala tovarišica Ozbičeva, šef komercialne v Planiki. — Pri izdelavi modelov ne gledamo na ceno. Delamo pa predvsem obutev za široko potrošnjo, — je poudarila, — in zato večino vzorcev standardiziramo, poenostavimo, spreminimo barve, material itd. Tako postane čevlji po videzu in ceni bolj pristopni povprečnemu kupcu.

— Pri vas torej gledate le na široko zaledje kupcev. Videti je, da za nemarjate ljudi, ki so v svojem povpraševanju malo zahtevnejši in ki jim standardni čevlji niso po volji. Takih ljudi pa ni tako malo. Kar pogledamo, koliko dela imajo privatni čevljarji in koliko obutev naši ljudje kupujejo zunaj meja. Kaj ne bi mogli

vsaj delno ustreči tudi takim potrošnikom?

— Pričeti bi morali z malo serijsko proizvodnjo, ki pa je za nas nerentabilna, saj dnevno izdelamo 6000 parov čevljev. Sicer pa smo lani že napravili tak poskus, da smo poslali na trg nekaj ekstravagantnih čevljev, verjemite, ostali so nam neprodani. — In kaj je vzrok temu, kaj mislite?

— Kot veste, pri nas ne nastaja moda, pač kopiramo tuje proizvajalce in njihove modele prilagajamo našim potrebam. Večina kupcev pa po mojem, — je nadaljevala, — le počasi sledi modi. Za nas je važno, kakšno publiko ima kaj artikel za seboj.

— To se pravi, da so tudi letošnji razstavljene modeli le paša za oči.

— No, to ravno ne; večino takih čevljev izvažamo na zahod (Zah. Nemčija, Švedska). Ne garantiramo pa, da bomo dali na domači trg prav tako obutev, kot jo vidite na sejmu. Ni pa s tem rečeno, da ne bomo. Razmere pač tako zahtevajo.

— Je tu samo vprašanje standardizacije ali...

— Ne, tu je še vprašanje materiala plana, skratka proizvodnih težav in izvoza, kajti zaradi slednjega marsikaj odpade za domači trg.

V dokaz, kako sposobni so sicer naši modelarji, nam je tovarišica Ozbičeva pokazala letno in zimsko kolekcijo modelov za prihodnjo sezono. No, in to je bila dejanska paša za oči. Kot da smo stopili v veletrgovino kje v Italiji ali kjerkoli drugje. Izbrala je res pisana od največjih svetovnih proizvajalcev, tako moških kot ženskih. Večina vzorcev je izvozniki artikel. No, od pogovora, ki nam je nudil pogled v stvarnost, in od ogleda modelov v tovarni nam je ostalo mešana čustva presenečenja in razočaranja. Kot je videti, bodo zahtevnejši kupci še vedno odvisni od privatnih čevljarjev in (eventualne) uvoza. Seveda pa (verjetimo našim proizvajalcem) iz leta v leto manj.

A. PODBEVSEK

Med modernimi nomadi na Gorenjskem

Poletje diha s polnimi pljuči in sonce neusmiljeno pripeka. Reke turistov so preplavile naše ceste. Niso pa vsi turisti namenjeni k morju. Mnogi izmed njih, ki jim je jug le prevoč ali pa že nezanimiv, se ustavijo pri nas na Gorenjskem, da bi se v naročju zelenih gozdov, travnikov in bistrih voda udeležili modernega lova na ultravijolične žarke. Madlina — tista po letih in tista po srcu — na naseli v naravi. V šotorih najde zatočišče — kot nekoč nomadi.

Sončne jase, na jasih pisane platnene hišice in v hišicah polži. Ah, kje neki! Ljudje vendar! Naša radovednost nas je v teh dneh prinesla na Gorenjsko. Obiskali smo nekaj kampin, ki so odprli vrata tistim turistom, katerim hotelske reklame niso prav nič mar. Nos smo vtaknili v šotore kot uvravo.

VASA DEZELA JE EN SAM PARK

Tako je pohvalil Gorenjsko Holandec Kremern, ko smo ga zatekli pred šotorom na blejskem kampingu »Zaka« v krogu številne družine (petoro otrok). Hčerke so pripravljale kosilo, sina sta igrala badminton, mati pa je menda pospravljala šotor. bolj podoben montažni hišici kot šotoru.

— Kako da ste si izbrali prav Bled? — Priatelji so nam ga pripravili in moram reči, da smo zelo zadovoljni. Priroda je kot iz pravljice: gozdovi, gore...

NA BLEDU KAMPIRA VSAK DAN VEČ KOT 400 TURISTOV

Blejski kamping v Zaki je precej obsežen, zavzema 20.000 kvadratnih metrov prostora. Zivopisani šotori raznih velikosti so kot franže postavljeni na robove gozda, avtomobili vseh tipov od fička ali renaulta do mercedesa dajejo nekako mero kupne moči ali bahavosti tabornikov, potem mizice, stolčki, kuhališki, transistorski pa razobeseno perilo... vse to daje poseben pečat platnenemu naselju: ljubek, živilenjski, nenavaden in vsakdanji.

Potrkali smo na recepciji. Bil so dokaj skopji v odgovorih.

— Na dan kampira pri nas 400 do 500 turistov. Največ imamo Holandcev, potem Zahodnih Nemcev, Francozov itd.

— Pa domači turisti?

— Naši ljudje pridejo le ob nedeljah, Srbov in Hrvatov pa je vsak dan okrog 40.

— Imate kaj pritožb? — smo še dalje spraševali upravnika, ki je bil verjetno v zagati s časom.

— Da, — nam je zaupal, — zaradi sanitarij, ki jih šele urejamo. Naslednje leto pa nameravamo zgraditi novo recepcijo (sedanja je vsekakor neprimerna, saj stoji poleg stranišča in čisto na robu kampa), cesto, preuredili kopališče itd.

ZLOMILA ROKO, KER NI BILO RAZSVETLJAVE

Kako odkrito je pripovedoval tovariš upravnik, nam lahko pove primer gospe Wagnerjeve z Dunaja.

— Kaj pa vi? Kar z zlomljeno roko na dopustu? — smo začeli pogovor, ko je vsa žalostna čepela pred svojim šotorom in z eno roko pomivala posodo, zakaj njena druga roka, desnica, je počivala v mavcu.

— Imela sem pač smolo. Padla sem ponoči, ko sem šla na WC.

— Kaj ni bilo luči?

— Ne. Oblaki so jo prekrili...

— Kako prekrili? — smo se začudili in spogledali.

— Meseca ne vrvice električne luči, — se je hudomušno nasmehnila Wagnerjeva, — na tej poti namreč še niso montirali.

Prav nič ni bila jezna in pravi, da bo še vrnila v Jugoslavijo.

Posebno na je pohvalila bolniško osebje bolnišnice na Jesenicah, češ da so bili v njo izredno vneti.

KAJ — JE BLED TAKOLE MAJHEN?

— In predstavljate si razočaranega turista, ki le morda prenočeval na stotine kilometrov daleč za tak Bled, kot je Sobčev bajer vod Lescami.

— Zanimivo je, — pravi prilazna receptorka Milč, študentka germanistike, — da te zamenjave niso redke in da celo marsikdo, ki le namenjen na Bled, ostane kar pri nas.

Verjeti smo ti, saj je kampin ob umetnem jezeru Sobčev dokaj lep, intimnejši od blejskega in čisto na novo urejen. Pravkar so končali z asfaltiranjem ceste.

nam je, da tudi njihov kamp obišče največ Zahodnih Nemcev in Holandcev. Med drugim nam je tudi zaupala, da imajo Holandci rajši, ker imajo dosti smisla za humor, medtem ko so Nemci dokaj »hochn«.

— Nam lahko kaj poveste o poklicih vaših gostov?

— Seveda. Nemci so v glavnem obrtniki, Holandci pa uslužbenci, tehniki pa tudi prosvetni delavci. Enako je s Francozi.

OB SOBCEVEM BAJERJU

— Imate kakšnega zanimivega gosta? smo se še pozanimali.

— Veste, neki Holandec letos že šestič tu preživlja svoj dopust. Kar udomačil se je že pri nas.

Ni se nam zdelo čudno: kampu posvečajo posebno skrb: umetno jezerce, otok, zeleni gozdovi, livade, Sava, čist zrak, mir in tišina, kar daje kampu izreden čar, zlasti za turiste iz zakajenih in bučnih zahodnih vele mest. Poleg šestih weekend hišic je v kampu tudi restavracija, kjer gostom kuhajo po naročilu.

Profesor Janz iz Hamburga meni takole:

— Razen Rusije sem prepotoval vso Evropo in najlepši kamp, kar sem jih videl, je kamp ob Sobčevem bajerju. (Kar preveč laskavo, ali ne?)

GOSTJE SO DALI VEČ KOT 100.000 DINARJEV ZA NESREČNO SKOPJE

Osebe kampa je prilazno in nehoti smo se »zaklepetali«. Med drugim smo govorili tudi o katastrofi, ki je prizadela bratsko republiko Makedonijo.

Pogledite, — je poudarila tovarišica Nevenka, uslužbenka menjalnice, — naši gostje so na lastno pobudo zbrali 106.000 dinarjev za pomoč razrušenemu Skopju.

Ko smo že bili ravno pri denarju, so nam v kampu še povedali nekaj o menjalnici, ki je odprta 3 ure na dan in zelo dobrodošla tako upravi kot turistom.

V juniju, — kot pravi tovarišica Nevenka, — smo zamenjali za 2,5 milijona dinarjev deviz.

TURISTI HOČEJO SPATI V SENIKU IN JESTI ŽGANČE

Pri vasi Dragočajna je Turistično društvo Smlednik lani ustanovilo kamp »Zari-cov«. Postavlja se šele na noge in mu še marsikaj manjka. Predvsem pa, kamp je skrit: en kilometer je oddaljen od ceste Zbilje — Smlednik in petkrat toliko od gorenjske magistrale.

Se vam ne zdi, da je lokacija preveč odročna? — Tako smo vprašali predsednika Turističnega društva Smlednik, ko nam je razkazoval kamp, ki ima komaj 6 šotorov. (Vsak začetek je pač težak!) — Ne, — je odločno odvrnil, — Prav to daje kampu posebno privlačnost. Kolo časa se je tu na videz ustavilo in turisti se sem zatekajo pred hrupom motorizacije.

— Kaj pa bližina vasi?

— Moram vam takoj povedati, da vas in kamp živita nekako skupno življenje. Zanimivo, turisti zahtevajo kmečko hrano, ki jim jo kmetje prav radi nudijo, nekateri pa celo hočejo spati v senikih... Skratka, živeti čisto podeželsko.

— In število turistov?

— Na dan imamo takole od deset do dvajset gostov (spet največ Holandcev). Lani je kamp obiskalo 400 turistov, v letošnji sezoni pa že več kot 800. Zlasti ribičem le ta kamp zelo dobrodošel.

Iz Smlednika smo se napotili še v Pred-dvor. Prostor za kamp smo na naše veliko razočaranje našli popolnoma prazen. Za spomin od lanskega kampa je ostalo samo še zanemarljivo stranišče. Hoteli smo se pozanimati pri Turističnem društvu Predvor, toda zaman smo čakali na uslužbenko, ki je na vratih pustila samo listek:

— Pridem takoj! Sem šla v KU...

Pa vidi, kje je ta KU...! Svrva smo mislili, da je to kroslo, toda ob pogledu na uro (bilo je točno 16 in deset minut) smo ugotovili, da to ni moreče.

Odšli smo torej praznih rok oziroma praznih beležnic.

VELEŽELEZNINA

„MERKUR“
KRANJ

OTVARJA 12. AVGUSTA T. L.
v ŠENTVIDU PRI LJUBLJANI
štev. 101 prenovljeno trgovino
svoje dejavnosti:

„OKOVJE“

V novih prostorih bomo razširili namembnost poslovanja in nudili:

ŽELEZNINO, OKOVJE, ORODJE, MIZARSKÉ
POTREBŠČINE, SANITARNO-INŠTALACIJSKI
IN GRADBENI MATERIAL, CEMENT, TEHNIČNO
BLAGO, POSODO, KUHINJSKE IN GOSPODINJSKE
POTREBŠČINE: ŠTEDILNIKE, HLADILNIKE,
ELEKTRIČNI MATERIAL, DELE ZA KOLESA ITD.

Na otvoritev te obnovljene poslovalnice

„OKOVJE“

posebej opozarjamo obrtna in industrijska podjetja ter vabimo na ogled vse potrošnike, katerih potrebe bomo zadovoljili s strokovno posrežbo in veliko izbiro blaga. Obiščite nas in prepričajte se o ugodnostih pri cenah in strokovni posrežbi.

Kamp v Smledniku

ARGO GOBOVA JUHA
PROJEKT DELAMARIS

NEMCI V KAMPU SO V GLAVNEM OBRITNIKI

— Kaj pa statistika, gospodična Milč?

— Trenutno domuje 511 tujih turistov in 20 domačih. Šotorov pa je 141.

Brskala je po knjigi gostov in nas obula kar s celo vrsto podatkov. Povedala

OTOK, KI NI HOTEL BITI ANGLEŠKI, PA TUDI SAMOSTOJEN NE

OB TRETJI OBLETNICI CIPRSKE NEODVISNOSTI

Ta groteskna in prelepa otoška republika v vzhodnem Sredozemlju je edina neodvisna država na svetu, ki nikakor ni hotela biti neodvisna. Med članicami združenih narodov je ena najprivlačnejših in razen Luksemburga najmanjša. Obsega okroglo 9.200 kvadratnih kilometrov in šteje ne polnih 600.000 prebivalcev.

Pravzaprav na Cipru sploh ni pravih »Ciprcanov«. 80 odstotkov prebivalstva govori grško, 20 odstotkov turško. Vsakdo se počuti ali grški ali turški Ciprčan. To je približno vse, kar imata obe skupini skupnega — razen tega, da obe zažigata oljke proti uroku. Grenko sovraštvo ju razdvaja.

V starem veku so otok zavidljivo imenovali »Ciper, blagoslovljenost«. Se danes je na njem več gozdov kot na sosednji celine in mnogo več cedev kot v Libanonu, in to kljub neznosni vročini, požrešnim kozam in sekanju. Ciprsko grozdje in vino slovita že stoletja. Njegov baker je sredozemskim deželam pomagal do bakrene dobe in še zdaj prinaša največ deviz. Predvsem pa je Ciper v starem veku sivolet kot zibelka boginje ljubezni. Tukaj, tako so verovali ljudje, je iz pens rojena stopila iz morja — Afroditia pri Grkih, Venera pri Rimljanih. Tisoč let so semkaj zato prihajali romarji od vsepovsod. Vsaka romarka je morala v bližini templja čakati na prvega moškega, ki si jo je pozele, in se mu dala za denar, ta denar pa potem obvezno darovati templju. Se dandanašnji hodijo jalove ženske na mesta, ki so bila nekdanj posvečena Afroditii, in prosijo »veliko gospo« pomoči: v čaščenje Kristusove matere se meša temen spomin na Afroditu.

Od nekega 1. 1450 n.š., ko so Egipčani osvojili otok, pa do 1. 1960, ko se je nehala angleška nadvlada, so otoku vseskozi vladali tuji — med njimi Perzijci, Rimljani, Bizantinci, Francozi in Turki. Turki so vladali tu čela tri stoletja, od 1878, ko so Angliji v strahu pred rusko ekspanzijo in želeli zavarovati novi Sueški kanal vsilili sultanu nenačuden sporazum: Anglija da bo zanj »upravljala« Ciper, in sicer z angleškimi četami, angleškim guvernerjem in britanskim zastavo. In 1914, v vojni s Turki, je Anglija kratko malo Turčiji odrekla pravico vrhovne oblasti nad otokom — ukrep, ki ga je kasneje obžalovala.

Na Cipru so se Angliji kmalu soočili z gibanjem, ki se ni borilo za neodvisnost, marveč za »senosisa«, združitev z Grčijo. Angliji so ugovarjali, češ da današnji Ciprčani pač nimajo niti kapljice grške krvi v žilah, Ciper da nikoli ni spadal pod Grčijo, razen tega pa da je življenjski standard Ciprčanov pod Anglijo občutno višji kot v sosednji Grčiji. Vrhun tega se Grčija sama sploh ni zanimala za Ciper. Ampak poborniki enotnosti se za te ugovore niso menili, kajti čutili so se Grke in — pri Zeusu! — njihov otok bo postal del Grčije! Na čelo tega gibanja se je postavila ortodokсна ciprska cerkev. Pod vodstvom mladega, podjetnega in samozvestnega nadškofa Makariosa se je gibanje v petdesetih letih blizalo vrhuncu. In 1. aprila 1955 so zgrabili za orožje.

Število žrtev je bilo v naslednjih štirih letih razmeroma majhno — približno 800 mrtvih. V bojih z Anglijo je izgubilo življenje 182 ciprčanov. Precej več patriotov je padlo med obračunavanjem samih otoških narodnostnih skupin. Angliji so vztrajali na otoku, toda ko so 1958 izgubili Suez, so se odločili drugače: vztrajanje na otoku je mahoma postalo nesmiselno in otok kot vojaško oporišče ne pomemba. Pa tudi Grčija in Turčija nista kazali izrecnega zanimanja za kipeški otok. Staro grško-turško prijateljstvo se je razbilo, neprestani prepripi v NATO so razdvajali sosedo. V začetku 1959 pa so se turški in grški diplomati sestali v Zürichu na tajnih pogajanjih in odleteli potem še v London, kjer so skupaj z Anglijo sestavili trojni sporazum. Ta sporazum je udaril kot bomba: Ciper naj bi dobil popolno neodvisnost.

Za neodvisnost pa se nista potegevali niti grška niti turška skupina, ta beseda je bila izgovorjena komaj kdaj. Britanci so zmeraj izjavljali, da se ne bodo »nikoli« umaknili. Grki na Cipru so zahtevali, naj se Ciper vrne spet k Turčiji, katere del je bil dolga stoletja. Toda sporazum je predvideval neodvisnost in tu se ni dalo nič spreminjati. Nadškof Makarios je bil ves iz sebe, na konferenci britanskih, grških in turških polnomočencev se je krčevito branil neodvisnosti, toda veliki trije niso popustili. In navzile solzom in rotnju svojih svetovalcev je Makarios slednjič popustil. Za dan neodvisnosti so določili 16. avgust 1960; britanska zastava se je spustila z droga, britanski general se je vkrcal na ladjo. Menda še nikdar v zgodovini kako ljudstvo ni s tolikim odporom sprejelo svojo neodvisnost. »Bolj pogrebu je bilo podobno,« je pripovedoval neki otočan. Makariosa so izvolili za predsednika republike in pod njim je Ciper zaprosil za članstvo v britanskem Commonwealthu in bil tudi sprejet.

Danes je Ciper med dvema milinskima kamnom. Obe narodnostni skupini ne marata niti slišati za strpnost. Neki francoski opazovalec pravi: »Kot da bi gledal ločena zakonca, ki morata še naprej živet v skupni sobi — ali kot slamska dvojčka, ki se mrzita.« Ker na primer pepsi-cola in coca-cola razpečava neko grško trgovsko podjetje, turški Ciprčani teh pičak sploh ne pijejo, ampak dajejo prednost belim, nemški inafci, ki jo razpečava turški trgovci. Vsaka od obeh narodnostnih skupin ima svoje zdravniške, odvetniške in trgovine. Turci rajši potiska svoj avtomobil, kot da bi kupil bencin pri grški črpalci. Vsaka skupina ima lastne šole z učnimi načrti, ki jih niso sestavili Ciprčani, ampak so importirani ali iz Grčije ali Turčije.

Da ne bi utonili v grški večini, se turški Ciprčani zagrizeno skliceujejo in držijo tiste točke zürskega sporazuma, ki zagotavlja razmerje 70:30 udeležbe v vseh upravnih organih in zadevah. Predsednik republike je Grk, podpredsednik Turček in oba imata na mnogih področjih absolutno pravico sveta. Sedem ministrov je grške narodnosti, trije turške. Celo v parlamentu vlada natančno število: 35 Grkov in 15 Turkov. Turki zahtevajo svojih 30 odstotkov praktično povsod.

Za poravnava neizogibnih sporov se je s zürskim sporazumom ustanovilo tudi Vrhovno ustavno sodišče, sestavljeno iz grškega Ciprčana, turškega Ciprčana in tretjega jurista, predsednika sodišča, ki mora biti obvezno nevtralen inozemec in po volji obeh narodnostnih skupin. Od avgusta

1960 do aprila 1963 je bil ta tretji, najprivlačnejši sodnik in razsodnik na Cipru heidelberški pravnik in profesor Forsthoof, ki ne govori niti grško niti turško in samo zelo slabo angleško. Vendar je zaradi sporov, v katere se je zapletel ali so ga zapletli, moral oditi.

Druga posebnost otoške republike je, da ljudstvo samo ne more spreminjati temeljnih členov v svoji ustavi. To smejo samo veliki trije, ki so ustvarili neodvisni Ciper. Ni čudno, da je neki pravnik to ustavo imenoval »najbolj nemogočo na svetu«.

Tako: negodovanje raste, nezadovoljnost je vedno večja. Vajeti političnega življenja dobiva v roke komunistična partija, ki je najbolj organizirana in številčno najmočnejša stranka na otoku. Tri od petih največjih mest na otoku imajo komunistične zupane in večino v občinskih skupščinah. Komunistična partija ima danes že 35 odstotkov glasov vseh ciprskih patriotov. Ko bo dosegla 51 odstotkov, bo leta 1965 lahko zmagala na volitvah.

Nezadovoljstvo kali v političnem in gospodarskem pogledu. Izvoz poljedelskih artiklov — ki odhaja predvsem v Anglijo — je življenjsko važen vir dohodkov. Če pa bi se Anglija priključila Evropske skupnemu trgu, bi ta vir utegnil sčasoma usahiti.

Na Cipru je voda zelo pijača. Otok nima velikih rek in komajda potoke, ki se čez polje ne bi posušili. Skoraj šest mesecev na leto ne dežuje. In celo tisto malo vode, kar jo ima Ciper, komplicirajo starodavni zakoni: pravica do izkoriščanja vode se namreč deduje po smrti lastnika na vse dedice v enaki meri. Po nekaj generacijah je to pripeljalo na neverjetnega drobljenja in zmešnjave. Tako je kak potok lahko zdaj razdeljen že med milijon lastnikov in vsak od njih lahko po svoje ukrepa. Njega lahko koristnik samo vsak drugi teden za 12 sekund jemlje vodo itd.

Tudi zemlja je razkosana na podobne načine. Nedavno je inšpekcija našla na majhno parcelo, ki je razdeljena med 1912 lastnikov. Eno samo oljčno drevo je last 176 ljudi. Ni redkost, da so drevesa ene lastniške skupine, zemlja, na kateri rastejo, last druge skupine, voda, ki teče tamkaj, pa tretje skupine.

Rešitev tega nemogočega stanja je na dlani: zemljiške in vodne zakone je treba modernizirati, lili putanska »posestava« združiti. Ali bo sedanja vlada zmogla urediti ta kaos, je veliko vprašanje. Zlasti še, ker nezaposlenost prebivalstva narašča. Treba bo sicer poskrbeti za elektrifikacijo, namakanje, nove ceste in pristanišča, izboljšati rbištvo, modernizirati banke, iskati nove vire surovini, ampak za to bi v petletnem planu potrebovali 60 milijonov funtov šterlingov. Ciper se je odločil, da bo nekaj sam

investiral, za posojilo pa prosil mednarodne organizacije in prijateljske države. Petno stroškov je obljubila pokriti Anglija, kot nekako »dotok« svoji nekdanji hčeri.

V petletnem planu se gospodarstveniki ukvarjajo tudi z nujno modernizacijo tujskoprometnih točk in sploh s poživitvijo tujskega prometa, ki naj bi Cipru nekoč prinesel več deviz kot vsi njegovi rudniki bakra. Ves otok je posejan s prastarimi, z legendami obdanimi ostanki templjev in samostani. Povsod lahko naletite na ruševine iz antike. Nemaškrat lahko za majhen denar kupite lončeno posodo, staro dva tisoč let, ki vam jo strokovnjaki

v muzejih pregledajo in vam napišejo izvozno dovoljenje.

Zivljenje na Cipru je za tuja razmeroma poceni in prijetno. Tu je več hotelov, dobro vino pa ni drago. Kakor je Ciper majhen, je njegovo podnebje mnogolično, dežela razkošna in pestra: obala, gore, puščava. Zime so ob morju mile, v visini 1950 metrov — gorovje Troodos — pa se lahko dva meseca smučate. Poletje traja od maja do konca oktobra z vedno sinjim nebom in bleščecim soncem. Morje je temnomodro in kristalno čisto. In zmeraj so pridužni ostanki velikega Afroditinega templja, ki sanjajo nedaleč od razvalin starih trdnjav, nekoč križarskih postojank.

G. GASKILE

Ciprska polja so kljub suši bogato obrodila. Kmet si z lopato pomaga ločiti zrno od plevla

WARD IN ŽALUJOČI OSTALI

SAMOMOR, KI JE ZAKLJUČIL SAMO PRVO DEJANJE JAVNEGA IZPRAŠEVANJA ANGLEŠKE MORALE

»Najbolj norega procesa tega sveta«, kot je neki italijanski novinar označil sojenje dr. Wardu, je konec. Znanega londonskega osteopata je porota spoznala za krivega po dveh točkah obtožnice, se pravi, da se je okoriščal s prostitucijo, toda sodbe ne bodo nikdar razglasili. Sodnik je hotel povedati svojo odločitev, ko bi bil Ward pri popolni zavesti, toda dr. Ward je po 79 urah nezvesti in potem ko se mu je srce ustavilo že trikrat, umrl in pustil 13 poslovnih pisem. Tako bi lahko na sodne acte zapisali še, da je obtoženec umrl 3. avgusta ob 15.30, in jih položili »ad acta«. Toda »najbolj nori proces« se le ne more tako končati.

E no izmed pisem, katerim je Stephen Ward posvetil zadnjo uro, preden je zaužil uspalne praške, po katerih se ni nikdar več zbudil, je bilo naslovljeno tudi na glavno bremenilno pričlo, mlado prostitutko Vickie Barrett. Dekle ga je prebralo in kmalu potem še izjavilo novinarjem, da je bila njena izjava, češ da se je v

Profumo — sojenje dr. Wardu je prišlo kot njeno nadaljevanje ali posledica — se je po samomorilni smrti sestal s precejšnim številom ljudi, med katerimi je tudi dekle, ki ni stopilo pred sodišče, ki pa trdi, da je imelo »dobre stike z neko zelo visoko osebnostjo«.

Skratka, samomor, ki naj bi zaključil nenavadno pranje umazanega perila, ki je ledne razburjalo v Anglijo in deloma tudi ostali svet, je pravzaprav samo sprožil nov plaz izjav, groženj, obtožb in namigoval, ki ne bi mogla nikjer, še najmanj pa v Angliji, izveneti v prazno. Za to pa bodo poskrbeli tudi pisma, ki jih je Ward pred smrtjo napisal lordu Deningu, sodniku, javnemu tožilcu in svojim odvetnikom. Kaj je pravzaprav v teh pismih, kajnost verjetno ne bo vedela tako kmalu, toda časopisom so njihove »dobre zveze« le posredovale, da je v njih veliko, zelo veliko imen, večina takih, ki jih pred sodiščem sploh niso omenili. Pedesetletni zdravnik, ki je prijatelj, v čigar stanovanju je naredil samomor, napisal, da se je odločil za smrt zato, ker ne more prenašati »vsega tega«, da ga je groza tistega, kar se dogaja pred sodiščem in na ulici, in da se bo umaknil, »preden ga prišinejo k zidu«, se je maščeval. Vsem tistim, ki so ga tako radi sprejemali v svojih vilah, ko je bil še obkrožen z dekleti, in ki so ga potem, ko je prekršil pravila »fair playa« in »stala« binesga ministra Profuma, pustili na cedilu in prepuščili sodišču, je ponudil neslavno vlogo tarče angleškega javnega mnenja, ki so mu jo bolj ali manj vsilili, sam pa je do konca odigral tisto, za katero se je odločil.

Zakaj Wardov samomor ni samo posledica stila vsega njegovega življenja. Duhovniški sin, ki je pri svojih dvajsetih letih stradal, samo da bi lahko vzdrževal avtomobil, ki mu je po njegovem dajal veljavo, in ki se je pri petdesetih letih obkrožil z lahimi dekleti, ki jih je nabiral kar po ulicah in barih, kjer so čakale kliente, samo zato, da bi lahko biestel v družbi, ki se tega ni upala tvegati, je imel svojo filozofijo, ki ni hotela vedeti za pregrade med dobrim in slabim, in svoj stil, ki je nujno vodil v pogubo. Eno je namreč gotovo: čeprav je sicer razsipan, nikakor ni potreboval še denarja od prostitutke. Potem ko je v ZDA diplomiral kot osteopat — v Angliji zdravniško društvo ne prisnava te specializacije — se je v Londonu kmalu uveljavil kot zdravnik zdravnikov, diplomata, bogataš in filmski zvezd. Njegovi pacienti so mu zagotavljali kar najvišje dohodka. Izobražen in duhoviti kot je bil je prodrl skoraj v vsako družbo, neizpodbiten talent za potrjevanje in realistično risanje pa mu je odprl vrata uredništev največjih angleških ilustriranih revij, ki niso nikdar skopke, in mu hkrati omogočilo, da je portretiral celo člane angleške kraljevske družine. Toda moč, ki je pred sodiščem nastopal kot človek, ki je povsem slučajno zapleten v povsem brezpomembno zadevo, ki ga povzruha prav malo zanima, in ki je s kratkim »ne« odklonil 75 milijonov dinarjev, kolikor so mu ponujali za memoarje, s svojimi polklicnimi in modernimi uspehi nikakor ni bil zadovoljen. Nenehno je hotel vzbujati pozornost. Če ni slo drugače, se je po dežju sprejel samo v copatah in srajci ali pa ob najbolj neprimernih trenutkih oblačil smoking in frak. Toda krogi, v katerih se je gibal, so mu omogočali veliko razburljivejše

užitke. Vzel je na muho tradicionalno angleško moralo in vdrčnost. Obkrožil se je s »svojimi dekletci«, ki so se ob luninem sijaju brez zadrege kopale brez kostimov v zasebnih bazenih in ki so rade goje krajske moči tistim, za katere je Ward menil, da zaslužijo ali potrebujejo. Za ta njegov nenačuden harem so mu seveda vsi zaridali in ga občinovani, toda to je bila pozornost, ki je bila omejena samo na osek krog ljudi. Verjetno si je Ward s svojim rahlo boleškim značajem želel tudi sodelovanja javnosti in verjetno se je prav zaradi tega odločil v prihi deanjih afere Profuma, ko mu ni grozilo prav nič hudega, za pisma predsedniku vlade, vodji opozicije in časnikom, s katerimi si je potem nakopal obtožbo, da izrablja prostitucijo v lastno korist. Tik pred sodbo, ki bi ga nujno odpeljala v ječo in pozo, je tako izrazil še poslednjo možnost, da vzbudi pozornost: naredil je samomor.

Tako se je končal proces, ki ga pravzaprav ni nihče potreboval oziroma vsaj tisti ne, ki so pripeljali do njega in od katerega so imeli korist samo angleški časniki, ki so nekoliko dvignili svoje naklade, in »Wardova dekletca«, ki so prodala prav vse svoje memoarje. Ward je mrtve, dekleta imajo milijone in rolls-royce (Christine Keeler je dobila poleg ponudbe, da nastopi v svojem filmskem življenjsku, tudi ponudbo nekega londonskega nočnega zabavišča, da za dobrih deset milijonov na teden sodeluje v programu, tako da je vodja angleške opozicije Harold Wilson zagrmel v parlamentu: »Pa mora biti res nekaj gnilega v dečeli, kjer zaslužijo prostitutke petindvajsetkrat več kot ministrski predsedniki«, preiskovalni sodniki pa se bodo sedaj lahko ukvarjali z imeni, ki jih je Ward zapisal, in se potem končno odločili, ali je kaj vzrokov za sodni pregon in novo pranje umazanega perila pred javnostjo. Čeprav je skoraj gotovo, da bo do tega prišlo, je dejstvo, da je epizoda z dr. Wardom in njegovimi dekleti že do sedaj bolj pretresla tradicionalno Anglijo kot »Napoleon in Hitler skupaje«. Mnogobetajoči minister se je

Dr. Ward, ki je minulo soboto umrl v bolnišnici...

zdravnikovem stanovanju več tednov ukvarjala s prostitucijo in da ji je Ward jemal denar, ki se je odločilno epitala na poroto, bolj ali manj čista laž.

Tudi Julie Gulliver, edina izmed Wardovih »varovanka«, ki spojeemu nekdanjemu prijatelju ni med sojenjem obrnila hrbta in mu je stala ob strani vse do zadnje ure, je še enkrat ponovila svojo izjavo — priti jo je dala kmalu potem, ko se je osteopat zastrupil — da bo povedala vse, kar ve, in da se motijo tisti, ki mislijo, da so po zdravnikovi smrti na varnem.

Christine Keeler, osrednja osebnost afere, zaradi katere bi skoraj padla britanska vlada in zaradi katere imajo laburisti v opoziciji veliko boljše upe na prihodnjih volitvah, se sicer ni sestala z novinarji, toda to srb je prezel njen »tiskovni atašee«. Povedal je, da je dekle nevarno zbolelo, da se od-poveduje glavni vlogi v filmu, ki naj bi ga na Danskem posneli o njenem življenju — kar je sicer lahko tudi samo reklama — hkrati pa namignil, da je dekle povedalo pred sodiščem samo tisto, kar so od nje zahtevali in nikakor ne vsega tistega, kar je vedelo.

Oglasil se je tudi neki Joe Wade, poklicni igralec na srečo, ki trdi, da ne ve, da je pripravljen pred sodiščem izjaviti marsikaj, kar bi bilo v prid dr. Wardu. Lord Dening, ki vodi preiskavo v zadevi

...in Vicky Barrett, ki je preklecala izjave

moral posloviiti od kariere, vlada se je komaj obdržala, konservativci, ki so na oblasti že dvajset let in ki so v pomankanju konkretnega programa že od nekdaj poudarjali »človeške vrednote« svojih voditeljev, pa bodo resnično naredili čudež, če jim uspe zmagati tudi na prihodnjih volitvah.

IN VENDAR BONATTIJU NI USPELO

POTEM KO SO ALPINISTI Z VSEGA SVETA PRISLUHNILI PRED DESETIMI DNEVI VEŠTI »BONATTI SAM V EIGERJU«, JE PRISPLA ČEZ DVA DNI VEŠTI, KI JE RAZOČARALA IN SPOROČALA, DA BONATTIJU PODVIG NI USPEL. OČLONO VREME PREJŠNJIH DNI JE USTVARIL V RAZVITI SIENI TAKSNE RAZMERE, DA JE V EIGERJU SAM PRESKUSIL SVOJE MOČI TUDI GORSKI VODNIK MICHEL DARBELLAT. SEŠTEGA AVGUSTA JE PUBLIKA PRISLEDNA VEŠTI, DA MU JE USPELO V TRIDESETIH URAH, Z IZGINOTJEM ANGLESAE SKUPINE V EIGERJU JE V ZADNJIH DNEH ZLOGLASNA GORA KAR LUKHALA. POUKALA POLATTI CASUŠNE SVOLPE.

Walter Bonatti je sam — brez tovariša — vstopil v severno steno Eigerja. Gledalec za daljnogledi pod največjo areno sveta je zastal din.

Tako kot je svetu zastal dih, ko je Walter — »včasih so mu dejali mož, ki se vedno vrne, danes ne potrebuje priimka — kot kralj« — letošnjo zimo na tretjem bivalku (900 metrov pod vrhom) v Grandes Jorasses pustil vrečo z rezervno opremo in samo z najnujnejšim krenil proti vrhu. Čez dva dni je stopil nanj...

Tako verjame v svojo moč? Ne pozna poti nazaj?

»Ne!« pribeje Bonatti.

Res! Govori Bonatti. Samo da danes ni mraza in noči in da se nad nama blesti v soncu južna stena Jorassesov. Da je poletje in da sediva na balkonu Walterjevega courtmayerskega doma.

Kako da ste pustili opremo? Ste bili tako prepričani, da pridete na vrh?

Nikoli nisem gotov. Dokler nisi na vrhu, je tako daleč... Pustil sem opremo,

Walter Bonatti odgovarja našemu novinarju

ker se mi je zdelo tako najbolj pametno. Vedno bi se lahko vrnil ponjo. Takšna je bila moja metoda.

Prožni Italijan, ki utaji najmanj pet od svojih tridesetih let, se prikupno nasmehne. Kot da koketira s srečo, ki jo pogrevava ob vroči kavi. — Zena jo je bila prinesla...

V gorah potrebuješ sreče, toda nikoli nisem prišel nazaj, — ko se drugi niso vrnili — samo zato, ker sem imel srečo.

Tako trdi mož, ki vedno više potiska mejo možnega, dosegljivega. Alpinist, ki se je potegeval za dva himalajska velika — K2 se je opremil s kisikom za zadnji naskok, Gasherbrum IV je stopil na vrh — ki je bil več kot teden sam v znamenitem Drujevem stebru in ga prvi preplezal sam, kot samohodec.

Ne verjame v srečo. Veruje v voljo in v izkušnje.

Poglejte zimski Grandes Jorasses. — Petnajst let izkušnji je bilo za menoj in čeprav sem profesionalce, sem se za vzpon posebej pripravil še dva meseca: en dan plezanja po skalah v največjem mrazu, drugi dan po ledu.

V globokih očeh se skrile opravičilo za šibko telo:

V alpinizmu je največja psihična moč. Seveda brez utrjenega telesa ne gre... Se posebej je potrebna moč duha, če plezaš sam.

Walter je prejšnjo sredo vstopil v severno steno Eigerja. Sam. Brez tovariša, ki bi ga ujel na vrhi. Brez besede. Brez človeka, ki bi mu lahko potožil, pozabljati čez majav klin. Brez vprašanja za nasvet!

Sam v goro, ki je velik nagrobnik. Pred tednom ni maral izdati skrivnosti.

»Nameravate preplezati Eiger?« sem ga vprašal.

»Želim za preplezati zaradi njegove zgodovine. Tehnično gora ni težka in tudi padajoče kamenje ne more biti tako nevarno. saj vem za en sam primer, da je plezalec pobilo kamenje. Vsi dobri alpinisti so uspešni.«

Danes se mi zdi Bonattijevo nekoliko omalovažujoče govorjenje o najznamenitejši gori sveta — v primeri s sicer tako skromno zadržanim alpinistom — že del priprave na nameravani solo vzpon.

Sprašujem naprej: »In samohodec v Eigerju?«

»Gotovo popolnoma mogoče. Samo če bo psihično zdržal!«

Trije samohodeci pred Bonattijem niso zdržali, omahnil so.

Zena je prinesla še tretjo kavo. Udobje doma, saj tudi Bonatti ne živi samo v gorah: »Štirinajst dni na leto sem pa morda le skupaj z Walterjem,« potoži.

Toliko dela kot gorski vodnik?

»Sem gorski vodnik, ker moram živeti. Klientov se ne manjka, toda za velike vzpone si vzemem časa. Samo to me zanima. Ko pride čas za najtežje plezanje, ne vidim.«

Rad imam gore. Rad bi prišel v Julijske Alpe. Morda še to zimo...

Prejšnjo zimo je Bonatti z vzponom v Jorassesu edini resno kritiziral — trdno sem prepričan o tem — sedemnajstredno vrtnanje po stenah Cin. Kritiziral z dejanji, ne z besedami.

Plezanje za slavo, to ni nič! Plezam za samega sebe, za svoje doživljanje.

Toda doživljanje so tako izredna, da Bonatti ne more ostati sam. Ljudje prislubijo. In če hoče doživeti, na pri tem tudi živi, potem tudi veliki Bonatti potrebuje človeške slave.

Bo vrtil Bonatti vzhodni predavati v Jugoslavijo? Kaj pa Fierer?

ANTE MAHKOTA

PABERKI

Kako se spreminja slava! Ko je Jules Dassin posnel film »Precepe«, so ga v Ameriki reklamirali z dvema igralcema: Gino Lollobrigido in Yvesom Montandom. Pred kratkim je film spet na sporedu v ZDA, samo da sta tokrat glavna igralca Marcello Mastroianni in Melina Mercouri. (Na Pierra Brasseur pa so očividno pozabili...)

Scenarist Nunnally Johnson je bil ondan na pokopališču v Los Angelesu. Kar pristopi čuva in mu začne govoriti, kako lepo parca lahko dobi (seveda za drag denar): »Ves dan boste na soncu!« Johnson pa mu odvrne: »Hvala lepa, veste, ne prenesem, da mi ves dan sije sonce v obraz...«

Zirja 11 italijanskih novinarjev je podelila »grenke« in »sladke« nagrade. »Grenke« sta dobila Maria Callas in Walter Chiari, ki sta bila v tekočem letu najbolj čudaka z novinarji. Za prijazno ravnanje z novinarji pa sta dobila »sladki« nagradi Sandra Milo in Amedeo Nazzari.

Francoski režiser Eduard Molinaro bo jeseni dva tedna snemal v Londonu z Brigitte Bardot in Anthonyjem Perkinsom. Komčno - spijonski film »Prostodurna lepota« bodo snemali tako, da bodo na več koncih Londona postavili lepenkaste kamere in dvojnice slavne BB: da bodo imeli mir pred radovedneži...

Naši distributerji so hoteli v Parizu prodati film Soje Jovanović »Dre«. Francoski kupec si je ogledoval fotografije in kar ostrmel, ko je za-

J. P. BELMONDO

je po mnenju francoskega tiska tudi zato tako silno popularen, ker ni lep v klasičnem smislu. K temu da je veliko pripomoglo nos, kar je posledica nekdajnjega udejstvovanja v boksarskem ringu. Pred kratkim pa je Belmondo priznal: nosa si ni razbil v ringu, marveč na šolski klopi, ko je nadzoroval pretep v razredu.

Prilad. Ljubinko Bobić in Miho Aleksić.

»To fotografijo morate takoj odstraniti iz zbirke!« je dejal kupec, ki mu je bil film sicer všeč.

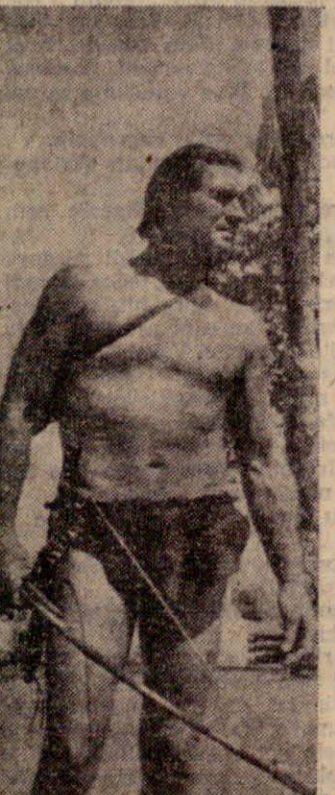
»Toda, to sta naša najbolj popularna igralca!«

»Vseeno: nikoli vam ne bosta prodala filma.«

Montgomery Clift je ves besen. Od producentov filma »Freud« zahteva 131 tisoč dolarjev, ki mu jih še niso izplačali. Producenti pa so takoj predili v protinapad in zahtevajo od njega 686.363 dolarjev. Tolikšna naj bi bila izguba zaradi zamud, ki jih je povzročil igralec, ker se baje ni mogel naučiti teksta.

Martine Carol, nekoč velika zvezda francoskega filma, ki živi zdaj na Havajih, je izjavila, da bo spet igrala. To naj bi bilo v filmu »Kako uspeti v življenju, ne da bi se trudili«, ki naj bi ga režiral igralec Pierre Mondy.

Max von Sydow, najljubši igralec Ingmarja Bergmana, igra Kristusa v ameriškem filmu »Najlepša zgodba, ki

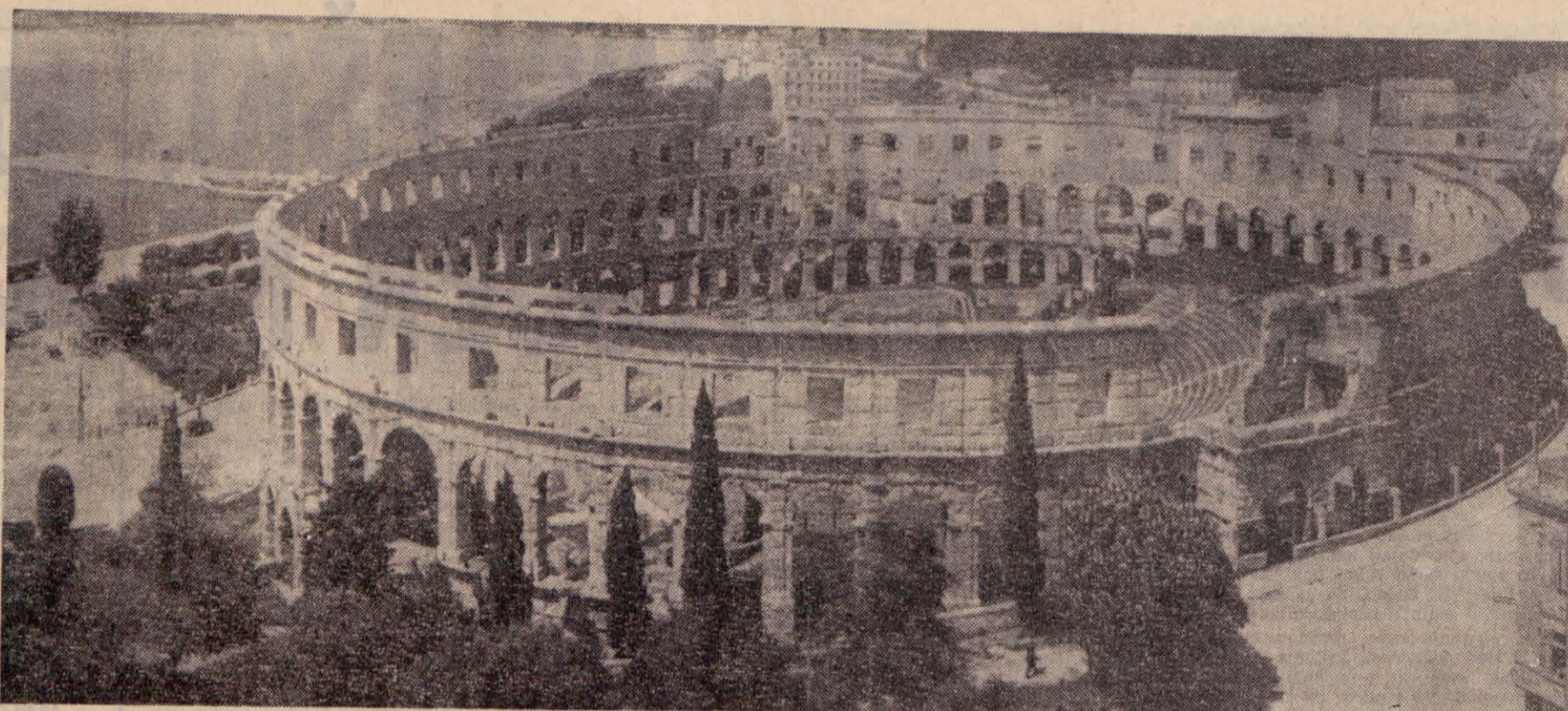

JOCK MAHONEY

je novi, trinajsti Tarzan (visok 1,97 m). Izjavil je, da bo njegov Tarzan govoril pravilno angleščino in ne bo več rjovel kot zver. Skrajni čas, saj je od prvega Tarzana — Elma Lincolna — minilo že nekaj desetletij.

Je niso še nikdar povedale. Zivi čisto sam zase in se bo pokazal v javnosti šele ob premieri filma...

Audieja Murphya, največkrat odlikovanega vojaka II. svetovne vojne in filmskega igralca, je italijanski novinar vprašal, če morda zameri Italijanom, ker so bili med vojno na nemški strani. »Sploh ne«, je odgovoril Murphy, »mislim, da je bila zaradi tega druga svetovna vojna za šest mesecev krajša!«

FESTIVALSKÉ DROBTINICE

DEČKI V ZADREGU. Vsi smo občudovali, kako sta se dečka v filmu »Nevarna pot« znašla in kako jima je uspelo priti mimo nešteti ovir in zaprek do cilja... Toda na festivalu ni bilo tako. Ko so po predvajanju svojega filma mali igralci odšli s svojimi odraslimi soustvarjalci v hotel »Riviera«, se je nekaj zgodilo... Dobro uro in pol so tičali v predvečerju in — šele potem so jih povabili na gostijo. Razlog? Režiser, kateremu so mali igralci tako zaupali med ustvarjanjem filma in se mu pustili voditi, je po premieri nanje povsem pozabil, kratko malo pozabil...

KDO SO UDELEŽENCI FESTIVALA. Kdo je udeleženec festivala, ni bilo nikoli prav jasno povedano. So to samo filmski ustvarjalci, člani umetniških in še člani komercialnih ekip, ali pa so to morda tudi poročevalci o festivalu in končno še kdo, ki ima s filmom ali s festivalom sploh kaj opraviti. Nekoč, sredi festivalnega tedna je bila organizirana »ribska noč«, med katero so udeleženci festivala zapuili od istrske obale in ostali na morju veselo do jutra. Značilno pa je bilo, da je veliko udeležencev za celo reč izvedelo šele naslednji dan. Od novinarjev so bili o tej noči obveščeni samo kolegi iz Beograda in Zagreba. Vse kaže, da so festivalski kritiki najbolj zainteresirani na njihovem stališču...

ZLATI ARENA ZA OPERATERJA. Letos je bilo neuradno

predvajali kot nemškega. Kakor je znano, pa morajo biti filmi za pulski festival jugoslovanski, če že niso dobri. Omenjeni film pa ni ne jugoslovanski, pa tudi kdovekako dober ni. Novinarji so ob tem filmu zagnali vik in krík in Avala-film je zaradi tega dobil pravega moralnega macka. Cela zadeva okrog tega je postala glavna atrakcija festivala, ki je dosegla svoj višek na tiskovni konferenci Avale-filma. Padla je beseda o podkupovanju kritike. Res, da so se prizadeti na tak ali drugačen način skušali izmazati iz omake, v katero so padli, kljub vsem demantjem pa je ostal slab vtis: za vraga, nekaj pa vendarle mora biti res!

NAGRADA ZA PREVOD. Ker vsi filmi na festivalu niso srbskohrvatski, temveč tudi bodisi slovenski ali makedonski, ali pa v kakem narečju, je nujno, da so prevedeni. Ti podpisni so včasih bolj duhoviti kakor film sam. Lep primer je iz filma »Tistega lepega dne«, ko eden junakov nekaj natihem preklinja in to ima opraviti s hudim. Srbskohrvatski prevod pa tega hudica prevede kratkoma v naslednji stavek: »Daču ja tebi tvoga boga...«

BEZITE OD LOKALIZMA. V enem izmed uglednih beograjskih dnevnikov je filmski kritik napisal o filmu »Tistega lepega dne« tudi naslednje besede: France Štiglic je še enkrat pokazal, da je nadarjen in duhovit režiser, ki pa je imel to pot nesrečo, da je imel v rokah pre-

v nasprotnem primeru ne bi bil tako skrivnostni tisti večer in bi ne pustil mimo edinstvene reklamne prilike. Morda pa so toliko prepričani v kvaliteto svojih filmov, posebej v kvaliteto Samorastnikov, da se celo izogibajo vsake reklame.

PESEK BREZ GRADITELJA. Na plažah nedaleč od Pule ni bilo graditelja peščenih gradov Boštjana Hladnika. Izbirna komisija je njegovemu filmu dala nezaupnico brez obrazložitve, vendar pa je publika, ki je videla film med predvajanjem v informativni sekciji, film lepo sprejela. Tudi večina poročevalcev je bila mnenja, da bi film zaslužil, da bi mu dali mesto v areni. Vse kaže, da ga je Hladnik polomil, ker ni prišel v Pulo, ni namreč računal, da je arena nezaupnica včasih zelo dober reklamni adut...

NAGRADA ZA GOSTINSTVO. Nekateri udeleženci festivala so se hranili tudi s konservami. To seveda ne zaradi pretiranih cen v restavracijah (kosilo je stalo na Zlatih stenah dober tisočak), temveč zaradi pomanjkanja časa. Na kosilo ali večerjo si v hotelu Riviera čakal najmanj eno, najraje pa dve uri. Ta gostinski šolski center je pokazal, da je povsem nesposoben voditi sodoben lokal. Ne samo, da so bili gosti prepočasni postreženi, temveč je bila tudi kvaliteta teh uslug zelo nizka. Po nepotrebnem je ob najbolj primernih urah zmanjkalo vina, pa kruha, pa vrag si ga vedi česa vse.

DELAMARIS

PUDING

KUHANJE NI POTREBNO

sklenjeno, da bodo v bodoče podeljevali nagrado tudi najboljsem operaterju. Misel je vzniknila, ko je operater pri predvajanju filma »Afera Tiziana« zamenjal svitla in je bilo posledje dogodkov na filmskem platnu nekoliko razmajano. Nekateri so mnenja, da se to ni zgodilo slučajno, temveč da gre za zavestno kreativno poseg v film. Ker potentakem operater lahko kreativno posega v filmsko ustvarjanje, bi bilo prav, če prejme nagrado.

NAGRADA KRITIKE — NIKO-MUR. Ko je bil sklican sestanek filmskih novinarjev, se je na dobošenem prostoru zbralo samo nekaj deset poročevalcev, vsi ostali (kakih devetdeset) so bili odsotni. Kasneje je bilo še nekaj naprov, da bi se filmski kritiki res zbrali in odločili kaj in kako. Toda medtem ko so nekateri predlagali v žirijo veterane-novinarje pulskega festivala, so nekateri predlagali novince, mlade sile. Ker pa je bilo več tistih, ki so modro molčali, se žirija kritike sploh ni sestala. Ne tedaj in ne do konca festivala. Molk je zlato?

OKROGLA MIZA NA PLAŽI. Na Verudeli, na Zlatih stenah in pri Ribarskih kolibah je bilo toliko okroglih miz, da ni bilo mogoče o vseh poročati. Pri večini okroglih miz je bila tema razgovora — tarok. Prav zaradi preobremenitve s takimi okroglimi mizami je propadla prava okrogla miza, ki jo je organizirala festivalska uprava. Pri tej »uradni« okrogli mizi je bilo govora o vsem mogočem in nemogočem, najmanj pa tudi — o filmu...

MED TUJIMI GOSTI. Kar je priromalo tujcev v Pulo, in bilo jih je bogme veliko, so bili v glavnem trgovci-nakupovalci filmov in ne preveliki sladokusci, kar se filmske umetnosti tiče. Naši producenti so jih obletavali kakor čebele ovetje, kajti mnogi so si v glavo vbili zamisel: če ne bomo izvažali, bomo propadli. Kakor vse kaže, bo tudi našo kinematografijo zajel novi val. Predpostavljamo, da se bo ime-noval »izvoziti«, in da ne bo preveč stimulativno vplival na kvaliteto naših filmov.

FILMSKA ZVER. O zahodno-nemško-jugoslovanskem filmu »Clovek in zver« je bilo na festivalu veliko govora. To je tisti film, ki se je pojavil že na berlinskem festivalu in so ga tam

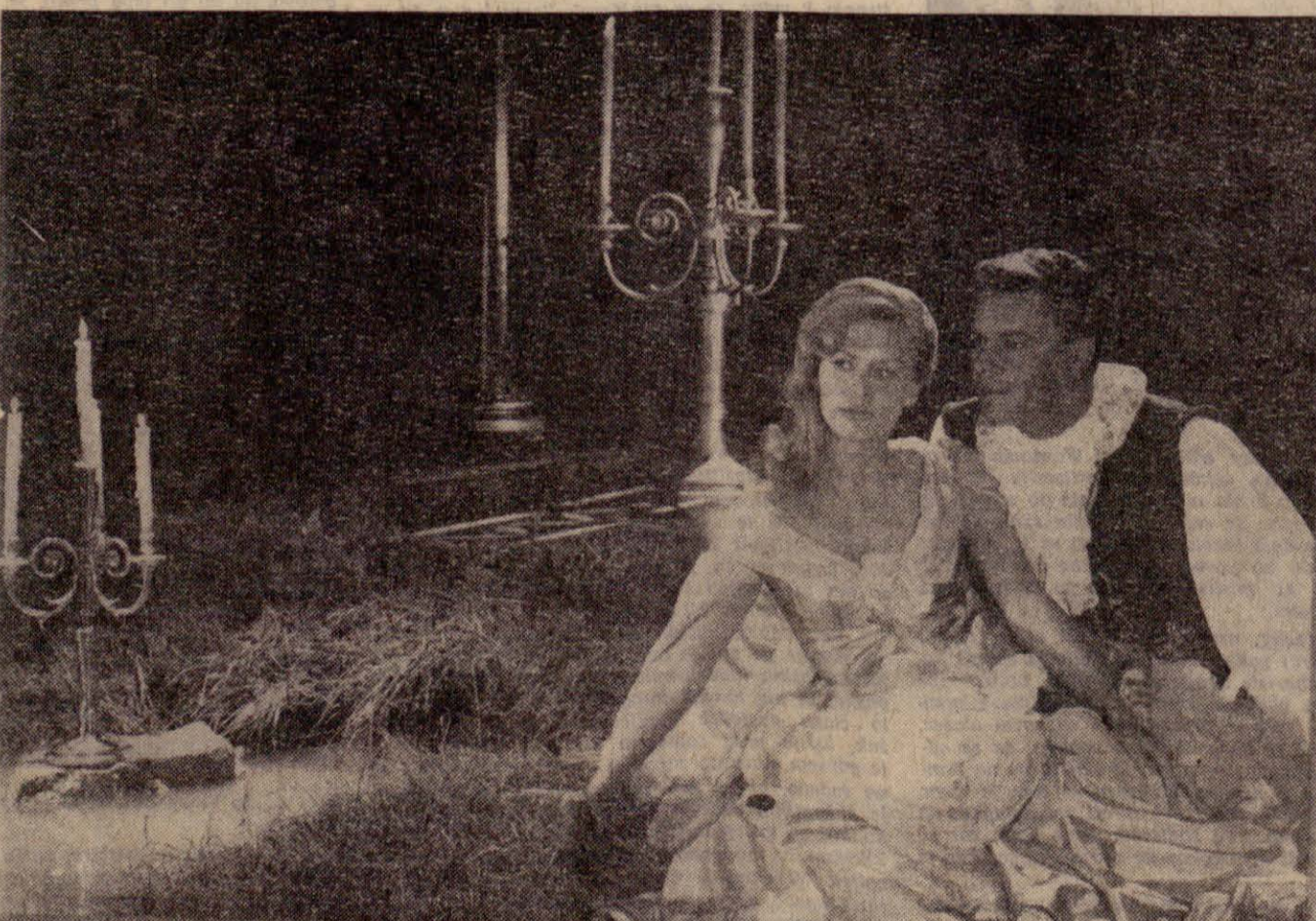
več lokalno omejeno temo. Prav gotovo avtorju sestavka ni povsem jasno, kaj je lokalno omejeno in kaj ni. Naj bi potemtakem morali filmski ustvarjalci iskati okolja, ki bi bila monumentalna, vsejugoslovanska ali celo svetovna? Morda pa je le res, da opazovalec ni mogel slediti toku narečenega dialoga, podpise pa se mu prav gotovo ni ljubilo brati...

TRIGLAV SE JE DOBRO SKRIL. Po premieri Samorastnikov so vsi, ki so v tem filmu sodelovali, in vsi, ki so filmu kakor koli botrovali, skoraj skrivaj odšli v pulski Dom JLA, kamor jim je malokdo sledil. Medtem so novinarji in fotoreporterji zaman stikali po hotelu Rivieri, da bi jih staknili. Triglav filmu gotovo ni do tega, da bi preveč reklamiral svoje filme in svoje ustvarjalce, kajti

Ker je festival za Pulo turističnega pomena, bi se lahko pobri-gali tudi za zloglasni hotel, ki nosi tako bleščeče ime — Riviera...

KRITERIJI NAD VSE. Eden najuglednejših filmskih kritikov M. Colić je v Politiki napisal naslednje: »Nagrado za glasbo je prejel Dušan Radčić. To je skladatelj, kateremu je Pula že od prej dolžna, vendar menimo, da ga tokrat prekaša Adamič v Samorastnikih. Toda podatek, da je Adamič prejel že veliko nagrad, je dal Radčić prednost.« Lepa in preiskrena misel... To reje se na naših festivalih podeljuje nagrade tistim, katerim je Pula dolžna. Morda bi ne skodavalo, če bi nagrade za najboljšo filmske stvaritve delili kot pokojnine...

D. KRALJ

INGRID VAN BERGEN IN MICHAEL KRAMER V TRETJEM CELOVEČERNEM FILMU BOŠTJANA HLADNIKA »EROTIKON«

TRENUTEK Z REŽISERJEM BAUERJEM

Ce se kdo ne more takoj spomniti, kdo je pravzaprav Branko Bauer, letošnji pulski nagradenec, naj se spomni »Nadstevina« in »Ne obračaj se sinkov«. Naj pobrska po spominu, če je še kaj ostalo od filmov »Tri Ane«, »Martin v oblaku«, »Samo ljudje in morda celo kakšna sled o davno videnih filmih pod naslovi »Milion na otoku« in »Bratovščina Sinjega galeba«. Vse to so njegovi filmi, njegovo delo, njegovo življenje.

Branko Bauer je za svoje uspehe, za vsa presenečenja, ki nam jih je pripravil, prejel že lepo število nagrad. Njegov film »Milion na otoku« je bil prvi, ki so prejeli nagrado »Kekeca«. Za film »Ne obračaj se sinkov« je Bauer prejel zlato areno. Film »Tri Ane« je dobil na festivalu tretje mesto, leta 1962 pa je bil na drugem mestu film »Nadstevina«. Malokateri jugoslovanski režiser se lahko pohvali s podobno bero.

Režiser, o katerem teče beseda, je rojen v Dubrovniku, in to pred 42 leti. Dalmatince po rodu je Branko Bauer sedaj pravi Zagrebčan, tam se je solal, tam živi, tam ustvarja, snema...

— Naša vsakdanost, sodobnost in film, se je glasilo prvo vprašanje...

— Pod plašč sodobnosti se je do sedaj vtikalo marsikaj. Stvar je pač taka, da so dobri sodobni filmi hkrati tudi problemski. Kdor hoče narediti sodoben film in iti mimo tega, je vnaprej obsojen na neuspeh.

— In »iz oči v oči«?

— Ta film je tako meni, kakor vsem drugim nedvomno kazalo na poti naprej in hkrati orientacija na domače teme.

— Težave?

— Prva je problem samoupravljanja v filmu, drugo pa je samo to samoupravljanje kot tako. Rad bi posnel film o delovanju delavskega samoupravljanja, toda to bo težka naloga...

— In svobodni poklic, vas to sprasča?

— Nasprotno, povzroča mi vedno več skrbi. Premalo časa je, da bi študirali probleme okrog posameznih filmov. Lep primer je scenarij iz oči v oči. Ta scenarij je bil v delu leto dni, imel je osem verzij...

— Vaši načrti?

— Veliko jih je. Toda o tem naj ne steče beseda.

D. K.

HLADNIKOV „EROTIKON“

»Triglav-film« je deloma iz finančnih, deloma iz tehničnih razlogov črtal s programa prvotno predvideno snemanje Hladnikovega filma »Umirajoči veter«. Ko režiser Boštjan Hladnik ni našel za svoj scenarij drugega producenta, je pridobil za svoj drugi scenarij »Balada o ljubem« nemškega producenta Egona Habeja, lastnika »Piran-filma« iz Stuttgarta.

Egon Habe je doslej kot večina nemških producentov proizvajal večinoma lahke, vesele, često dokaj omejene glasbene komedije, ki nikakor niso bile v čast starim tradicijam nemške kinematografije. Ker pa komercialne limonade za blagajno podjetja kar dobro sirbe, se je »Piran-film« odločil za »injekcijo« Hladnikovega scenarija, ki naj kot poskus, neobičajen za nemški film, prinese producerski hiši še umetniško priznanje.

Na komercialnost seveda tudi pri želji po umetniški ravni filma zahodni producent ne sme pozabiti, zato je »Balada o ljubem« preimenoval v »Erotikon«, zaradi česar ima že dokaj posla z ameriški in švedski producenti, ki so ga tožili, ker je uporabil naslov njihovih filmov. In medtem ko so film komaj dobro začeli snemati, je prvi učinek že dosežen: o Hladnikovem filmu se zaradi tožbe piše in tako postaja zaradi (morda celo montiranega) skandala v javnosti znan.

»Erotikon« ali po domače »Balada o ljubem« nadaljuje po slogu in načinu obravnavanja vsebine tradicijo dosedanjih dveh Hladnikovih filmov, »Plesa na dežju« in »Peščenega gradu«. Zato ga ima avtor sam za drugi del »Peščenega gradu«, vendar ne dobesedno. Povezujejo ju bolj psihični momenti: medtem ko so v prejšnjem filmu igralci grad porušili, pridejo v »Erotikon« v ta porušeni grad, kjer pa ugotove, da niso zmogni ne ljubiti ne ljubljani biti. Vizualni efekt in čisto bolesten psihični preobrti hočejo pokazati »bolno duševnost določenega sloja ljudi«.

Hladnik je naš prvi režiser, ki v celoti snema za tujega producenta (edino še Jovan Zivanović je lani režiral koprodukciji film »Otoki«). V svojo ekipo je pritegnil precej domačih filmskih delavcev: scenograf je ing. arch. Niko Matul, kostumograf Milena Kumar, skladatelj filmske glasbe Bojan Adamič, tonski snemalec Herman Kokovec.

Pred kamero Gerharda Krügerja so v glavnih vlogah Ingrid van Bergen, Gunar Möller, Michael Kramer in Ursula Oberst.

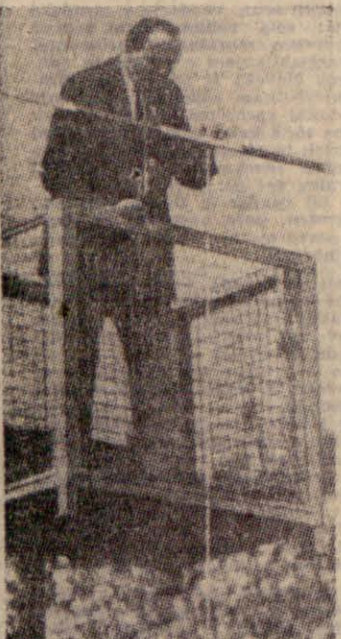
Film zdaj Hladnik montira v Ljubljani. Premiera bo predvidoma oktobra, in sicer v Berlinu.

D. J.

POLE VAULT - ATLETSKI TWIST

Nimam povsem točnih podatkov, a zdi se mi, da sta se twist in moderni pole vault (angleško: skok s palico) pojavila nekako hkrati. Njuna popularnost je za zdaj — vsaj v Evropi — med plesi na eni oz. atletskimi disciplinami na drugi strani, nenadkriljiva. Ne da bi ta čas plesali samo twist ali se na atletskih tekmovanjih ogrevali zgolj za skok s palico. A brez pretiravanja: ko je vrsta prav na teh dveh inaičah, tedaj je prireditev — plesna ali atletska, gotovo dosegla višek.

Ce sedaj zanemarimo twist — naposled gre vendarle za športni prispevek in naj uporabljena primerjava samo privabi bralce — nam za začetek ne kaže druga koda kot ugotoviti, od kod nenadna priljubljenost skoka s palico. Odgovor ni težak. Steklena palica, ki je lani v mednarodni areni zamenjala prejšnji modni krk iz kovine, je pomenila revolucijo v tej športni zvrsti. Mnogo elastičnejši rekvizit iz ste-

Dvigalo za sodnike pri skoku s palico — izraz nemške natančnosti

klenih vlaken je dovolj spretnim atletom pomagal do senzacionalnih dosežkov. Prav sedaj pa smo v obdobju, ko kvalitetni skok v tej disciplini nikakor še ni zaključen in lahko na vsakem tekmovanju doživimo kak rekord. Prav to pa vliče gledalce, razvema njihovo domišljijo...

V Helsinkih, v Moskvi, v Pragi in tudi v Hannoveru je bilo tako. Skok s palico je običnost na vsakem izmed teh atletskih veledogodkov pričakalo z navdušenjem. Aplavz se je na vseh štirih stadionih razlegel že ob ogrevanju atletov. Pogled na drzne skakalce pa je tudi nekaj posebnega. Tako dovršeno znajo izrabljati prožnost novih palic, da bi jih človek prav lahko imel za poklicne artiste.

Pa tudi priprave za tekmo so nenavadne. Doskočišče je treba

pripraviti tako, da tekmovalcem čimbolj sonehčamo ponovni stik z zemljo, pri čemer uporabljajo na Finskem »zidakove« iz gumaste pene, v SZ žagovino, v CSSR kombinacijo obojega, v Nemčiji pa so skakalcem celo pripravili posebno improvizirano orjaško blazino. Za skakalce je nemška pogruntacija brzokne najugodnejša, saj najlaže zapustijo doskočišče, medtem ko se je treba iz finskih »zidakov«, ki se vanje atlet povzame pogreznje, prav skobacati. Pa tudi za sodnike, ki jim — npr. na raznih lestvah — ni lahko izmeriti pet-metrsko višino, so si Nemci omislili posebno dvigalo.

KATERA SOLA JE VODILNA? Minula tekmovanja so nam omogočila opazovati pri delu zastopnike vseh trenutno vodilnih držav. V Helsinkih je s 485 cm

Zlato priznanje za Sternberga
Nekaj dni je bil letos s 508 cm svetovni rekordar v skoku s palico tudi ameriški študent Brian Sternberg. TIK pred pričetkom v Evropi pa si je pri treningu tako hudo poškodoval hrbtenico, da je ostal ohromljen. Na dvoboju ZDA : SZ so se nestrane športnika spomnili tudi sovjetski organizatorji in mu pridodili zlato plaketo kot vsem posameznim zmagovalcem na tem dvoboju »gigantova«. V Sternbergovem imenu jo je prevzel njegov rojak Uelses, običnost in atlet pa so prijateljsko potego toplotno pozdravili.

zmagal evropski rekordar Fince Nikula, v Moskvi je bil s 490 cm najuspešnejši Amerikan Uelses, v Pragi je Nikula preskočil 495 cm in naskakoval 502 cm (njegov evropski rekord je 501 cm), v Hannoveru pa je Pennel iz ZDA dosegel 500 cm in se poskušal na višini 512 cm, kar bi bil nov svetovni rekord (dva dni kasneje je ta atlet s 513 cm v Londonu znova izboljšal svojo svetovno rekordno znamko).

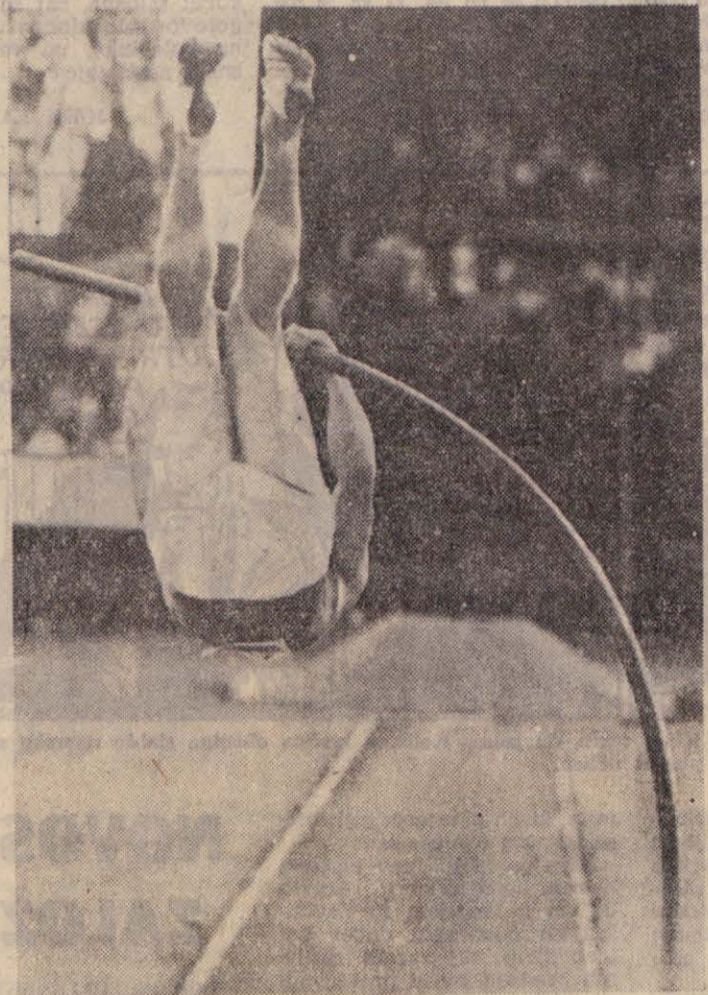
Kakšni so ti moštji, kako skakejo? Trindvajsetletni svetovni rekordar Pennel je izredno živahn osebja. Stalno je v gibanju, čeprav ima med tekmovanjem še zmeraj dosti časa za spodbu-

janje svojih kolegov ali izmišljanje posebnih vložkov. V Hannoveru je na primer z Uelsenom postregel s skupinskim saltom na doskočiščno blazino. S 175 cm sodi med manjše atlete in bi s kovinsko palico, s katero so uspevali predvsem večji atleti, brzkone ostal v senci. O Finčih nima — strokovno tehnično — najboljšega mnenja. V intimnejših pogovorih jih »zmerja« s katapultirji, češ da le preveliki delež svojih uspehov dolgujejo elastičnosti novih palic.

Pennelov največji evropski tekmeč Nikula je leto starejši in štiri cm večji. Kot najboljši učenec slovitega finskega trenerja Olenusa si prizadeva držati korak z dosežki Amerikanov. Plavalci severnjak je s svojo mironostjo pravo Pennelovo nasprotje. Redkobeseđen in na vsakem tekmovanju povsem skoncentriran le na svoj nastop, daje videz večje serioznosti. Olenusovo tajno orožje je baje celoletni trening moči. Značilen za finsko pojmovanje pa je tudi podatek, da v primeru z ostalimi zelo mnogo nastopajo in s tem med vadbo in tekmovanjem pravzaprav sploh niso potegnili ločnice.

Zanimivo pa je, da prav na vrh evropske elite od ostalih ne sodijo niti sovjetski niti poljski ali nemški tekmovalci, marveč Čehoslovak Tomašek (26), ki je lani na PEA v Beogradu tudi osvojil srebrno kolajno. Njegov trener Pryhoda ocenjuje trenutni položaj takole:

»Palica iz steklenih vlaken je obogatila skok s palico in je izven dvoma, da bodo sedanje višine še presežene. Z novo palico imajo moštje za uspeh tudi manjši atleti, saj odloča hitrost, spretnost in moč, vendar se vsak nove tehnike ne nauči. Nedvomno je, da lahko govorimo o finski šoli. Studiral sem finske skakalce in je pri njih videz enoten sistem. Američane si cer poznam le s filmov, a se mi zdi, da skake vsak po svoje. Predvsem se ne poslužujejo vsi širokega prijema na palici, ki je

Taka je steklena palica in tako jo preizkuša Tomašek

značilen za novo tehniko. Nekateri Američani skakejo z stekleno palico kakor so prej s kovinsko in to delajo tudi sovjetski tekmovalci, Pennel in Tork pa — za primer — začenačata kot Finci, potem pa sta si omislila svoj razplet. Nekako tako je tudi s Tomašekom.

V splošnem vrvežu izboljšanih znamk, kdaj pa kdaj premo cenimo tudi domače dosežke. A

naš Lešek, ki je bil šesti. Že na lanskem PEA, je z letošnjimi rekordnimi 472 cm prav tako med najboljšimi v Evropi. Zato pa ne preseneča, če je skok s palico tudi na tekmovanjih v Jugoslaviji ta čas v središču pozornosti.

In tudi v tem primeru primerjava s twistom slej ko prej ne bi bila neustrezna...

Evgen Bergant

Z NAGLIMI KORAKI SE BLIŽA VRHUNEC DOMAČE PLAVALNE SEZONE

Trije rekorderji - trije izzivalci

Plavalna sezona se bliža vrhuncu. Zato vam to pot predstavljamo 6 plavalcev, ki že danes privlačijo na plavalne prireditve največ gledalcev. To so trije vrhunski plavalci Kocmur, Dorčič in Zeierjeva ter njihovi mladi »izzivalci« Dermastia, Vrhovšek in Trtnikova. Vsi strokovnjaki in ljubitelji plavanja že danes nestrno pričakujejo izid bližnjih dvobojev med njimi. Nestrpnost je še večja, ker imajo nekateri »mladi« danes že boljše rezultate kot »stari«. Najbolje je, da predstavimo izzivca in izzivalca iz vsakega dvoboja posebej, saj bo tako najbolj razvidno, kaj lahko pričakujemo od posameznih dvobojev.

Dorčič : Vrhovšek

Naša najboljša hrbtisa sta se letos pomerila že večkrat. Pozimi je mladi Dan Vrhovšek nekajkrat presenetil vse strokovnjake. Že tedaj je kazalo, kako letošnja izredna zanimivost v dvoboju v hrbtenem slogu. Že na prvih srečanjih v velikih bazenih v Beogradu in San Remu je prišlo do gorne borbe med njima. V San Remu sta oboje dosegla odlične rezultate, toda na cilju je bil stariše rekord se vedno pred izzivalcem. Za namokel pa je dosegel v štirih se- nov rekord na 100 m. S tem je postal dvoboj še bolj zanimiv. Povedati moramo tudi to, da je bil Vrhovšek na tem mednarodnem dvoboju povrh vsega še izven zmote. Mislil je namreč, da je plavalec, a katerim je bil ogorčen borbo. Dorčič, v resnici pa je bil to Nizozemec. Wele izredni je na zadnjem evropskem prvenstvu osvojil 4. mesto. Vrhovšek je imel še dosti moči in ga je tudi premagal, toda medtem je že zagledal Dorčiča, ki je

bil tedaj že na cilju. Zanimivo bi bilo vedeti, kako bi se končal ta dvoboj naših hrbtisev, če se Vrhovšek ne bi znolul?

Za ilustracijo še letošnji dvoboj med Dorčičem in Vrhovškom: 1. ZAGREB: 200 m Dorčič 2:24,2, Vrhovšek 2:26,8, 100 m Vrhovšek 1:05,6, Dorčič 1:05,6, 2. ZAGREB: 200 m Dorčič 2:23,9, Vrhovšek 2:26,4, 100 m Vrhovšek 1:03,9, Dorčič 1:06,0, 3. REKA: 100 m Dorčič 1:05,2, Vrhovšek 1:05,2, 4. BEOGRAD: 100 m Dorčič 1:06,0, Vrhovšek 1:08,2, 5. SAN REMO: 200 m Dorčič 2:24,1, Vrhovšek 2:25,6.

Zlata Trtnik

■ Stanje dvoboja: 200 m Dorčič : Vrhovšek 3:0, 100 m Dorčič : Vrhovšek 2:2.

■ Najboljši letošnji rezultati: 200 m Dorčič 2:23,8, Vrhovšek 2:25,4, 100 m Dorčič 1:03,4, Vrhovšek 1:06,5.

REKORDI: svetovni: 200 m Stock (ZDA) 2:10,9, 100 m Stock (ZDA) 1:00,9, evropski: 200 m Kuppens (Z. Nem.) 2:13,0, 100 m Christophe (Fr) 1:02,2, jugoslovanski: 200 m Dorčič 2:23,3, 100 m Dorčič 1:05,4, slovenski: 200 m Vrhovšek 2:25,6, 100 m Vrhovšek 1:06,5.

Dorčič velika prednost ne zagotavlja prav mnogo. Žal se bosta plavalca srečala leto le še nekajkrat, toda Vrhovšek ima kljub temu še nekaj možnosti.

nosti, da zmanjša razliko dvoboja. Sicer pa sam misli o tem naslednje: »Dorčičev rezultat na 100 m bi verjetno dosegel tudi jaz. Na krajši progi bo letos vsakakor zelo zanimiva »dirka«, od katere mnogo pričakujem. Mislim pa, da bom na 200 m še zmeraj moral priznati premoč mojemu dobremu prijatelju z Reke«.

Zeier : Trtnik

V borbi za naslov najhitreje Jugoslovance v vodi ima letos mlada slovenska rekorderka res lepe možnosti. Njena glavna tekmečica Filida Zeier iz Dubrovnika je res po času že slabša. Trtnikova iz tedna v teden popravlja svoj rekord, nič pa ne kaže tudi, da je rekla že zadnjo besedo. Letos sta se tekmečji še srečali, toda samo pozimi v kratkem bazenu. Zato vsi težko pričakujejo prvi dvoboj v velikem bazenu, do katerega bo verjetno prišlo šele na državnem prvenstvu. Po letošnjih rezultatih ima Trtnikova že 3 desetletne sekunde prednosti, kar pa ne pove mnogo. Za oboje pa trdno vemo, da se boja druga druge. Zeierjeva zaradi Zlatinega rezultata, Zlata pa zaradi rutine tekme. Psihika priprava in trenaja bo verjetno odigrala odločilno vlogo. Lani sta na državnem ekipnem prvenstvu plavalci vsaka v svoji skupini in dosegli enak čas. Na državnem prvenstvu za posameznike pa se Zeierjeva ni pojavila na startu! Zanimivo je, da jugoslovanska rekorderka na 100 m prosto Camdičeva iz Hercegovine verjetno ne bo mogla resno poseči v dvoboj teh dveh, ker je letos precej slabša od obeh. Kaj lahko pa se zgodi, da bo tudi letos obveljal pregovor, da kjer se prepirata dva...

■ Letošnji dvoboj na 100 m prosto: 1. ZAGREB: Zeier 1:09,2, Trtnik 1:11,2, 2. ZAGREB: Zeier 1:07,8, Trtnik 1:08,4, 3. REKA: Zeier 1:08,8, Trtnik 1:08,4, stanje dvoboja: 100 m prosto Zeier : Trtnik 3:0.

■ Letošnji najboljši rezultat v velikem bazenu: Trtnik 1:07,2, Zeier 1:08,6.

REKORDI: svetovni: 100 m prosto Fraser (Avstralija) 59,6, evropski: 100 m prosto Hagberge (Švedska) 1:02,9, jugoslovanski: 100 m prosto Camdič 1:06,2.

slovenski: 100 m prosto Trtnik 1:07,2. Sestajsteletna Zlata Trtnik ima torej nalogo, ki ji bo verjetno kos. Redko dvoboj mora zmanjšati na minimum ali pa doseči celo več. Za to ima vse možnosti. Sama seveda ni tega mnenja, ker ima pred tekmo morda le malo preveč strahu. Sicer pa je strah po navadi dobri znamenje. Takole pravi sama o letošnjih borbi za naslov najhitreje Jugoslovance v vodi:

»Po času bom morda letos res boljša od Hilde, toda o neposrednem dvoboju si ne upam trdit. Sama po mislite, ona plava že več kot 10 let, jaz pa komaj 4. Tako se je bojim, da sem še sedaj vsa trda od strahu, kako pa bo šele na startu«.

Kocmur : Dermastia

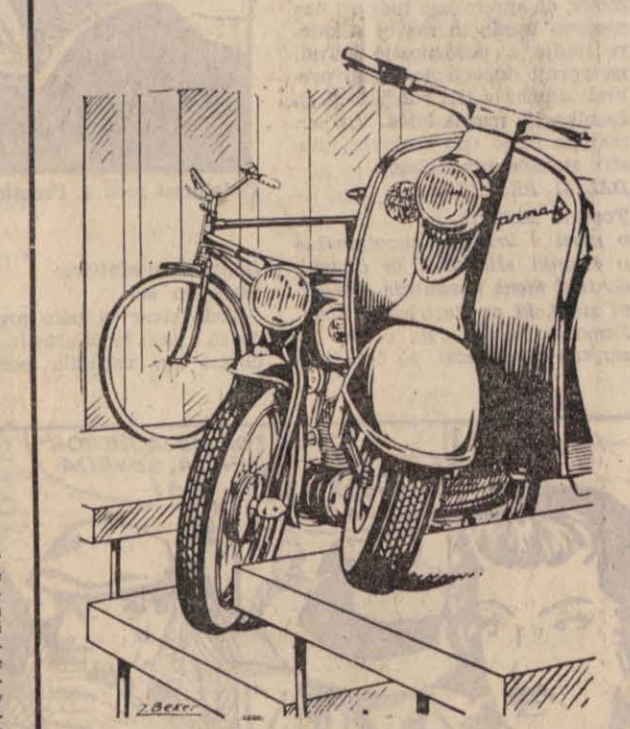
Najtežja naloga med tremi mladimi izzivalci čaka nedvomno Urbana Dermastio. Že lani so ga proglasili za Kocmurjevega naslednika, zlasti potem, ko je vse kazalo, da bo Kocmur prehitel nastopiti. Toda rekorder je le-

KLICAJTE DNE
Ko so slovesno zaključili letošnje XIX. atletske državno prvenstvo na stadionu JLA v Beogradu, tekme za enega izmed nastopajočih še ni bilo konec. Nekako v času, ko je bilo silati besede, da je samojlat zaprt, se je Celjan Lešek namreč pripravil, da vnovič naskoči višino zavega jugoslovanskega rekorda v skoku s palico — 175 cm. V trušcu uradnega zaključka pa so bile njegove možnosti za uspeh seveda manjše in so tokrat tu- ti ostale neizkoriščene. Vprašati pa se je le treba, ali kaže zapirati prvenstvo, se predno je končano. Drugod ne delajo tako, pa seprav je urnik zamujen, saj je prvenstvo predvsem tekma. Na dvoboju SZ : ZDA v Moskvi se je na primer tekmovanje desetorbojcev zavleklo še kar v noč, pa zato nihče ni prejel začel z zaključnim defilejem. Upoštevati je namreč treba, da s takim prehitenjem lahko vranemo tekmovanju pravi višek, ki je v beograjskem primeru, ko absolutnih rekordnih dosežkov ni bilo, gotovo bil v Leškovem rekordnem poizkusu.

PARADOKS
kratko toda novo
Svetovna rekorderka v skoku v višino Romunka Jolanda Balas je pač v svoji domovini najbolj zaželena ženska, saj je v zadnjih letih med pisni zase zbrala nič manj ko 102 ženitni ponudbi. Kakor je znano po vsej Romuniji, se misli dolgonoga Jolanda po japonskih olimpijskih igrah vprci v zakonski jarem. Ali bo njen partner njen dolgoletni trener Suter ali kdo drug izmed tih in enega nihče ugani.

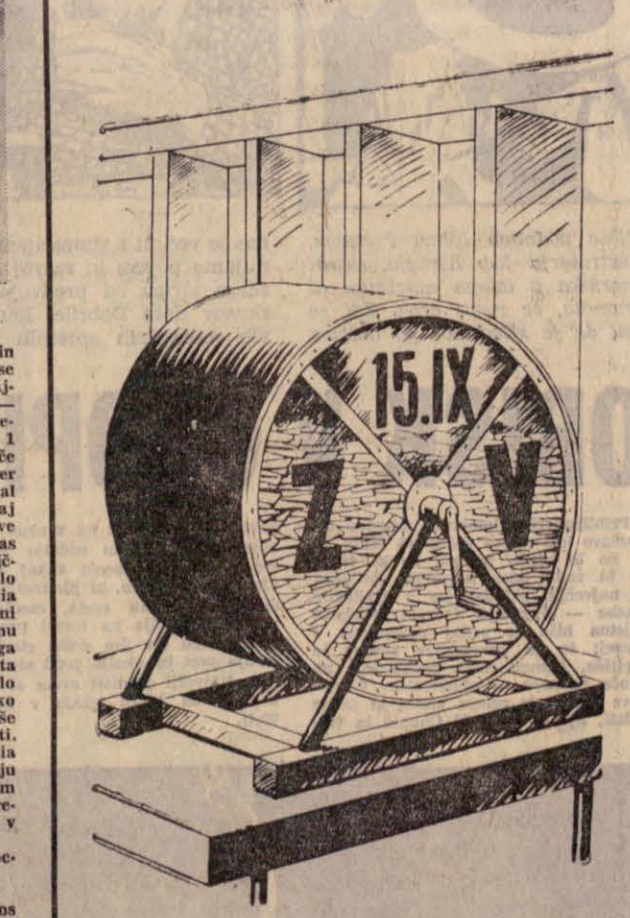
SEPTEMBRSKA PRIMA bo izžrebana na ZV!

SEPTEMBRSKA PRIMA bo izžrebana na ZV!

Četrto kolo (septembrske) nagradne igre. PRETISOVA NAGRADA JE PRIMA! — organizirana je za kupce koles PRETIS — bo žrebano na razstavnem prostoru PRETIS na Mednarodnem jesenskem zagrebškem velesejmu 15. septembra.

V tem kolu bodo izžrebani NAKNADNI KUPONI (priloga vsakemu garancijskemu listu za kolo PRETIS) vseh potrošnikov, ki so ali še bodo kupili kolo znamke PRETIS DO 8. SEPTEMBRA. To je poslednji datum za dostavo naknadnih kuponov za to žrebanje.

100.000. OBISKOVALEC

jesenskega Zagrebškega velesejma (srečnega obiskovalca pričakujejo že drugi ali tretji dan po otvoritvi) bo izžrebal srečnega dobitnika tega kola.

Kot stotisoči obiskovalcev velesejma in sodelavcev v tem žrebanju bo nagraden za nagrado PRETIS in enim izmed modelov PRETISOVIH koles!

Za to priložnost bo PRETIS pozval srečnega dobitnika, ali obišče jenski Zagrebški velesejem in na razstavnem prostoru sprejme svojo nagrado: PRETISOV skuter »PRIMA tri zvezde«!

STANE TRBOVČ

KOLESA KUPUJEJO V JESENI:

DELAVCI IN NAMESČENCI, da si skrajšajo pot od doma do delovnega mesta!

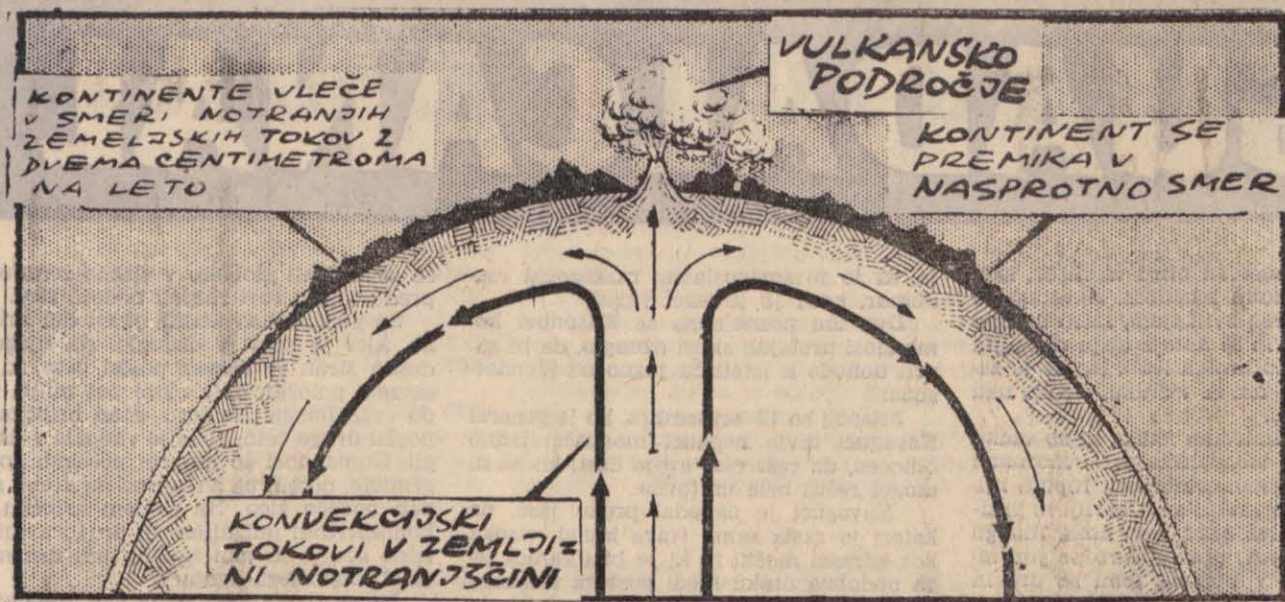
UCENCI IN STUDENTJE, da bi prej prišli v šolo ali na fakulteto!

KMETIJSKI DELAVCI, da bi laže premagali dolge vauke poti in steze!

VSI OSTALI, da bi ure hoje spremenili v minute vožnje!

PREDOUZEČE TITO SARAJEVO PRETIS

ti in avto ZGODBA MODELA T

Prejšnji mesec je minilo sto let od rojstva človeka, ki je dosegel enega največjih uspehov domišljije in spretnosti, kar jih pozna zgodovina industrije. To je bil Henry Ford, ki je ustvaril svoj model »T«, avtomobil, ki je postavil Američane na »kolesa na lastni pogon«. Preden so ga nehali proizvajati leta 1927, so izdelali 15 milijonov teh pločevinastih likov (ali po ameriškansko »Tin Lizzies«). Tiskali so cele knjige smesnic o Fordu in njegovem avtomobilu, njegova cena se je znižala na 360 dolarjev, bil je daleč najbolj priljubljen motor- no vozilo v ZDA.

Po hudem finančnem polomu leta 1907 so bile ZDA željne avtomobilov. Henry Ford je vedel, da bo lahko uspel samo z novo opremo in načinom proizvodnje. Hotel je sestaviti vzdržljivo in cenen model, ki bi ga lahko prodajal vsem slojem od znanstvenikov do farmerjev. Okrog sebe je zbral vrsto vztrajnih in dobrih strokovnjakov in lotili so se težkega dela. Ford je bil prepričan, da so ameriški stroji in fantezije metode boljše od evropskih, vendar pa da ima Evropa pogosto boljše materiale. Zlasti je zaviral Angležem njihovo odlično jeklo. Hotel si je tudi sam pridobiti čim boljše, odkril je, da tuji proizvajalci uporabljajo kanadsko jeklo, in tudi sam našel nekega Angleža v ZDA, da mu ga je ustvaril v svojem laboratoriju. Kmalu potem je začel izdelovati celo vrsto raznih jekel, najprimernejših za posamezne avtomobilске dele. Preden se je Ford lotil dela leta 1907, so v avtomobilski industriji uporabljali le štiri vrste jekla, pri njem pa se je to število kmalu dvignilo na 20.

Ford je bil zelo zahteven, od svojih avtomobilov je hotel prepro- stot, natančnost in vzdržljivost. Novinar, ki je pisal o Fordovi tovarni v tistem času, je bil nadčuden nad moderno urejenim delom in odlično avtomatizirano mehaniko. Seveda se je proizvodni proces vedno bolj moderniziral do dela na tekočem traku.

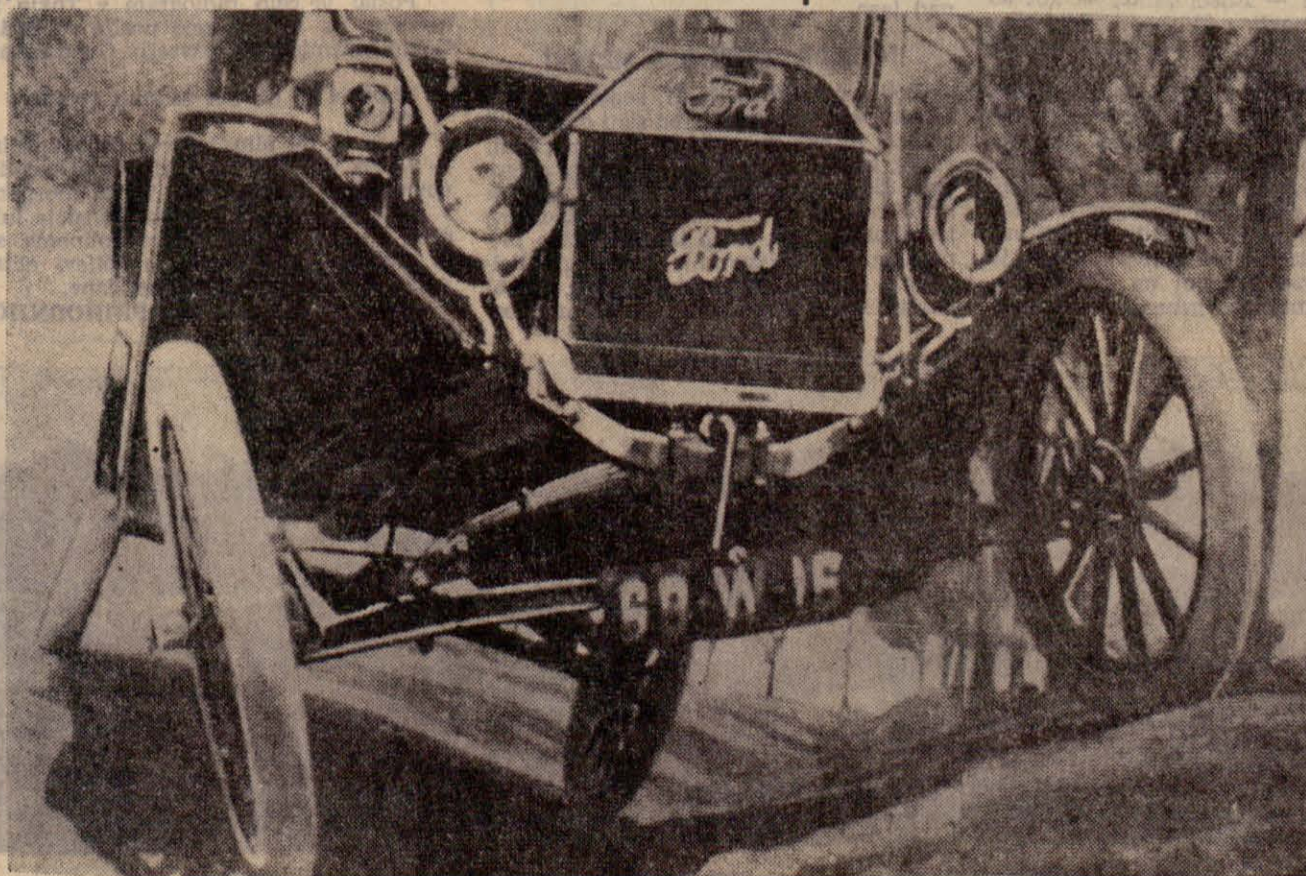
Prvi model T so izdelali septembra 1908. Seveda ga ni ustvaril Henry Ford sam in ni nastal kar čez noč kot plod izredne ideje, tem- več je nastajal počasi in z naporom, za to pa ima zaslug skupina tehni- skih Fordovih sodelavcev, ki so imeli vsak svoje odlične lastnosti tako po delavnosti kot po znanju in sposobnosti. Delali so od jutra pa pozno v noč, za vsak del kakor za celoto je Ford okvirno pokazal kaj in kako želi, potem pa so se lotili dela. Ford je bil tako rekoč ves čas zraven. Vsega dela pa niso opravljali samo v laboratoriju in dvorani za poskuse, temveč veliko tudi po slabih cestah, kjer so poskušali vožnjo v blatu, po kamenju, vzpetinah in jamah, da so do- gnali vse slabosti, ki jih je treba odstraniti. Marsikateri sestavni del motorja je bil novo odkritje, večinoma so sicer uporabljali že znane izume, vendar so jih izboljšali in uporabili izredno praktično. Ford je uvažal modele iz drugih držav, jih študiral in dognanja uporabil v svoji produkciji. Ta praksa se je ohranila do danes. Ustvarili so avtomobil, ki je bil predvsem izredno zanesljiv in ga je »znan voditi vsak tepec«, ker ga je bilo zelo lahko voziti. Uporaben je bil na vsa- kournem terenu, ko so bile odstranjene začetne majhne napake, se tako rekoč ni pokvaril. Sprva ni bil kdove kako poceni — 825 do- larjev, s porastom proizvodnje pa mu je prodajna cena padla: ko- nec leta 1912 je bil po 600, leta 1915 po 440 in leta 1916 po 360 do- larjev.

Cepav delo tega sposobnega moštva zasluži vse priznanje, pa je bil Henry Ford pravi ustvaritelj modela T. Od iniciative za odkritje pravega jekla, zidave poskusnega laboratorija in izbire odličnega na- rtopalca naprej. Skoraj dve leti je delal s svojimi strokovnjaki, da je uresničil ta ideal lahкотnosti, okretnosti in vzdržljivosti za tiste čase. Njegovi tedanji sodelavci so izjavljali, da je včasih imel prave genialne poblike o tem, kako bi se prišlo do te ali one rešitve, in se je izkazalo, da je imel o njej že v fantaziji izredno jasne predsta- ve, kakor bi ga vodili šesti čut.

Fordu je bilo tudi kmalu jasno, kakšne možnosti se nudijo za povečanje proizvodnje. Vedel je, da ne bo meje povpraševanju, če bo ustvaril ceneno vozilo. V prvem letu proizvodnje so prodali 10.607 avtomobilov. V sezoni 1912—1913 je naraslo to število na 168.304, 1916—1917 pa 730.041. Zato je tudi lahko padla prodajna cena tako nisko.

Henry Ford je s svojim modelom T v nekaj letih ustvaril eno najmočnejših industrijskih proizvodov na svetu, svoja zastopstva in trgovine je imel v vsakem mestu in začel na veliko prodirati tudi v inozemstvo. Rasla je velikanska nova sila v ameriški industriji, ki se ji pravi masovna proizvodnja.

● Skorajda ni bilo pretiravanja v besedah, da je »pločevinasta likiza« gibčna kot konj. Naša slika lepo kaže nenavadno vzmetenje.

A vstralski znanstveniki Irving, Ro- bertson in Scott so pred kratkim izjavili, da se vzhodna Avstra- lija s hitrostjo približno 5 cm na leto. To sicer ni kdove kako pretresljiva vest, vendar je vzbudila pozornost iz dveh vzrokov.

Gre za zgodovino najmanjše celine, ki da se tako premika že približno 50 milijonov let. Ko se je to začelo, je ležala Av- stralija blizu južnega magnetnega polja v sruu Antarktike. Danes leži med dvema oceanoma, oddaljena od tam kakih 5.500 kilometrov. Drugi vzrok pa je ta, da je to dognanje morda nekoliko osvetlilo zgo- dovinu vseh kontinentov. Znanstveniki do- slej še vedno ne morejo priti do enotnega mnenja o tem, kdaj in kako so nastale zemeljske celine.

Nova dognanja kar naprej spodbijajo

TUDI PAJKI IMAJO SVOJ 'GOVOR'

»Feja« je običajen komentar srednje- evropejca, kadar vidi pajka. Človek bi ko- maj pričakoval od teh tvorov kaj inteli- gentnosti. Toda zadnja leta mora zoolo- gično vedno znova priznavati pajkom raz- meroma visoko mesto: inteligenco — tudi če ne upošteva pletenja mrež. Nemški zo- olog dr. Trexel iz Erlangena je dognal pri nekaterih večjih vrstah pajkov presene- tljive duševne dosežke.

Raziskoval je družinsko življenje vi- soko razvitih pajkov. Pri tem ni odkril le pravilne skrbi za naraščajo in vzgoje mladi- cine s hranjenjem in nego, temveč tudi neke vrste medsebojno sporazumevanje, ki bi jo lahko označil kot nekakšen go- voro.

Najbolj je razvito sporazumevanje med materjo in njenimi otroki. To je bio- loško razumljivo in nujno, saj je njen go- voro nujno potreben za visoko razvito ne- go naraščaja. V nižjem živalstvu so mla-

Materna čebela v pajkovi mreži je preskrba za mlade pajke, ki se učijo, da je vse, kar je v mreži, hrana.

diči pogosto plen odraslih. Po dr. Trexlu je največji dosežek v razvojnem procesu pajkov, da se naučijo, kako ne smejo po- žreti lastnih potomcev.

Visoko razviti pajki jemljejo svoj na- raščaj v svoja stanovanja. Pustijo jim, da se sprehajajo po mreži, v kateri imajo sicer vse, kar je živega, za svoj plen. Mla- diče vabijo k užetemu plenu in jih svarijo, kadar se je treba umakniti na varno. Ta sporočila si dajejo z znaki, kjer igrajo glavno vlogo dražljaji, ki nastanejo za- radi premikov. To je tudi prirodno za žival, ki ima najbolj razvit tip.

Kaže, da so osnovno sredstvo za spo- razumevanje potegi za mrežo. Z zelo ra- hilimi potegi mreže — ki nastanejo, na primer, ko pajek sesa svojo žrtev — vabi samica mladiče k hrani. Če niso lačni ali če se kak mladič obira v neposredni ma- terini bližini, ga privabi tudi tako, da ga poboža s čeljustmi. Kratek, močan udarec po mreži z zadnjim nogo je znak za alarm.

CELINE SE ŠE PREMIKAJO

KAM PLOVE AUSTRALIJA?

PO PETDESETH LETIH JE NENAVADNA TEORIJA, KI IMA MNOŽICO NASPROTNIKOV DOBILA NEKAJ POTRDI, KI PRIČAJO, DA MORDA LE NI TAKO NESMISLNA

stare teorije. Kljub temu pa je obvladalo mnenje, da je na začetku — približno pred štirimi milijardami let — bila samo zem- lja, ki jo je ustvaril ogenj iz kozmičnega prahu in plinov. Potem je minilo zelo ve- liko časa — morda kako milijardo let — preden se je tanka plast skorje, ki je na- stajala zaradi ohlajanja zunanje plasti, napolnila z vodo in so tako nastali oce- ni. Šele tedaj je začela poganjati trava in drevice, reke in potoki pa so začeli ne- skončni proces erozije.

Kontinenti so nastali tedaj, seveda pa so bili drugačne oblike in so imeli dru- gačno podnebje. Vsi pa so po sestavi ena- ki: tvorijo jih granitni »ščita«, debel povpre- čno 35 kilometrov, obdan z mlajšimi gorov- ji in zemeljskimi plastmi, ki počiva na težjem materialu. O tem pa je še veliko neznane.

Ni mogoče reči, na katera vprašanja bo odgovorilo dognanje treh avstralskih znanstvenikov. Spet pa so živahneji pri- klicali v spomin teorijo o premikanju ce- lin, ki jo je pred pol stoletja postavil nem- ški meteorolog Alfred Wegener. Ker je opazil, kot že marsikdo pred njim, da so nasproti ležeče obale v severnem in juž- nem Atlantiku videti, kot bi se ujemale druga v drugo, se je vprašal, ali ni to več kot slučaj, ali se nista stari in novi svet

nekoč držala skupaj, pa se pozneje ločila in zlezla narazen. Wegenerja je ta teorija tako prevzela, da je posvetil del svojega življenja iskanju dokazov zanjo. Med šte- vilnimi dokazi je našel dejstvo, da so si geološke usedline ob brazilski in zahod- noafriški obali podobne, tako podobne, da so videti, kot bi nastale ob istem času.

Wegenerjevo teorijo so precej navdu- šeno sprejeli mnogi meteorologi in biolo- gi (ki so si dotlej razbijali glavo z vpra- šanjem, kako razložiti pojav, po katerem so morali sklepati, da je bil podoben pa- ralelni razvoju na daleč oddaljenih delih sveta), geologi pa so bili zelo skeptični. Predvsem si niso mogli predstavljati, kje bi se lahko vzelo takšna silna moč, ki bi premikala in celo trgala kontinente. Izra- čunali so, da bi moč, ki bi, na primer, premaknila Ameriko proti zahodu za 50 stopinj geografske dolžine v 30 milijonih let, približno v enem letu ustavila zemeljsko rotacijo. In kolikor so lahko dognali, so bili oceani še od nekdaj na tistih povr- šinah kot danes. Razen tega so bili mne- nja, da so snovi pod zemeljsko skorjo tr- dne in se torej celine nimajo kam premi- kati, seveda pa v tistih časih ni bilo mogo- če dokazati, da bi se kaka celina sploh premikala.

Zdaj po 50 letih je ta teorija spet aktu-

alna. Dokazali so, da se celine premikajo, poleg tega pa so tehtni vzroki za domne- ve, da snov pod njimi ni trdna, temveč smolasta. In kar je še pomembnejše, z novo geofizično znanostjo, ki se ji pravi paleomagnetizem (študij magnetnosti sta- rih kamenin), so dokazali, da so si vsaj nekateri kontinenti bili nekoč bližji kot danes.

Geofiziki izhajajo iz dejstva, da se ve- liko kamenin namagnetni, ko se formirajo, in to v smeri zemeljskega magnetnega po- lja v času nastanka; tako so lahko dognali, v katerem položaju sta bila severni in južni tečaj glede na celine v posameznih geoloških dobah. Odkrili so, da je magne- tizem v kameninah iz davnih preteklosti naše Zemlje precej drugačen kot v mla- dih kameninah. Predvsem je pri starih opaziti, da je njihov magnetizem usmer- jen proti severu pri kameninah, starih nad 50 do 100 milijonov let, pri starejših pa ne. Čim starejše so, tem bolj od da- našnjega severa je usmerjen njihov ma- gnetizem.

Po merjenju kamenin v Ameriki in Ve- liki Britaniji je bil pred 100 milijoni let Atlantski ocean za polovico ožji kot danes.

Treba je še odgovoriti na vprašanje, kaj premika celine. Kdor je kdaj gledal lonec, v katerem vre ribana kaša ali kaj podobnega, je videl, da se delci v sredini nenehno premikajo proti obodu, kjer iz- ginejo s površja, na njihovo mesto pa prihajajo toplejši, lažji delci, ki se nepre- stano dvigajo z ogrevanega dna. Zjaj mi- slijo, da ta splošno znani pojav konvekcije deluje v Zemljin notranjosti, ki zaradi radioaktivnosti svojih snovi vedno ustvarja toploto, ki mora priti na površje. Še pred nekaj leti ni bilo dokazov za to teo- rijo. Pred kratkim pa so oceanografi s pomočjo geomagnetne tehnike dognali, da se v snovi pod podmorskim grebenom sredi Atlantika dviga navzgor močan tok, ki se cepi, tik preden doseže oceansko dno — en del se usmeri proti zahodu, drugi proti vzhodu. Našli so tudi razpo- ko sredi grebena, ki vzbuja domnevo, da oceansko dno v njeni bližini počasi ločujeja razhajajoča se rokava konvekcij- skega toka.

Seveda ni mogoče zanesljivo trditi, da bo teorija o drsenju povsem zmagala, vse- kakor pa so njeni nasprotniki veliko manj glasni kot v prejšnji generaciji. Naj bo tako ali drugače, vsekakor smo lahko za- dovoljni, da so celine tam, kjer so.

Vzemimo Avstralijo. Še vedno ima ve- liko slabega ozemlja, veliko puščave in gole obale, premalo rek, šibko rastlinstvo in malo koristnih živali. Toda vsaj 20 od- stotkov je primerne za življenje in pro- dukcijo odlične živine, pevecv in najbolj- ših teniških igralcev na svetu. Ko pa bi se bila obdržala kot del Antarktike, bi ostala za vedno neobljubena pod tri kilo- metre debelo plastjo ledu, revno prebi- vališče celo za pingvine.

Pajkova mreža, umetnija narave, ki so jo na- ravoslovci in laiki že od nekdaj občudovali, je razen življenjsko važnega lovišča tudi otro- šká sôba pajkovega naraščaja. Skrbna mati je s tresljaji mreže natanko poučena, kaj se dogaja z mladimi.

ZVEZDE RIMSKE CESTE

Včasih postanejo astronomi nekaj po- dobnega, kot so popisovalci pri ljudskem šteju. Z nebesnim štejem se ukvarjajo mnogi observatoriji po svetu. Celó vpra- šanja so podobna vprašanjem pri ljudskem šteju: »Starost?« »Kraj bivanja?« »Število družinskih članov?« in tako dalje. Nekaj vprašanj pa je pri nebesnem šteju takih, da bi bila pri ljudskem šteju nekoliko neobičajna: »Kako veliki ste? Kako vroči? Kako hitri?«

Astronomi je glavni vir za odgovore te- leskop in račun, ki ga opravi pri pisalni mizi. Ti računi so včasih izredno zaplete- ni, drugič spet razmeroma preprosti. Vi- deli smo, kako je v principu preprosto ugotoviti površinsko temperaturo zvezd in še nekatere osnovne podatke o zvezdah.

S kombiniranjem dveh ali več znanih količin lahko dobimo še dodatne podatke, ki bi jih nepoučeni opazovalci pripisal čarovinji — premer in prostornina zvezd na primer.

Recimo, da imamo dve kovinski krogli enake velikosti, toda ena naj bo dvakrat tako vroča kot druga: druga krogla bo izžarevala 16-krat več energije kot prva in ne samo 2-krat toliko. Če pa bi bila druga krogla še dvakrat tolikšna kot prva, bi izžarevala $4 \times 16 = 64$ -krat toliko ener- gije kot prva, ker ima štirikrat tolikšno površino kot prva in še dvojno tempera- turo. Če torej opazujemo dve zvezdi na- tanko iste barve (temperature), od kate- ri ena izžareva 100-krat toliko energije kot druga, moramo sklepati, da je polmer svetlejšje zvezde polmer prve $\times$ kvadratni koren iz 100.

Ni pa niti potrebno, da bi imeli zvezdi ob začetnem primerjanju enako tempera- turo. Če je ena dvakrat tako vroča kot druga, kar spoznamo po barvi (iz spektra), tedaj vemo, da mora oddajati 16-krat toliko energije na enoto površine. Če pa ugotovi- mo, da oddaja 1600-krat toliko energije in vemo, da gre 16-kratno povečanje na račun temperature, moramo sklepati, da gre dodatno 100-kratno povečanje na rač- un deseterkatne razlike v velikosti. Tako lahko že iz temperature zvezd in njihove svetlobe izračunamo njihovo velikost.

Povrnimo se za trenutek k lestvi sve- tilnosti, s katero smo se ukvarjali v enem prejšnjih poglavij. Izberimo si poljubno zvezdo na katerikoli polici: njena svetloba je lahko rezultat neskončnega števila kom- binacij temperature in velikosti. Pričako- vali bi, da so bolj vroče zvezde manjše, bolj hladne pa večje. Toda merjenja so pokazala, da ni čisto tako. Skoraj vse enako svetle zvezde na isti polici lestve svetilnosti imajo približno enako tempera- turo in velikost.

Ugotovili so, da 98 odstotkov zvezd na- še Rimske ceste pripada tako imenovani »glavni vrsti«. Čudno pa se sliši, da večina zvezd, kar jih vidimo s prostim očesom

na nočnem nebu, ni iz te »glavne vrste«. Videli bomo, zakaj ne.

Obsto »glavne vrste« pomeni, da gre- sta velikost in temperatura z roko v roki in da se ne spreminjata ena na račun druge. Vzemimo na primer Sonce. Na po- vršini ima temperaturo okoli 6000 K. Vsak kvadratni meter površine izžareva toliko svetlobe, kolikor bi jo dalo šestdeset tisoč 1000-vatnih žarnic. Če to pomnožimo s celotnim številom kvadratnih metrov son- čne površine, dobimo celotno energijo, ki jo izžareva. Isto energijo bi lahko izžare- valo tudi manjše, a bolj vroče sonce, ali pa hladnejše, toda bolj veliko. Nebesno štetje pa je pokazalo, da takih zvezd ni. Na prvi pogled je to precej presenetljivo.

Dejstvo, da tako rekoč vse normalne zvezde pripadajo »glavni vrsti«, nas na- vede na misel, da so bile vse zvezde zgra- jene po istem fizikalnem »modelu«. Iz- plinaste krogle take velikosti, kot je bila krogla, iz katere je nastalo Sonce, mora avtomatično nastati zvezda, podobna na- šemu Soncu. Sedanja velikost zvezd je od- visna samo od prvotne količine vodika, ki se je začel zgostevati v zvezdo. Če bi Son- ce začelo svoje življenje s trikrat večjo količino vodika, kot ga je, bi bilo dvakrat tako veliko in 70-krat svetlejšje.

V »glavni vrsti« je večina zvezd razvr- ščena samo teoretično, na papirju. Kako pa se zvezde zares pojavljajo v vesolju? Večina zvezd naše Rimske ceste je raz- porejena v obliko razmeroma tenkega po- vinčnika. V sredini so zvezde najbolj gosto razporejene, medtem ko se najhitreje vrtijo zunanje izbokline. Naše Sonce potuje že precej bolj počasi. »Bolj počasi« pomeni v tem primeru kakih 225 kilome- trov na sekundo.

Nebesno štetje je pokazalo, da le kaka tretjina zvezd živi »sama zase«. Ostali dve tretjini sta tesno povezani z drugimi zve-

abc vesolja

zdam. Razen nebesnih dvočkov imamo tudi trojčke, četvorčke in tako dalje. V takih skupinah pa ni nujno, da so si zve- zede enake.

Če je število zvezd večje, govorimo o redkem roju. Gostoveci (Plejade) so na primer tak roj. V njem je nekaj sto zvezd. Tudi Veliki voj je tak roj zvezd.

Končno poznamo še velikanske okrogla- ste roje, za katere je znamenit primer roj v ozvezdju Herkula. Sestavljajo ga tisoči in tisoči zvezd.

Prej smo rekli, da večine zvezd iz »glav- ne vrste« s prostim očesom ne vidimo. Zvezde morajo biti izredno svetle, da jih vidimo iz silnih daljav brez pripomočkov. Take so modrikasto-bele, ki vseeno pri- padajo »glavni vrsti«, in še en razred zvezd, ki jih je zelo malo, a so izredno svetle. Ne ležijo v »glavni vrsti«, ampak vstran od nje. Gre za rumene in rdeče velikanke. Nimajo zelo velike temperature, zato pa tem večjo površino. Rumene in rdeče zvezde so verjetno »napuhnjene« od starosti.

Zvezda začne svoje življenje kot veli- kanska, temna plinasta krogla. Ko se za- radi svoje lastne težnosti zgosti, postane končno v središču dovolj vroča, da pride do jedrskih reakcij. Tedaj začne zvezda svoje dolgo življenje v »glavni vrsti«. Vse zvezde te skupine uporabljajo kot gorivo vodik. Vendar mora priti dan, ko začne zalog vodika zmanjkovati. Tedaj začne go- retti »pepel«, namreč helij, ki je nastal pri združevanju vodika, in se spreminjati v te- žeje elemente. Ta proces povzroči, da se zvezda razširi na večkratno velikost in postane velikan tako po velikosti kot po svetlobi. V zadnjem stadiju življenja pa se skrije v »belega priitkavca«.

Na slikah: Na levi redek roj, na desni okroglasti roj.

emona MESNA INDUSTRIJA
ZALOG LJUBLJANA

VAM SVETUJE

Hitro pripravljeno kosilo:
Kurja juha z rezanci (kocka),
gnjat in beluši (konzerve) v omleti,
motoville ali berivka

V toplo mast položimo rezine gnjati. Po teh položimo kuhane beluše (lahko iz konzerve). Ko se oboje ogreje, prelijemo s stopenimi jajci. Tri jajca stepemo s petimi žlicami mleka. V jajca damo malo drobno zrezanega zelenega peteršilja in ščepec popra. Po potrebi solimo. Ko jajca zakrnelje, je jed pripravljena. Potresemo jo še z malo drobno zrezanega drobnjaka. Ponudimo s solato in kruhom.

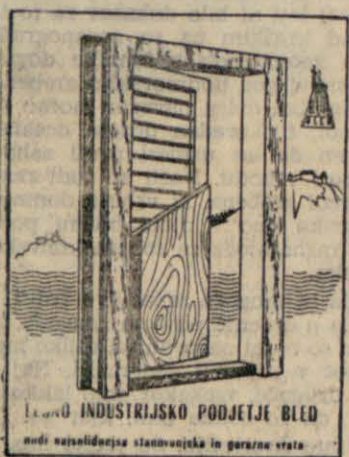
OBIŠČITE VRT IN RESTAVRACIJO

„TRIGLAV“

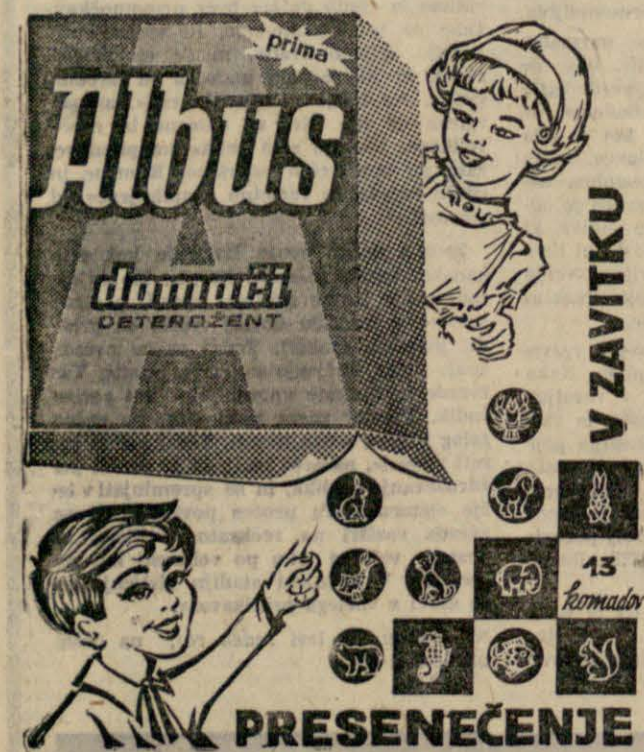
KI JE ODPRTA NEPREKINJENO OD 7. DO 23. URE.

Nudimo naše priznane specialitete, triglavska plošča
in menu od 110 do 250 din.

Za obisk se priporoča Restavracija „TRIGLAV“

TRIMES trpežno in toplo
nogavica za prehod
med zimo in pomladjo!
»Skraini čas je,
da kupim nogavice
TRIMES iz Polzele.
Bila sem zadovoljna
lani — vem, da bom
tudi letos!« Tako
pravijo naše potrošnice.
Pridružite se jim!
Vedno in povsod:
TRIMES

ČISTO STANOVANJE
JE TUDI UDOBNO
STANOVANJE, TO PA
VAM OMOGOČA
PRANJE DOMA Z
»ALBUS«
DOMAČIM
DETERGENTOM
Z ZAŠČITNIM
ZNAKOM »A«

„ALBUS“ vam nudi lepe nagrade
Pošiljajte serije živalic!
Imena nagrajencev objavljamo v „TT“

»ALBUS«

GUADALCANAL

Piloti so stanovali blizu vletišča, skoro točno v sredini mostišča. Navadno so vstajali uro pred svitanjem, hitro skromno zajtrkovali in se nato z džipi odpeljali do svojih kamufliranih letal. Ko se je začelo svitati, so bili že v zraku, visoko nad Guadalcanalom.

Japonska kontrolna letala, ki so vsako noč letela nad Hendersonom — mornarji so jim zaradi neenakomernega ropota njihovih motorjev krstili za »Črnarjeve pralne stroje« — res sicer niso ušla mnogo ameriških pilotov, prav gotovo pa jim niso dala spati. V popolni temi so ure in ure krožila nad letališčem, bombe pa so odvržle seje takrat, ko niso imele več goriva in ko so zivci njihovih zrtv bili že popolnoma zrahljani.

Po »pralnih strojih« je navadno prihajal »Nori Ludviki«. Ti avioni so se tiho približali letališču in potem odvržli snop raket za osvetljevanje. Noč se je spreminila v dan, kar pa je mornarjem pomenilo, da bo kmalu prišel nov »Tokio-ekspres«. In res, ni bilo treba dolgo čakati in že je zrak razkrala salva ogromnih granat z japonskih vojnih ladij in vse se je spremenilo v pekel. V zrak so leteli gozdiki palm in kokosovih dreves, krila letal, zaboji s proviantom...

Sele po odhodu japonskih ladij so piloti lahko malo spali. Njihovo življenje res ni bilo zavidanja vredno.

Kljub temu pa so ob vsaki zori poleteli v svojih poškodovanih letalih. Leteli so v parih in se tako medsebojno ščitili. Tehniko zračnih bojev so izredno izpopolnili. Že nekaj dni po njihovem prihodu na letališče so nekateri piloti postali pravi zračni asi. Major John Smith je v petih dnevih sestrelil pet japonskih letal, šestega dne pa je na bok svojega lovskega letala »Wildcat« narisal še štiri rdeče kroge — po en krog za vsako japonsko letalo, ki ga je sestrelil tistega dne.

To je bilo 30. avgusta, enega tistih redkih dni, ko so nad letališče prihajala samo japonska lovška letala tipa »Zero«. Smith je sestrelil eno letalo; zasedel mu je za rep in z raketom ubil japonskega pilota v njegovi kabini, še preden se je ta zavedel, da je napaden. Potem je Smith hitro obrnil svoje letalo in napadel drugega japonskega lovca, ki je prav v tistem hipu mitraliral njegovega tovariša. V svoji merilni napravi je zagledal trup japonskega lovca in takoj pritisnil sprožilec. »Zero« je vzplamtel in se razbil na tleh. V istem hipu je tretji japonski lovec od spodaj napadel Smitha in z dolgim rafalom začel rešetati krila in trup »Wildcata«. Smith je pikiral in nato čelno napadel Japonca. Ena krogla je razbila steklo Smithove kabine tik ob njegovi glavi, toda Smith je še naprej krčevito pritisnil sprožilec ter praznil magacine svojih strojníc in topov. Ni streljal zaman — toča krogel je zadela »Zero«, ki je dobesedno razpadel v zraku. Smith je švignil mimo ostankov japonskega lovca v oddaljenosti samo nekaj metrov.

V tem trenutku je čez ramo opazil, kako se mu naglo približuje še en »Zero«. Naredil je »looping« in pritisnil japonsko letalo ob vrhove dreves in z zadnjimi kroglami sestrelil tega dne še četrtega Japonca.

BELA UNIFORMA GENERALA KAVAGUČIJA

V začetku septembra so piloti s Hendersona v bitkah nad Guadalcanalom sestrelili že več kot sto japonskih letal. Vendar pa jim dogodki niso puščali časa za proslavljanje pa tudi optimizma jim niso vzbujaali. Japonski general Kavaguči se je namreč izkrcal s svojimi četami na vznođu Guadalcanala in se skozi džunglo prebiral proti letališču.

General Kavaguči je prinesel s seboj na Guadalcanal belo uniformo, ki jo je imel pripravljeno za dan, ko naj bi se zmagovalno pojavil pred japonskimi vojnimi dopisniki in fotoreporterji, da jim sporoči vest o likvidaciji ameriških invazijskih sil na Guadalcanalu.

S svojo brigado se je izkrcal pri vasi Tasimboko, eno miljo zahodneje od mesta, kjer se je bil izkrcal polkovnik Ičiki. To je bilo šestega septembra, naslednjega dne pa je v vasi pustil samo stražo — eno četo — in se napotil skozi džunglo proti Hendersonu. Bil je prepričan, da Američani niso zapazili njegovega izkrcanja, ker so po njegovem mnenju bili preveč zavzeti z japonskim obstreljevanjem z morja in iz zraka. Računal je, da bo obstreljevanje zaposlilo Američane še nekaj dni, kar bi mu zadostovalo, da svojo brigado postavi na idealen položaj za nadaljni napad na mostišče. Po njegovih načrtih naj bi bilo to 12. septembra, ko bi se glavni njegovih sil pridružila četa, ki jo je pustil v vasi Tasimboko z živili, težkim orožjem — in s svojo belo uniformo.

Ob zori osmega septembra se je polkovnik Edson — Rdeči Mike, — kot so mu rekli mornarji, z 850 komandosi izkrcal na obalo blizu vasi Tasimboko, in sicer samo miljo zahodno od vasi, kjer so se takoj spopadli s strojničarji Kavagučijeve čete. Komandosi so Japonce popolnoma obkrožili in jih v kratkem spopadu ubili 27. Nato so Američani zavzeli vasi, imeli pa samo dva mrtva in šest ranjenih. Takoj so vas zažgali in Kavagučijeve topove zmetali v morje. Uničili so tudi vasi japonska živila. Edina trofeja, ki jo je Rdeči Mike vzel s seboj na Henderson, je bila bela uniforma generala Kavagučija.

ja, ki jo je zmagovalno razkazoval vsakomur, kdor jo je želel videti. Dva dni pozneje so se Edsonovi komandosi prebijali skozi džunglo, da bi zaprli dohode k letališču južno od Hendersona.

Friskeli so 12. septembra, ko je general Kavaguči divje napadel mostišče, trdno odločen, da reši vsaj svojo čast, ko že ni mogel rešiti bele uniforme.

Kavaguči je napadel preko jase, na kateri je rasla samo trava kunal, visoka kot odrasel moški in ki je bila zaradi tega podobna otoku sredi gostega zelenega morja džungle. Jase se je razprostirala okoli 1000 m od juga na sever in mejila točno z letališčem Henderson.

Komandosi Rdečega Mikeja so zavzeli hribček, ki je dominiral nad jaso, zakaj vsem je bilo jasno: tisti, ki bo gospodar grička, bo tudi gospodar prostora, obraslega s travo kunal — hkrati pa tudi gospodar Hendersona.

NASPROTNICA SE PRIPRAVLJATA ZA SPOPAD

Nekaj dni pred Kavagučijevim napadom so domačini v paničnem strahu prihajali na letališče Henderson in ameri-

Pilot John Smith je postal prvi ameriški letalski as. Ta naslov so dodelili pilotu, ki je uničil najmanj pet sovražniških letal

škim obveščevalnim oficirjem sporočali zelo važne podatke o številu in moči Japoncev, ki so se približevali mostišču.

Tako so Američani zvedeli vse, kar je bilo potrebno, in imeli so dovolj časa, da se pripravijo na japonski napad.

General Vandergrift je ocenil, da morajo Japonci potem, ko so ostali brez živili, ki so jih komandosi uničili v vasi Tasimboko, napasti hitro in ne glede na tveganje. Ker je Kavaguči odšel v jugozahodno smer, je Vandergrift tudi menil, da njegov nasprotnik išče najkrajšo pot do Hendersona, ta pa je peljala prav čez jaso južno od letališča.

Naloga Rdečega Mikeja je torej bila, da s svojimi komandosi zapre to največjo luknjo v obrambi mostišča.

Toda Američani niso imeli nobene možnosti za manevriranje ali za morebitne napade. Japoncem niso mogli poslati nasproti niti enega bataljona — iz preprostega razloga, ker nobenega niso imeli v rezervi. Vsi za boj sposobni mornarji so bili na položajih. Ameriško poveljstvo je mobiliziralo celo vozne kamionov, pionirske enote in proste pilote in iz tega moštva formiralo posebno stražarsko enoto.

Poveljstvo se ni upalo okrepiti najbolj ranljivega sektorja mostišča — jaso s kunal travo, ker bi tako zmanjšalo obrambno moč drugih sektorjev. Razen tega pa je med ameriški mornarji že razsajala malarija, ki je zdesetkala število za boj sposobnih ljudi.

Naslednjega dne, 11. septembra, je ne pričakovano prišla pomoč: na letališču Henderson je pristalo 24 lovcev, ki jih je poslala mornarica. Piloti so verjetno redkokdaj ali pa nikoli naleteli na tako navdušen sprejem, kot jim ga je na Hendersonu priredila mornariška pehota. Še istega dne je 46 japonskih lovcev in bombnikov napadlo Henderson, od katerih pa se 11 letal ni več nikoli vrnilo v svojo bazo. Neposredno pred napadom je general Kavaguči sklenil, da koncentrira vse svoje sile za napad preko jase v džungli. S tem je opustil prejšnjo namero, da napad preko omenjene jase koordinira s flingiranim napadom čez reko Tenaru. Njegovi ogleadniki, ki so prišli tik do jase v džungli, so že videli Američane na hribčku nad jaso.

MORNAR, JUTRI BOŠ MRTEVI!

Polkovnik Edson je 11. septembra odšel skupaj z ogleadniki pred svoj obrambni položaj in se vrnil zelo zaskrbljen zaradi vsega, kar je videl. Ugotovil je, da njegovim 850 komandosiom prihaja nasproti približno pet tisoč fanatičnih Japoncev, izvrstnih borcev, ki so bili posebno pripravljeni za vojskovanje v džungli. Polkovnik je zato takoj ukrenil vse, da bi okrepil svoje položaje na jasi. Komandosi

so se vkopali globoko v vlažno zemljo in pred svojimi rovi razpeli bodečo žico.

Se posebno so utrdili južni del hribčka, kjer je segal v džunglo. Na njegovo desno stran je Edson poslal četo, ki je zavzela položaj, dolg okoli pol milje, vse do reke Lunga. Na levo stran hribčka je poslal drugo četo, ki se je vkopala v džungli. Komandosi so najprej posekali goste grmičje, potem pa z drevesa na drevo razpeli bodečo žico. Na samem hribčku so koncentrirali mitraljeze in drugo avtomatično orožje in tam so bili tudi usmerjevalci topniškega ognja.

Istega dne zvečer se je nad Hendersonom odigrala še ena izmed neštetihi zračnih bitk. Kazalo je, kot da tudi džungla ječi od rjovenja avionskih motorjev, od eksplozij topovskih granat, bomb in regljanja letalskih strojníc. To pot se je japonskim bombnikom posrečilo odvrediti teh bomb na jaso v džungli in na hribček, kjer so se utrdili komandosi.

Potem pa so japonska letala odletela in na jasi je zavladala tišina.

Nastopila je noč, temna, brez mesečine.

Ob devetih zvečer je japonsko letalo odvrlo raketo za osvetljevanje nad letališče Henderson. Pol ure pozneje je že prispel »Tokio-ekspres«. Japonska križarka in dva rušilca so se približali ustju reke Lunga in zasuli jaso v džungli z granatami najtežjih topov. Okoli desetih zvečer so Japonci izstrelili z desne strani jase, iz smeri reke Lunga, še eno raketo za osvetljevanje.

To je bil znak za začetek Kavagučijevega napada. Tokrat so Japonci napadli bučno. V viharju eksplozij je bilo slišati pošastno skandiranje petih tisočev Japoncev, ki so jurkali preko jase in rjovel: »Mornar, jutri boš mrtev!«

V prvih trenutkih bitke so Japonci vrgli komandose iz njihovih položajev. V temi, ki je nastala potem, ko je ugasnila zadnja raketa za osvetljevanje, so Japonci razbili središče položajev polkovnika Edsona, odrezali njegovo četo na skrajnem desnem krilu, uničili komunikacije in krenili proti reki Lungi, da bi obkolili mornarje.

Mornarji so zgubili zvezo s poveljstvom in vsak od njih je začel lastno bitko, borec se za golo življenje.

Skupine komandosi, ki so se trudile, da bi spet prišle na svoje položaje, so se spopadale s skupinami Japoncev — in to v popolni temi. Nihče ni več vedel, kje so prijatelji in kje sovražniki. Vsak je streljal na vsako senco, ki jo je zapazil in vsak je metel granate, kamor se mu je zdelo potrebno — in padale so na lastne ljudi in na sovražnike. Bajoneti so se zasvetili v temi na vsak znak nevarnosti.

SMRTONOSNA KANONADA

Tako je bilo do jutra. General Kavaguči je dosegel časno zmago.

Japonci so presekali komunikacije med četami komandosi in jih prisilili na umik. Podnevi 13. septembra so utrjevali svoje položaje in se pripravljali na končni obračun.

Komandosi je ostalo bore malo. Optekali so se skozi džunglo, mnogi ranjeni, vsi pa lačni, žejni in izčrpani. Ob zori so poskusili odbiti Japonce z napadom, ki pa ni uspel. Pričakovali so pomoč od drugega bataljona, vendar pa je napad japonskih bombnikov-stroglavcev hitro uničil to njihovo upanje. Ljudje iz drugega bataljona se niso mogli niti ganiti vse do mraka, ko je v zraku nad mostiščem nastalo kratko zatíšje: japonska letala so se vračala v svoje baze.

Od 850 komandosiov jih je Edson ostalo samo še 400, in ti naj bi branili položaj, dolg okoli 1800 metrov, pred 4.000 Japonci. Razmerje je torej bilo 1 : 10!

Pozno popoldne je Edson zbral okoli sebe skupnico svojih ljudi, nekaj minut pred tem, ko so zaužili prve grizljave tistega dne.

»Položaj je naslednji,« je tiho dejal. »Med letališčem in Japonci smo samo mi. Če se mi ne bomo obdržali, potem bomo izgubili Guadalcanal.«

Padlo je tudi mnogo Kavagučijevih borcev, precej več, kot je predvideval. Vendar pa se je uspešno prebil skozi smrtonosno baržo ameriškega ognja in se približal letališču Henderson. Japonci so z velikim zadovoljstvom poslušali eksplozije svojih granat in bomb, ki so ves dan padale na letališče. To noč — si je mislil Kavaguči — bom napadel bolj zgodaj, da bi zavzel letališče, še preden bližarke admirala Mikave priplujejo v bližino obale Guadalcanala.

Kavaguči je ukazal bataljonu majorja Isitare, da odide vzhodno od reke Tenaru in točno opolnoči prebrede to reko in napade Američane. Potem pa je nameraval tudi sam naglo napasti in udariti Američanom v hrbet vzdolž reke Tenaru.

Poslal je celo radiogram v Tokio in ponudil, da še isto noč pošlje za radio Tokio informacije o zavzetju Guadalcanala.

Napadel je ob pol sedmih zvečer.

»Plin!«
Toda ni bil plin, temveč navaden dim — še en japonski trik, ki naj bi zmedel sovražnika. In med tem, ko so mornarji v divji paniki bežali v svoje »liščje lukne«, da bi se zaščitili pred »plinoma«, so iz džungle pridrevli Kavagučijevi elitni oddelki in se vrzeli na Američane.

(NADALJEVANJE PRIHODNJIC)

Pokopališče na Guadalcanalu se je širilo skoraj hitreje kot zasedeno ozemlje

RES USPEH V BOJU Z GANGSTERJI?

Ameriški dnevnik »Washington Star« je pred dnevi objavil članek neke Miriam Ottenberg (možno je, da gre za psevdonim), iz katerega je javnost zvedela, da je v vsem svojem boju z gangsterji ameriška policija šele zdaj prvič dobila moza, ki je bil precej »visok« v organizaciji ameriških kriminalcev in ki se je odločil, da spregovori ter pove vse, kar ve o organiziranem kriminalu.

Možak se imenuje Joseph Valachi, živi pa v New Yorku. Policija, ki ga je za nekaj časa zaprla v ječo v Atalanti, ga sedaj močno zastražena neke skriva. Valachi je menda povedal policiji, da deluje v ZDA močna gangsterska organizacija, ki ima najvažnejše podružnice v ducat največjih ameriških mest. Valachi je tudi povedal — seveda, če ni vse plod domišljije novinarke, ki je prva v Združenih državah Amerike objavila to gradivo — da ima ta gangsterska organizacija svoje ime, ki ga policija kljub temu, da v organizaciji sodeluje zelo veliko kriminalcev, doslej še ni poznala. Ime organizacije je (v originalu) »Casa nostra«, kar je samo po sebi pove, da so njeni člani, ali pa vsaj njeni vodje, pretežno italijanskega rodu. Valachi (ali Ottenberg) je tudi povedal, kdo je vodja organizacije: to neslavno vlogo naj bi imel italijanski priseljenec, šestdesetletni Vito Genovese, policiji precej znan tihotapec z mamili, ki prav zdaj prestaja svojo kazen petnajstih let

zajora v ječi v Atalanti. Po tem, kar piše Ottenbergova, je Valachi končno potrdil domnevo policije, da obstaja kriminalna organizacija, ki deluje po vseh Združenih državah Amerike. Valachi je povedal imena vseh vodij večjih tolpe, natančno določil njihovo mesto v hierarhični lestvici vodij gangsterske organizacije in povedal njihove »speciálnosti«, kje in kako delujejo. Gangster, ki se je odločil, da spregovori, je menda pomagal policiji, da je razvozila tudi nekaj skrivnostnih zločinov iz zadnjih let, ki jih doslej niso mogli pojasniti. Ottenbergova tudi piše, da v

sami organizaciji velja stroga disciplina, da je notranja ureditev skoraj vojaška, da nihče ne ugovarja ukazom »od zgoraj« in da so kazni za prekrške izredno hude — skoraj vedno smrt.

Policija sedaj preverja Valachijeve izjave, hkrati pa ga varuje pred njegovimi nekdajnimi padaji, ki bi verjetno kaj radi spravili s sveta nevarnega »zgovornega«. Valachi bo moral še ta mesec javno ponoviti vse svoje izjave pred senatno komisijo, ki ji predseduje John McLellan. Seveda, če vse skupaj ni samo »rac« »Washington Star«.

OKROG SVETA: 46 UR 41 MINUT

V Vernovih časih je bila izredno drzna stava pritji v osemdesetih dneh okrog sveta. Danes je že osemdeset ur veliko preveč. To sta še enkrat dokazala dva Američana: devetindesetletni Lou Fodor in enainštiridesetletni Sam Miller, ki sta pred dnevi postavila nov svetovni civilni rekord v pot okrog našega planeta. Možaka sta potovala samo z rednimi potniškimi letali in prišla okrog sveta v 46 urah in 41 minutah ter tako za več kot pet ur poboljšala dosednji rekord, ki ga je po-

stavil Milton Reynolds iz San Franciscu (51 ur in 45 minut).

Nova rekorderja sta industrijca, doma iz Shaker Heights nedaleč od Clevelanda. Novinarjem, ki so ju dočakali na vsaki vmesni postaji njune bliskovite poti okrog sveta, nista hotela povedati, če so za tem rekordom skriti kakšni reklamni nameni. Sam Miller je izjavil: »Vedno sva se navduševala za vožnjo z letali in že od nekdaj sva si želela, da bi poletela okrog sveta. Sedaj sva videla svet, najboljši pa naju je presenetila prijaznost ljudi. Čudovito lepo so naju sprejeli prav povsod.« Resnici na ljubo, moža sta videla kaj malo sveta in ljudi sta srečevala samo na letališčih. Med svojim rekordnim potovanjem sta namreč samo enkrat stopila na drugo stran letališke ograje, in sicer v Hongkongu, pa še to samo za pet minut. Ljudje, ki so jima čestitali, so bili samo letališki uslužbenci, novinarji in predstavniki letalskih družb.

Za rekordni polet, ki je stal vsakega 1.700 dolarjev, sta se moža pripravljala kar precej časa. Natančno sta namreč morala proučiti vse letalske ređe, dokler nista našla resnično najugodnejše zveze. Prav zato sta si izbrala za vmesne postaje London, Rim, Bombaj, Bangkok, Hongkong, Tokio in Anchorage na Aljaski. Start in cilj sta bila seveda v New Yorku. Tako sta preletela več kot 30 tisoč kilometrov. Po pristanku na cilj menda niti nista bila preveč utrujena, toda Miller je le priznal, da komaj čaka trenutek, ko se bo lahko ulegel v resnično vodoravno posteljo. Podoben rekord na vojaških letalih, ki pa je že precej star, je 45 ur in 19 minut.

PRVA TEMNOPOLTA STEVARDESA V ZDA

Kronika vedno hujšega boja med belimi rasisti in temnopoltimi ameriški državljani, ki zahtevajo pravice, katere jim zagotavlja ustava, ne pozna samo vesti o spopadih in tragedijah. Druga stran medalje je nekoliko bolj vedra in pomirjajoča, na njej so zabeleženi uspehi protisegregacionističnega gibanja. V te sodi tudi na videz nepomembna, toda po svoje zelo značilna vest, da je dvaindvajsetletna Joan Dorsey postala prva temnopolta stevardesa na ameriških letalih.

PREVEVA NAS ŠPORTNI DUH...

Avtomobilskim tatovom v italijanski prestolnici se obetajo kaj slabi časi, od kar sedi za volanom Spatolara Armando, mlad policist in odlični voznik. Le redko se mu izmuznejo ljubitelji tujih »ferrarijev« in »maseratičev«. Res, da vozila niso vedno nepoškodovana, ko jih vračajo lastnikom, saj bi bilo težko pričakovati, da bi v taki »lovski disciplini« in pri hitrosti 200 kilometrov na uro ostali avtomobili brez praske.

Zagotavljam vam, je dejal mladi Armando, da med mano in tatovi ni nikakršnega sovražstva, prej bi rekel, da nas preveva prvi tekmovalni športni duh ne glede na morebitne posledice. Tu pa tam si celo čestitamo in priznam, da je med nami nekaj takih, s katerimi bi se lahko ponašala vsaka dirkalna prireditev. Metoda, ki jo uporabljam pri podobnih divjih jagah, je skrajno preprosta. Cim hitrejša vožnja, tako se tat ne more izmuzniti v kako stransko uličico, ne more tvegati življenja v ostrih ovinkih pri hitrosti, ki je za mestne ulice neprimerna in podobno. Se na misel mi ne pride, da bi

Solske tabele iz nezlomljivega zrcalnega stekla, na katere je mogoče pisati samo s posebno kredo in ki omogočajo učitelju, da nadzoruje razred tudi tedaj, ko piše na tablo in kaže učencem hrbet, so namestili za poskušnjo v osnovni šoli francoskega kopalskega mesta Boulogne.

Več kot 500.000 nakupovalnih vozličkov v skupni vrednosti 1,2 milijarde dinarjev izgine vsako leto iz ameriških samopostrežnih trgovin. Doma se nenadoma spremenijo v vozliče za prevažanje perila, stojala za čistilni pribor ali v servisne mizice.

Po odredbi južnoafriške vlade bodo lahko v bodoče Kitajci v bolnišnicah obravnavali kot belce, toda samo, če bo njihov življenjski standard, položaj v družbi in poslovno delovanje ustrezalo zahtevam, ki jih postavljajo uprave bolnišnic, kadar gre za »mestno« raso.

12letna angleška princesa Ana se je to jesen na željo matere Elizabete vpisala v internat Betenden v grofiji Kent. Internat je znan po tem, da bere zvečer direktorica gojenkam kriminalne romane Agathe Christie.

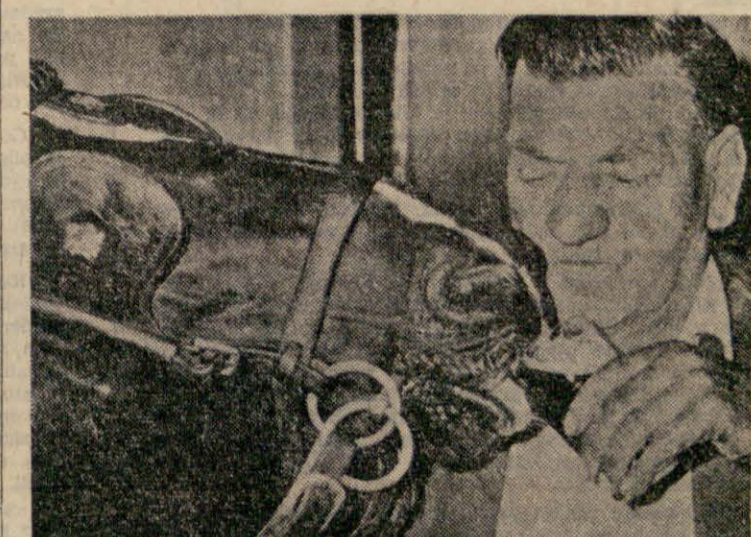
med dvema tečajema

Največ francoskih parfumov porabijo nemške žene in dekleta. Povprečno je lani vsaka nad 15 let stara zahodna Nemka potrošila za 240 dinarjev francoskih dišavih vod. Na drugem mestu so Italijanke s pariskimi parfumi za 150 dinarjev na glavo, sledijo jim Angležinje (140 din) in Američanke (120 din).

Odkar se je začela poletna turistična sezona, prime rimska policija povprečno vsak teden 40 tujevc in tujk, ki po vzgledu iz filma »Sladko življenje« skačejo v fontano Trevi!

V ameriških prodajalnih igrač so se pojavile »hiše strahove« z električnim pogonom. Iz notranjosti se sliši stokanje in rožljanje z verigami, skozi okna pa se prikazujejo okostnjaki in duhovi brez glave. Neverjetno vzgojno!

V angleškem univerzitetnem mestu Cambridgeu so se odločili, da podro deset metrov visoke zidove opuščene apnenice. Krajeno alpinistično društvo je ostro protestiralo proti načrtu z utemeljitvijo, da so stari zidovi daleč naokoli edino vezbalnice za njihove alpinistične podvige.

V londonski gostilni »Pri belem levu« si privoščita William Hicks in njegov konj vsak dan veliko čašo piva.

DUNAJSKI „JACK RAZPARAČ“

Zadnje dni se Dunajčanke ne nerade in s strahom podajo na ulico, zlasti če so same, zakaj po Dunaju straši nekakšen povampirji »Jack razparač«, ki je z nožem oklal že več žensk. Nedolgo tega je sredi belega dne napadel dve dekleti v znanem parku Turkenšchanzu in zgolj po naključju sta se mu žrtvi izmuznili. Očividci, ki so pravčasno pregnali neznanca, so trdili, da gre verjetno za nekega umobolnega mehanika, znanega v tamkajšnjem okolju. Pred kratkim so ga namreč izpustili iz norišnice, ker so specialisti bili mnenja, da ni več nevaren za okolico. Policijska poizvedovanja pa so bila zama, ker je že nekaj dni zatem, ko je prišel iz umobolnice, izginil neznan kam.

Kmalu po dogodku v Turkenšchanzu je neznanec zabelil v hrbet mlado dekle, ki se je nič hudega sluteč sprehajala po Stadparku, ker pa je bila le laže ranjena, se ji je s krilki posrečilo prestrašiti napadalca, ki ji je izginil v bližnjem grmovju. Naslednja žrtev je bila ameriška turistka, ki ji je takojšnja zdravniška pomoč komaj rešila življenje. Medtem ko si je ogledovala notranjost cerkve (poročila ne povedo katere) v središču Dunaja, se ji je približal mlajši moški in jo petkrat zabelil z nožem. Zal je zločinu tudi to pot uspešno pobežnil kakor nekaj prej v kinematografu, ko je hudo ranil neko gledalko.

Dunajska javnost je ogorčena, ker policiji še ni uspelo ujeti noreca, ki že skoraj teden dni ogroža življenja mladih deklet v samem središču Dunaja, razburjenje pa je še toliko večje zaradi od zdaj še nepojasnjene umora mlade hlaetke v dunajski Državni operi. Domnevajo namreč, da gre v vseh omenjenih primerih za istega zločinca.

RADA SE JE VOZILA S TAKSIJEM

Dekletu si vsakdo prisodil dvajset let, v resnici pa jih je imela še le petnajst. Moški je imel 58 let in je bil pijan. V gostilni v Düsseldorfu sta bila konjak in šampanjce. Potem sta se prišla pod roko in odšla v hotel za prvim vogalom.

Vpisala sta se v knjigo gostov kot zakonski par. V sobi sta bila naprej. Ko je moški šel v posteljo, se je mladoletnica zahihitala. S tal je vzela šampanjsko steklenico, še vedno med smehom odrinila svojega zapekljiva in pijanega s težko steklenico z vso silo treščila po glavi. V rokah ji je ostal samo še vrat steklenice.

Z razbito glavo in obrazom, oblitim s krvjo, je priletni poželjivec brez zavesti zdrsnil s postelje na tla. Dekle mu je izpraznilo žepe in hralo s 500 markami gotovine in hranilno knjižico. Povsem razvita petnajstletnica je še prišepnila ženski v vratarjevi sobici: »Moj mož spi, pazite, da ga ne boste zbudili. K frijerju grem!«

Cez dva dni so to prežgodaj dozorelo hotelsko gostjo Roswitho Hüls prijeli v neki kölnski gostilni. Na prijavnico se je vpisala pod otroče fantastičnim imenom »Jaelio Xsavallo«. Edina prtljaga, ki jo je imela s sabo: lahkoživi roman Françoise Sagan »Dober dan, žalost.«

Seif düsseldorfске kriminalistične policije Bernd Wehner pravi ob tem najnovejšem strašnem primeru mladinskega kriminala: »Roswitha Hüls je tipičen primer prezgodnje telesne dozorelosti.«

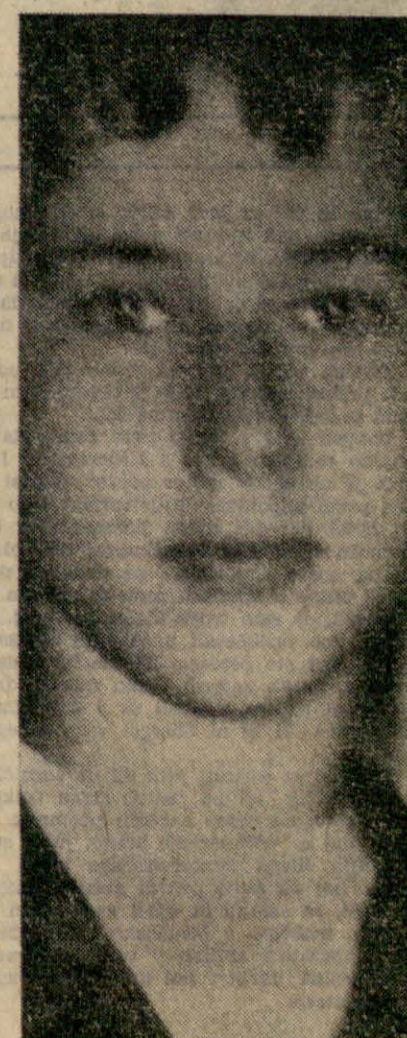
Policija ima vedno pogosteje opraviti s prepadom med duševnim razvojem in prehitro telesno dozorelostjo mladih ljudi. Roswitha, ki si je prve skušnje z moškimi nabrala že pri trinajstih letih, je vendar

mislila kot otrok. Ko so ji pri zaščitovanju očitali, da bi bil pobiti moški lahko tudi izkravrel, je rekla: »No, kaj potem! Saj je že tako star in nima več dosti življenja pred sabo!«

Komisar Soback, ki je prijel Roswitho v Kölnu, je pred kratkim imel podoben primer. 13-leten kleparski vajenec in 13-leten dijak sta ubila 80-letno lastnico trgovine, ker sta potrebovala sto mark. Ko je malo pred tem umorom vprašal šolar svojega mladega pajdaša, kaj se bo zgodilo, če ju lastnica ujam pri kraji, je drugi bahavo odgovoril: »Potem jo pač usekava po glavi! Na posledice pa nista pomislila.

Kot večina drugih mladoletnih prestopnikov, je tudi Roswitha Hüls iz meščanske družine. Sprva je začela pozno prihajati domov, pozneje pa se večkrat ni vrnila vso noč. Mati, ki je ločena, ni mogla slutiti, da je vzrok vsega zla strast njene hčere: Roswitha si je želela kar naprej voziti s taksijem. Ker ji denar za vsakdanje potrebe (štiri marke na teden) za tako dragega konjčka pač ni zadostoval, si je dekle povečala dohodke na drug način: z moškimi je zahajala v dvomilne hotelle. Potem pa se je odpeljala s taksijem kot imenitna dama.

Prenaglo telesno dozorevanje, ki prehiti duševno razvitost, se začne, če pri osem do desetletnih otroci. Nasploh pa je to veliko manj nevarno za dečke kot za deklice. O tem pravi znan psiholog: »Ko bi bil marsikateri oče pri vzgoji otrok vsaj pol tako dosleden kot je pri dressuri svojega psa, bi veliko manj otrok lagalo in kradlo, da ne govorimo o hujših rečeh.«

Roswitha Hüls

NOREC JE IZTIRIL VLAK

Enaintrideset mrtvih in več kot sto laže in huje poškodovanih ljudi — to je tragičen obračun nedavne železniške nesreče, do katere je prišlo nedaleč od Montevideu. Nesreča, ki je obveljala kot največja železniška katastrofa, ki jo pomnijo v Urugvaju, je še toliko bolj tragična, ker jo je hote povzročiti neki neznanec, verjetno duševno zmeden človek. Komisija, ki preiskuje nesrečo, je doslej ugotovila le to, da je neznanec najprej privall na tratično veliko skalo, potem pa se mu v njegovi morilski blaznosti to verjetno ni zdelo dovolj, zato je še razbil varnostne naprave na kretinici in tako odpeljal vlak, ki je vozil s hitrostjo kakih šestdeset kilometrov na uro, na mrtvi tir, ki se po ostrmem, skoraj devetdeset stopinj velikem loku nenadoma konča na polju. Mrtvi tir namreč uporablja neka tovarna fosfatov za nalaganje vagonov.

Dvajset minut pred nesrečo je vozil po isti progi neki drug potniški vlak, kateremu pa se ni nič zgodilo. Zato sklepajo, da je nori saboter premaknil kretinico in privall vlak, ki je vozil s hitrostjo kakih šestdeset kilometrov na uro, na mrtvi tir, ki se po ostrmem, skoraj devetdeset stopinj velikem loku nenadoma konča na polju. Mrtvi tir namreč uporablja neka tovarna fosfatov za nalaganje vagonov.

Novinarji, ki so prišli na mesto nesreče že po slabi uri, skupaj s policijo, gasilci in reševalnimi ekipami pišejo, da je bil prizor pošasten. Še vso noč so ob siju žarometov reševali iz zdrobljenih vagonov ranjene, ki so jih odpeljali v bolnišnice Montevideu. Šele ob zori jim je uspelo rešiti vse onesrečene in odpeljati nepoškodovane, ki so tavalj okrog razbitih vagonov in oblikovali svojce, ki so v nesreči izžubili življenje.

Predsednik urugvajskih železnic Juan Carlos Furest, ki je prišel na mesto ne-

sreče skupaj s preiskovalno komisijo, je izjavil novinarjem, da je blazni kriminallec nalašč izbral prav ta vlak, ker je vedel, da je veliko bolj poln kot drugi, saj se v njem vozijo tovarniški delavci, ki delajo v glavnem mestu, stanujejo pa na deželi.

KOMARJI PROTI TURISTIČNI DEJAVNOSTI

Monaški vladarski dvojici Ranieri & Grace, ki ima v zadnjih časih precej sitnosti s svojo žepno državi, grozi zdaj še zoprna konkurenca — znani grški bogataš Onassis namerava spremeniti francosko obalo pod vzhodnimi Pireneji v evropsko Florido. Po načrtih, za zdaj so to samo še načrti, naj bi vse obrežno ozemlje v Languedocu preuredili za turistične namene, zgradili hotele, ceste in sploh vse, kar sodi k takim objektom.

Vendar pa je Onassis naletel na hude ovire: komarje. Ti drobni, pa zato nadvse neprijetni insekti neomejeno vladajo na teh obalnih področjih, ki so sicer zelo znana med lovci na divje race in tistimi, ki ljubijo ježo. Da ne bi razmetaval denarja tiavdan, se je Onassis posvetoval s predstavniki zdravstvenih organizacij in izvedenci za zatiranje mrčesa, kako bi kar najuspešneje napovedali vojno milijardam komarjem. Vsi dosedanja poskusi so bili namreč zaman: s kemičnimi sredstvi, ki so jih uporabljali, so zastrupili kvečjemu divje živali, ovce, ptice in ribe, komarji pa so se še nadalje neovirano množili, kaže celo, da so jim insekticidi koristili, saj jih zlepa še ni bilo toliko kot prav letošnjo sezono.

Dokler ne bodo izdelali zanesljivega sredstva proti temu nadležnemu mrčesu, ne da bi s tem prizadeli živali, bodo letovišča le na papirju in Onassis bo lahko zgolj z zavistjo opazoval Ag Khana, ki ima podobne namene s Sardinijo. Nedvomno pa sta oba izvedena za podobna podjetja, saj vedno svojega življenja preživita v mondenih letoviščih.

NE POZABI NA SVOJE ZOBOVJE!

Upokojeni kapitan John McCullough je v službi pri obalni straži na plažah Atlantic Cityja. Na svojih obhodih je našel doslej že več ducatov umetnih zobovij, ki so jih lastniki izgubili v pesku. Takole jih potem razstavlja in ko se javi nesrečnik brez grizala in spozna eno izmed zobovij za svoje, ga mora pred kapitanom McCulloughom pomeriti, če se mu točno poda v prazno ustno duplino.

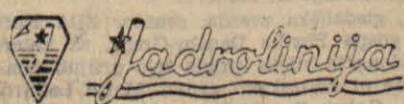
to se pripeti samo ...

... V MALAGI: V posebnih tečajih uči don Miguel Franch tujce, kako lahko moški s španskimi komplimenti osvaja dame. Najbolj trdi za ta pouk so Angleži, pravi don Miguel.

... na Švedskem: Od petdeset gostov, ki so bili povabljeni na slovesno otvoritev nove kaznilnice, se jih je dvajset javilo, da bodo prespali noč v celicah »pod normalnimi pogoji kazniškega rešaja«. Naslednje jutro so se vsi navduševali nad redom, postrežbo in humanim ravnanjem osebja.

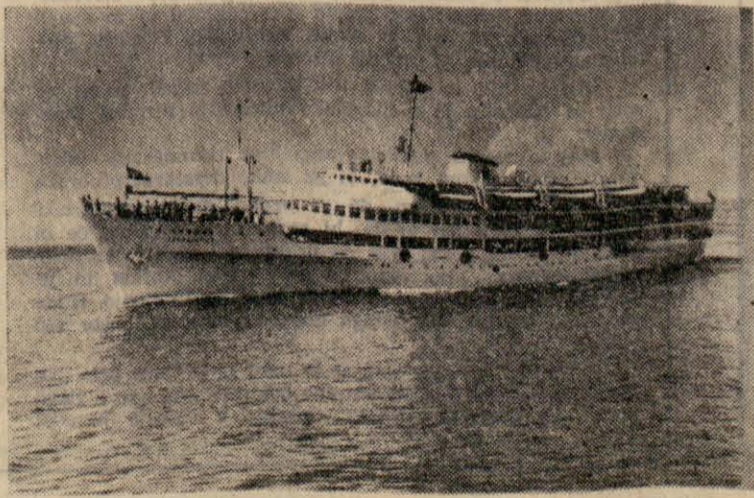

Izkoristite hitra in udobna potovanja z motorno ladjo „JUGOSLAVIJA“

Odhod iz Reke vsako nedeljo, torek in četrtek ob 21.30 v Zadar (ponedeljek, sredo in petek ob 2.45), Split (7.30), Dubrovnik (14.15) in Kotor (samo v petek ob 19.15).

Povratak iz Kotora v petek ob 20. uri, iz Dubrovnika v ponedeljek in sredo ob 16. uri in v soboto ob 1.00 za Split 6.15, v soboto ob 7.30, Sibenik v soboto ob 11.15, Zadar, v torek in četrtek ob 3.30, v soboto ob 14.15, Reka 9.00, v soboto ob 19.45. Ladja pristane v nedeljo tudi v Benetkah.

Za pojasnila in rezervacije kar se obrnite na potovalni urad v vašem kraju ali direktno na ciji Jadrolinija, Rijeka.

Prav tedaj je vstopil Corazzini. Po pidihi petnajstih minutah pri volanu je bil videti kaj žalostno. Posneli obraz je bil posut z rumenkastimi mehurji, ustnice razpokane, nohti so zgubljali barvo, roke obupne.

Jackstraw, Zagero in jaz smo se počutili nekoliko bolj, toda on je bil najdlje izpostavljen ubijajočemu mrazu na vozačevem mestu. Tresel se je kot malarčin in ker se je spotal, sem spoznal, da ima zmrznjene noge. Pomagal sem mu sesti k peči.

»Ali kaj čutite noge od kolen dol?«

»Ne.« Poskusil se je nasmešiti, pa ga je preveč zabolelo in iz razpok na ustnicah je priplozela kri. Tam zunaj je malce nagajiv mraz. Bilo bi dobro, ko bi si te stare krake nekoliko odrgnil s snegom, kaj? Sklonil se je in z odvečenimi, krvavečimi prsti motal okrog zadrg pri čevljih. Preden sem se utegnil zganiti, je bila Margarete Ross že na kolenih pred njim in ga sezuvala. Glede dal sem nežno, neznatno postavico pod mnogimi oblaci in se stotič spraševal, kako sem mogel o njej misliti vse tisto, kar sem.

»Če se po vaše izrazim, gospod Corazzini, bi rekel, da je sneg dober samo za ptice. Bolje bi bilo, ko bi si zdrgnili noge s smrkovim papirjem.« Pri petindevetdesetih stopinjah pod ničlo je imel sneg ostri ustroj pečenja in če si ga drgnil, se je dobil v krhek pesek. Pokazal sem na enega obeh veder s snegom, ki sta stali ob peči. »Ko se bo temperatura tam notri dvignila na trideset stopinj, porinite noge vanju in počakajte, da postane koža rdeča. Ne bo prijetno, pomagalo pa bo. Če imate mehurje, vam jih bom jutri predri in razkužil.«

Zapilil je pogled vame. »Bo ves čas tako?«

»Bojim se, da bo res.«

In res je bilo, vsaj naslednjih deset ur, med katerimi je temperatura padla do šestdeset stopinj pod ničlo, nato pa obstala in se pričela prav polagoma spet dvigati. Teh

deset ur sta bili vedri neprestano ob peči in gospa Dansby-Gregg, Helena, pozneje tudi Solly Levin, so držali kisikov plamen proti njima, da so pospeševali topljenje in segrevanje. Deset ur, med katerimi smo vozači trpeli peklen-ske muke, ko je kri začela znova krožiti po namrzlih udih, deset ur, ko je v nas rasel skoraj bolesten strah, kdaj bomo morali spet potisniti noge v toplo vodo, deset ur, med katerimi je Mahler bolj in bolj slabel in je Marie LeGarde prvič umolknila ter zaprtih oči počenila v kot, kot da je že mrtva. Deset ur. Deset neskončnih, nepopisno mučnih ur trpljenja, vzteza na posodo iz vje. Toda dolgo preden so prešle, se je zgodilo nekaj, kar je docela spremenilo silko.

Opoldne sem ustavil traktor. Medtem ko so ženske grele juho in s kisikovim plamenom tajale konservo sadja, sva z Jackstrawom namestila oddajnik, napela anteno in pričela udarjati znak naše oddaje. Navadno pri aparatih osmih vatov z ročico uporabljajo Morsejevo abecedo, sprejemajo pa z akustičnimi slušalkami. Joss je vedel, kako je Morsejeva abeceda zopra vsem članom odprave razen njemu, zato je spretno priredil aparat, da smo jo uporabljali samo za znak oddaje. Ko je bila zveza vzpostavljena, smo za oddajo uporabljali ročni mikrofoni. Če si združili vtikalo sprejemnika z žico antene, se je mikrofoni spremenili v majhen, a precej učinkovit zvočnik.

Jossa smo klicali samo zato, ker smo objubili. Računal sem, da smo sto devetdeset kilometrov od njega, skoraj na meji valovnega dosega našega malega aparata. Ni mi bilo znano, kako utegne vplivati na radijske oddaje ostri mraz, toda slutil sem, da ne dobro. Res je, da tistega jutra ni bilo severnega sija, toda motnje ionosfere bi mogle še delovati. Upošteval sem tudi Jossovo zahtevilo, da njegovega radia ne bo moč popraviti.

Prešlo je deset minut, med katerimi je Jackstraw marljivo vrtel ročico, jaz pa sem oddajal znak transmisije

GFK, ga trikrat ponovil, rahlo pritisnil na pretikalo sprejemnika, poslušal deset sekund, pa spet pritisnil na gumb in znova oddajal. Po desetih minutah sem dal zadnji signal, vključil sprejemnik in poslušal nekaj sekund. Jackstrawu sem že dal znamenje, naj neha vrteti, ko je slušalka v moji roki iznenada oživila.

»GFK kliče GFK. GFK kliče GFK. Sprejemamo vas, šibko, toda jasno. Ponavljam: slišimo vas. Predajem.« Nerodno sem zagrabil za mikrofoni in malo da ga v razburjenju nisem izpustil na tla.

»GFK kliče GFK. GFK kliče GFK.« sem skoraj tiulil, ko sem zagledal, da mi Jackstraw kaže na stikalo, ki ga še nisem zavrtel. Preklical sem svojo neumnost in ne glede na ustaljene formule pri oddajah hitel govoriti: »Tu doktor Mason, doktor Mason tu. Sprejemam vas jasno in glasno. Si ti, Joss?« Očrenil sem pretikalo.

»Da, gospod. Vesel sem, da vas slišim.« Električne motnje v atmosferi so dajale besedam neoseben zvok. »Kako vam je? Kakšno je vreme? Kako daleč ste?«

»Hitimo kolikor moremo.« sem odgovoril. »Mraz je hud, petindevetdeset pod ničlo. Samo približno sto devetdeset kilometrov daleč. Kako neki se ti je posrečilo popraviti ga?«

»Nisem ga popravil.« je mirno dejal. »Kapitan Hillcrest čaka, da bo z vami govoril.«

»Kapitan Hillcrest! Kaj neki počne kapitan Hillcrest...«

Mahoma sem umolknil, ne zato, ker sem se čudil, da se je iznenada vrnil, saj sem bil prepričan, da je štiristo kilometrov severno od naše kote, marveč ker mi je Jackstraw pomignil: »Imej ga prižganega.« sem dejal, »poklical te bom čez dve ali tri minute!«

Oddajnik je bil nameščen tik ob zadnji strani traktorjevega ohišja in razumel sem, da bi v njem slišali vsako besedo od obeh strani. Prav tedaj se je odkrila ponjava in pokazala sta se Corazzini ter Zagero. Toda nikoli nisem

bil manj pripravljen, da bi se oziral na občutljivost kogar-sibodi. Molče sem pobral radio in dinamo, Jackstraw pa je iztaknil anteno in oddajila sva se od traktorja. Dvesto metrov daleč sem se ustavil. S traktorja so nas v kratkotrajni opoldanski svetlobi sicer še videli, niso nas pa mogli slišati.

Namestila sva aparat in poskušal sem dati znak za začetek oddaje, toda otrpli prsti niso ubogali in tokli so kar tjavdan. Na srečo so na drugi strani razumeli, kaj se dogaja, zakaj brž ko sem pritisnil na pretikalo, sem zaslišal zaupen, neznanško pomirljiv Hillcrestov glas.

»Presenečenje, presenečenje. OK, doktor Mason, iz tega, kar mi je povedal Joss in zaradi odloga sklepanja, da sta se odmaknila od traktorja. Spričo stranskega mraza se ne bosta mogla dolgo zdrževati. Predlagam, da bom sam govoril. Kratak bom. Me slišate?«

»Prav dobro. Toda zakaj... Oprostite, nadaljujte!«

»Hvala. V ponedeljek popoldne sta londonski in ameriški radio govorila o potniškem letalu. V torek, torej včeraj, so nam o tem poročali z naše baze na Upvalniku. Pravijo, da sta, čeprav tega niso uradno izjavili, angleška in ameriška vlada prepričani, da letalo ni strmoglavilo v morje, marveč pristalo kje na Grenlandiji ali otoku Baffin. Ne vprašajte me, zakaj tako sodijo, nimam pojma. Vsekakor so organizirali v zraku in na morju najširšo reševalno akcijo, kar jih je bilo po vojni. Tirovske ladje raznih narodnosti so krenile s svoje poti. Ameriške, kanadske, angleške in francoske ribiške ladje plovejo proti grenlandski obali, zlasti proti zahodni, zakaj vzhodno je že zadela ledovje. Deset raziskovalnih bombnikov ameriških vojaških sil še preletava predel med Tulo in Sondre Strömfordom. Ladje ameriških obalnih straž so na delu, deset ali dvajset kanadskih rušilcev hiti na vso moč s srednjega Atlantika proti Davisovemu prelivu, toda prešlo bo še šestindevetdeset ur, preden ga dosežejo. Angleška leta-

longalka, ki jo spremljajo rušilci, je zavila okrog rtiča Farewell; ne vedo se, kako daleč proti severu bo mogla, blizu Baffina je morje že zamrznilo, toda na grenlandski obali bi utegnla doseči vsaj Disk, nemara tudi Svarten-huk. Vsem postajam MGL po Grenlandiji so ukazali sodelovati pri iskanju. Zato smo se tudi mi vrnili v koč, ne da bi tu ostali, temveč... da se oskrbimo z gorivom.«

Nisem se mogel dije premagovati in obrnil sem pretikalo.

»Zakaj vendar vse to počno? Človek bi rekel, da je bil na krovu tistega letala predsednik ZDA in pol kraljeve družine. Zakaj Upvalnik ne da natančnejših poročil?«

Počakal sem in spet se je oglašil Hillcrest.

»Zadnjih štirindvajset ur je bilo nemogoče, da bi kaj oddajal. Sedaj bom poskusil dobiti zvezo in povedal, da smo našli izgubljeno letalo in ste vi že na poti proti obali. Je pri vas kaj novega?«

»Nič. Popraviljam. En potnik, Mahler, ima sladkorno bolezen. Je že zelo slab. Sporodica na Upvalnik, da potrebujemo insulin. Godthaab ga bo imel.«

»Bom sporodil.« V mikrofoni je škripalo. Nekaj časa sem slišal slabotno mrmljanje pogovora, potem je Hillcrest spet povzel. »Predlagam, da se vrnete in se srečamo na poti. Imamo mnogo bencina in hrane. Če nas bo čuvalo osem ljudi namesto dveh, se ne more nič zgoditi. Smo že petindevetdeset kilometrov daleč...« Pogledal sem Jackstrawa, ki mu je nagel, vesel nasmeš preletel obličje in odražal moje lastno razpoloženje... »Smo samo sto trideset kilometrov za vami. Mogli bi se sestati v petih, šestih urah.«

Navdušenje me je vsega prevzelo. Saj to je čudovito, več kot bi se upal nadejati. Vse naše gorje bo končano... Toda občutek sproščenja in zmagovalstva se je polagoma polegel in hladni razum je spet zavzel mesto, ki mu je prišlo. Ni bilo treba niti Jackstrawovega odki-

mavanja, sam sem se zavedel, da naših težav še dolgo ne bo konec.

»S tem ne bo nič.« sem odgovoril. »Bilo bi usodno. Tisti hip, ko bi hoteli kreniti nazaj, bi bili zločinci prisiljeni, da odkrijejo svojo igro. Tudi če tega ne storimo, zdaj vedo, da smo dobili zvezo z vami in bodo oprezni bolj kot kdajkoli. Moramo naprej. Prosimo vas, sledite nam naglo kar se da. Sporodite na Upvalnik, da moramo zvedeti za vzrok, zakaj se je to ogromno letalo zrušilo. Za nas je to vprašanje življenja ali smrti. Recite jim, naj priskrbe seznam potnikov, pravi seveda. To je neodložljivo potrebno.« Kapitan Hillcrest. Odklonite negativni odgovor. MORAMO vedeti.«

Govorila sva še minuto, a zdaj sva si povedala, kar je bilo nujno. Razen tega mi je v kratkih trenutkih, ko sem moral pri govorjenju odložiti masko, razpokane in krvaveče ustnice mraz tako zgrizel, da sem komaj se šepal. Tako sem določil, da se bova ob osmih zvečer spet klicala in dal znak za konec oddaje.

Ko sva se vrnila v koč na traktorju, je radovednost postala že mrzlična, toda minile so še dobre tri minute, preden si je kdo upal govoriti, tri neprijetne, mučne minute, med katerimi sva z Jackstrawom čakala, da začne po zmrzlih žilah spet krožiti kri. Prvi se je seveda oglašil senator, ki pa je izgubil precejšen del svoje hitre rdečice in so mu mlahava, bleda lica prazna vesela navzdol. Če samo dejstvo, da je vprašal, je po mojem mnenju pričalo, da se ne čuti močno osumljenega. In v tem se ni motil.

»Ste dobili zvezo s svojimi prijatelji, kaj, doktor Mason? Mislim s tistimi od odprave na sever?« Glas mu je bil obotavljajoč, negotov.

»Da.« sem prikimal. »Po skoraj tridesetih urah neprestanega dela se je Jossu posrečilo popraviti radio. Dobil

je zvezo s kapitanom Hillcrestom in uspel vzpostaviti z nami redno zvezo.«

Prisegam, da nikdar v življenju nisem slišal tistega izraza »redna zveza«, zvenela pa je precej znatno, tako se mi je vsaj zdelo. »Z vsjo naglico pospravljajo svoje stvari in pridejo za nami.«

»Je to dobra novica?« je z upanjem v glas vprašal senator. »Reči hočem, koliko časa...«

»Bojim se, da je samo formalnost.« sem ga prekinil. »So najmanj petsto kilometrov daleč. Njihov traktor ni dosti hitrejši od našega.« Dejansko je bil trikrat bolj nagel. »Preteko bo najmanj pet do šest dni.«

Senator Hoffman je resno prikimal in ni rekel ničesar več. Zdela se mi je, da je razočaran, toda prepričan. Spraševal sem se, kdo neki so tisti, ki pač niso mogli verjeti mojim besedam, ker so vedeli, da lažem, saj so skrbno učenili vse kondenzatorje ter žarnice. Brez teh pa Joss ni mogel nič narediti.

Tisti dolgi, muke polni dan, v katerem smo doživeli samo strašni mraz, trpljenje brez kraja in hrup velikega motorja, se je proti koncu vlekel kakor umiranje človeka. Proti pol trem popoldnem, ko je ugasnil poslednji odsev dnevnih svetlobe in so se na prososnem nebu pričele prižgati zvezde, je mraz postal dotlel najhujši: osemindvajset stopinj pod ničlo. Tedaj so se začele goditi čudne stvari: električne lučke, ki si jih povlekel iz notranjega žepa bunde, so se izrabile v eni minuti; gumijaste ograveče so postale trde kot les, pokale so in se lomile; izdih je bil le moten oblak nad glavo tistega, kdor se je ojunčil, da jo je pomolil iz ohišja. Ledena kalota je tako trdo zamrznila, da so traktorjeve gosonice drsele po gladki površini in pušale le komaj vidno sled. Psi, ki so preživeli strašno neurje, kakršno bi pokončalo slehernega človeka, so bili sedaj vsi bedni in medleči.

Tedaj je prišlo, kar je bilo neizbežno: traktor je prišel odpovedovati. Saj je bilo čudno, da se ni pokvaril že

mного prej. Najbolj me je skrbelo, da je počil kak kovinast, zaradi mraza krhek kot. To bi pomenilo konec za vse. Ni bilo važno, kateri del bi se pokvaril: naj bi bil ta ali oni, zadoščalo bi, da bi bil vsi na drugi svet.

Taka smrtonosna nesreča nam je bila sicer prihranjena, toda kar se je zgodilo, ni bilo mnogo bolj veselo. Led na vplinjaču je bil poglavje zase. Neprestano ga je bilo treba ogrevati s kisikovim plamenom. Ščetke pri dinamisu so se lepile nad vod in lomile; na srečo smo jih lahko zamenjali. Najhujše je pa bilo z radiatorjem. Dasi smo ga dobro ovili, je mraz krčil kovino in povzročal skriviljenja. Zato je pričel puščati in ob treh popoldnih je voda že naglo curjula. Zrtvovale sem del dragocenih ograveč za Mahlerjeve noge in naročili, da morajo toplo vodo iz veder na peči uporabljati samo za radiator. Čeprav je peči pomagal kisikov plamen, se je sila trdo zmrlzi sneg obupno počasi topil. Kmalu smo bili prisiljeni, da smo v radiator vtilvali na pol tekočo brozgo in slednjič kar sneg tlačili vanj. To je bilo dovolj hudo, še huje pa dejstvo, da se je antifrizz toliko bolj redčil, čim več snega smo morali dodajati. Sicer smo imeli še sodeček etilnega alkohola, a njegova vsebina se je že znatno zmanjšala.

Pred nekaj urami smo določili vrstni red straženja. Pretežni del je padel name, Jackstrawa, Corazzinija in Zagero; Jackstraw je bil edini, za katerega sem verjel, da se bo zaradi ozebe izognil stalnim okvaram celičnega tkiva ali brazgotinam. Zagero, ki ni imel nikakršnega za njegov poklic tipičnega znamenja, je bil na tem, da bo sedaj pridobil eno prav značilnega videza: prepozno smo mu namreč utegnili priskrbiti ovitek s toplo vodo za desno uho in uničeno tkivo bi sedaj mogla nadomestiti samo plastična operacija. Dva prsta na Corazzinijevi nogi sta tudi predolgo ostala brez pomoči in vedel sem, da bo tudi on moral v operacijsko dvorano. Jaz sem imel največ opravka z motorjem in moje razprskane ter krv-

okvirom in več ur bral kakor je pač mogel ob slabi luči, ki je visela nad njegovo glavo. Videti je bil miren, vdan in vendar čuječ, pripravljen, da bo nadaljeval tako se kdove kako dolgo. Nimam posebnega smisla za teološke meditacije, vendar se je tudi meni zdelo, da ga je podpiralo nekaj, kar nobenemu drugemu izmed nas ni bilo dano. Lahko sem mu samo zaviral.

Tistega večera sta nas zadela dva udarca. Prvi je bil pravi pristni udarec, ne le v prenesenem smislu. V dokaz nosim še sedaj brazgotino na čelu.

Ustavili smo se malo pred osmo, da vzpostavimo domnjenega radijske zvezo s Hillcrestom. Izgovorila sva se, da se je citroinov motor preveč razgled zaradi topleje, ker je od prvih popoldanskih ur mraz stalno upadal. Dejansko sem hotel narediti daljši postanek, ki bi dal Hillcrestu več možnosti, da bi nas čimprej dohitel. Toda čeprav je bilo od srede popoldneva za petnajst stopinj topleje, je bilo še vedno strašno mraz ali pa sta lakota in slabost povzročali, da smo trpeli toliko kot prej. Daleč proti jugozahodu smo razločevali nazobčane obrise Videby Nunataksa, več kot sto petdeset kilometrov dolgo verigo gorskih grebenov, preko katerih bomo morali drugi dan. Bili so nedostopni vrhovi, svetleči se v kristalno belem lesku v luči meseca, ki še ni dosegel vrha našega vzhodnega obzorja.

Ko smo se ustavili, sem bil na voznikovem mestu. Ustavil sem motor, šel na zadnjo stran traktorja in rekel tistim v koč, da bomo naredili postanek. Prosil sem Margarete, naj na peči segreje hrano: juho, suho sadje in eno poslednjih škotel konserviranega mesa. Jackstrawu sem naročil, naj na radio pritrdi anteno, nato sem se vrnil k traktorju, se sklonil in odvil kapico pri odtoci cevi, da bi preli tekočino v bencinsko ročko. Čez dan se je pri tisti temperaturi antifrizz v vodi zelo razredčil, zato sem bil prepričan, da bi v pol ure voda v radiatorju zamrznila in ga raznesla.

Mislim, da je prav curljanje vode povzročilo, da sem šele zadnji trenutek slišal šum za seboj in še tedaj nisem slutil resnice. Do takrat nisem imel povoda za to. Malo sem se dvignil, da pogledam, kdo je, pa je bilo že prepozno. Zaznal sem samo še temnejšo liso v temi, sluhujoč blisk vleča in ostro bolečino na čelu nad desnim očesom, kamor me je nekaj trgeda udarilo. Še preden sem se zrušil na ledena tla, sem se onesvestil.

Tedaj bi me zlahka pobrala smrt. Prav lahko bi iz nezvesti zdrsel v togo sranje, iz katerega se pri petindevetdesetih stopinjah ne bi več prebudil. Pa sem se, po časti, mukoma, z odporom. Pomagal sta mi roki, ki sta me odločno stresali.

Doktor Mason! Doktor Mason! Nejasno sem se zavedal, da me je klical Jackstraw, ki mi je z laktjo podpiral glavo in rame. Njegov glas je bil tih, a jasen. »Zbudite se, doktor Mason. No, vendar. Sedaj je vse dobro.«

Z njegovo pomočjo sem se dvignil kot pljanec in sedel. Silen bodilji mi je predrl glavo kot kirurški nož in spet se je vse zamrgnilo. S čvrstim naporom volje sem otrezel s sebe sence, ki so me hotele znova oviti, in začuden pogledal Jackstrawa. Nisem videl jasno in strašno dolg trenutek sem mislil, da sem si poškoval vidno središče, ko sem s temenom udaril ob kovinasto trda tla. Bula, ki sem jo imel zadaj, me je bolela kot tista na čelu. Kmalu pa sem spoznal, da mi pogled ovira samo kri, ki je tekla iz rane, zamrznila in zleplila veke desnega očesa.

»Nimate pojma, kdo je bil, doktor Mason?« Jackstraw ni bil take vrste, da bi zastavljal neumna vprašanja, kot na primer: Kaj se je zgodilo?

»Nobenega.« Skušal sem se spraviti na noge. »In ti?« »V lepi kaši sva.« Bolj uganil sem kot videl, da je skomignil z rameni. »Brž ko ste ustavili, so šli trije ali

štirje ven. Ne vem, kam so šli... Šel sem proti jugu in postavljal anteno.«

»Radio, Jackstraw!« Začel sem spet misliti. »Kje je radio?«

»Ne skrbite, doktor, imam ga tu s seboj.« je mrko odgovoril Jackstraw. »Glejte ga... Si lahko mislite, ZAKAJ se je to zgodilo?«

»Ne... Pravzaprav da.« Potisnil sem roko v žep bunde. »Moja pištola... je še tu!«

»Vam ne manjka nič drugega?«

»Ne. Rezervni nabijač... počakaj trenutek.« sem počasi rekel. Prebrskal sem vse žep, brez uspeha. »Kos ča-sopisa. Vzel sem časopisni izrezek, ki ga je imel v žepu polkovnik Harrison. Izgubil je.«

»Časopisni izrezek. In kaj je pisalo na njem, doktor?« »Govoril s enim redkih patentiranih idiotov človeškega plemena, Jackstraw.« Potrpo sem odkimal in se spalil od bolečine, ki me je znova presunila. »Tistega preklemanega članka še prebral nisem.«

»Ko bi bil to storil, bi verjetno vedeli, zakaj so vam ga odnesli.« je s filozofsko mirnostjo mrmljal Jackstraw.

»Saj to nič ne pomeni.« sem brez razumevanja odgovoril. »Kolikor oni vedo, bi ga lahko desetkrat prebral.«

»Nasprotno, mislim, da so vedeli, da ga niste niti enkrat prebrali. Ko bi ga, bi razumeli iz dejstva, če bi rekli ali storili nekaj, kar so pričakovali. Toda ker niste storili ničesar... no, vedo, da so se varni. Morala jim je že voda teči v grlo, da so se odločili za tako dejanje. Huda škoda je. Mislim, da tistega kosa časopisa ne boste več videli.«

Pet minut kasneje sem si že umil in obvezal čelo. Na Zagerovo vprašanje sem zadržano odgovoril, da sem z glavobutnil ob kovinsko stojalo svetilke. V čedalje jasnejši

svetlobi meseca, ki se je spet dvignil nad obzorje, sem se z Jackstrawom oddaljil. Bila sva v zamudi za naš pogovor, toda brž ko sem priključil sprejemnik na anteno, sem zaslišal Jossovo oddajo.

Potrdil sem sprejem in brez uvoda vprašal: »Je kaj novic z Upvalnika?«

»Dve, doktor Mason.« Jossa je pri mikrofoni zamenjal Hillcrest. Četudi je bil njegov glas spričo ojačevalca spremenjen, je čudno zvenel, bil je značilno brezizrazen kot pri človeku, ki govori pod vplivom zadržane jeze. »Upvalnik je imel zvezo s TRITONOM, letalonosilko, ki pluje proti Davisovi ožini. TRITON je stalno povezan z angleško admiralteto in vlado. Vsaj tako sklepam. Odgovori na vaša vprašanja so takile. Prvič, lista potnikov ponesrečenega letala še ni popolna, toda iz časopisov je razvidno, da so bile na krovu naslednje tri osebe:

Marie LeGarde, gledališka zvezda, senator ZDA Hoffman Brewster in gospa Phyllis Dansby-Gregg, za katero se zdi, da je v londonskih višjih krogih zelo priljubljena.«

Ta prva vest me ni kdovekaj ganila. Marie LeGarde nisem nikoli slišal. Gospa Dansby-Gregg in z njo Helena Fleming nista imeli nikdar več kot vprašaj za svojima imenoma. Kar zadeva senatorja Brewsterja, sem že prej sklepal, da bi bila možnost njegove krivde v prevelikem nasprotju s človekom, kakršen je bil ali se delal.

»Druga vest je taka: admiralteto ne more ali noče povedati, zakaj je bilo letalo prisiljeno pristati, toda sdim, da je bil vzrok neznanško morda. Upvalnik namiguje — ne vem, koliko utemeljeno, vendar po vseh iz uradnih virov — da je bil na letalu nekdo, ki je imel pri sebi nekaj sila važnega, tako važnega, da je potrebna popolna tajnost. Ne vprašajte me, kaj. Nemara mikrofoni ali formulo ali kaj zgolj spominu zaupnega... Zdi se nekoliko fantastično, a drugače si v tem primeru ne moremo predstavljati. Precej verjetno je, da gre za polkovnika Harrisona.«

Nerodno mi je bilo hoditi z dedom v kino. Od klanjal je vse filme razen westernov in med predstavo se je prepiral z igralci. Nekdo je planil s sedeža in se zadržal na Garyja Cooperja: »Ti preklesti lažniveca! Tu pa tam so ga vrgli iz dvorane, a ne velikokrat, ker je bil še pri devetdesetih letih trdna korenina.

Ded je trdil, da je bil stari Zahod kulturen in da ga današnji filmi grdo obrekujejo. On to lahko trdi, saj je bil sam tam. V albumu je kazal slike slokega fantja s širokokrajnim klobukom, telovnikom in puško. Če bi bil brez puške, bi sploh ne nudi videza zahodnjaka. Pravil je, da je klobuk držal vodo kot vedro, telovnik je nosil zaradi obilice žepov, puško pa je imel za kajote in podobno. Toda vendar mu je uspelo razbiti Crowleyjevo bando, še preden je dopolnil dvajseto leto. Ubil je dva bandita in ranil samega Divjega Billa Crowleyja.

Kadar smo razpravljali o tem dogodku, se je razgled in treščil klobuk ob tla, češ da je danes več razbojnikov kakor kdajkoli in če bi vsak dostojen možakar sgrabil puško, bi bila dežela brž kulturnejša. Stara mati je menila, da je bil Mr. Crowley bolj omikan kakor mnogi, ki jih ne bo imenovala, znal se je obnašati v damski družbi in ni ga bilo treba opominjati, da je treba ob ustopu v hišo sneti klobuk.

Ded se je razburil: »Pa bi ga bila vzela, ubijalca in izobčenca! Ubiti bi ga bil moral, ko sem imel priložnost.«

Babica se mu je je prizanesljivo nasmešnila in stari jo je godrnjaje odkuril. Vedno je začenjal znova, a vselej je nikel krajši konec, nikoli mu ni uspelo prepričati babice, da je bil Zahod civiliziran in kulturen. Ona je bila rojena v New Yorku, obiskovala je sorodnike v Kansas Cityju. Tam jo je srečal dedek — to je bil George — ki je pršel tja s tropom ovac. Ime ji je bilo Hetty Van Deuk, bila je drobno dekle, George pa je trdil, da so ga zaradi njenih modrih oči obhajali maraljnici. Bil je okoren v izražanju in celo leto je teklo dopisovanje o vremenju, kulturnem Zahodu in ovcah, preden se je opogumil in jo zasnuhil.

Dedek — George, hočem reči, — jo je čakal na postaji v glavnem mestu pokrajine, majhnem, prahnem gnezdu s šeststo prebivalci. Pozdravil jo je takole: »Ali ni to lep, kulturn kraj, prav kakor kje na Vzhodu? Ali si kaj lačna?« Da, moj ded je imel smisel za romantiko.

Preden je Hetty odgovorila, je neki možki ustrelil drugega možkega, ki je stopal iz vlaka. Hetty je dobila krče. Pozneje se je oni, ki je streljal, prišel opravičiti, zagotavljač jo je, da njej ni grozila najmanjša nevarnost in da je bil to opravek, ki ga nikakor ni mogel odložiti za kasneje. Ko je Hetty stokala,

da je to kruto, divje in neumljeno, je bil George ogorčen. Mož, ki je streljal, je bil šerif, ustrelel je bil brskone kak nezaležen tip, in kje na Vzhodu delajo pravice tako učinkovito in na mestu samem?«

Vsako drugo dekle bi se bilo vrnilo domov na Vzhod, a Hetty je prišla, da se poroči. Poročil ju je mestni sodnik in noč sta prebila v hotelu. To so bili njuni medeni tedni in takoj naslednjega dne sta na vozu krenila proti Georgovemu najmanjšemu ranču. Med potjo ji je razkazoval krajevne znamenitosti: izsušene potoke, gole hribe, osamljena drevesa in kraje, kjer so Indijanci ubili in skalpirali belce. To seveda že davno — najmanj pred petimi leti, ji je zagotavljal. Priznal je, da tudi še sedaj utegne kak nasekan Indijanec biti nadležen, a treni rdečkarji so krojki kot ovce. Hetty je obdržala svoje mnenje o vsem tem in o krajevni stopnji kulture.

Bilo je dolgo potovanje po pusti deželi. Ob mraku je zatulil volk in Hetty se je dvignila okoli Georgea, ta pa ji je zagotavljal, da je bil samo kojot in naj se ne smeš. Hetty je menila, da jo tolaži, videla pa je spredaj v vozu nabito puško. George ji je to potajniško tukajšnje navado, kakor na Vzhodu na primer vsakdo vlada s seboj dežnik, čeprav ni dežja. Seneča mu tudi tega ni verjela.

Novi dom je bila čedna lesena hiša; bala se je, da bo mnogo slabša. Pričakovala je šotor ali kvečjemo kolibo. Naslednje jutro se je lotila priprave zajtrka in George je rekel, da so mlinci skoraj tako okusni, kakor da bi jih pripravil sam, misleč, da ji je zelo polaskal. Poljubil jo je in šel k svojim čredam.

Da bi pozabila na svojo usodo, se je z verno totila pospravljanja hiše in popoldne se je oddolila, da bo George presenetila s poltico. Ko je v pečici ravno lepo zagorelo, so se odprla vrata in vstopil je Indijanec.

Stal je med vrati in buljil vanjo. Vsa tresoča se ga je vprašala: »Ali bi kaj priglasil?« Indijanec je zabrdnal in sedel, na videz ves čas pripravljene na skok. Brala je o podobnih situacijah. Nasedla čedna žena, po navadi z dvema otrokoma, v krepkih treh ostudno poslikanih Indijancev. V zgodbah se je ženska rešila s tem, da je polila divjake s kropom ali jih zaklenila v palnico. A voda v njenem kotličku je bila šele mlacna in palnice ni imela. Če to preživi, ji jo George mora takoj postaviti. Od groze je postala histerična in pričela je kvastiti najrazličnejše neumnosti. Indijanec je strmel vanjo, kot da je znorala, in utrla se ji je iskrica upanja, ker Indijanci baje spoštujejo zmešane ljudi. Toda sodeč po njegovem polhotnem pogledu ta ne bi prizanesel niti lastni materi, četudi bi bila popolnoma nora, George pa je rekel, da se pred mrakom ne vrne, zato se mora sama znajti.

To ji je rofijo po glavi, ko je stopala mimo se-dečega Indijanca in iz kredence potegnila vrečo. »Ali bi radi denar?« ga je pobarala. »Uj!« je zakrutil krovčič divjaka. Pred njim je obrnila vrečo na glavo, držeč eno roko v njeni notranjosti. Na tleh se je zakotalil en sam kovaneč in ko se je rdečkar pripognil za njim, ga je usekala z ročajem bica

po butici, da se je brez glasu zvalil po tleh. Zdrvela je ven po volnene vreče in vrtil in v kratkem je bil Indijanec mumificiran. Oddahnila se je in se spet lotila dela. Čez čas je Indijanec pričel prihiti in kleti, a v prašnih vrečah mu je brž zmanjkalo zraka, da je umolknil.

Končno je na dvorišču zacvilil voz. Hetty je hitela nasproti Georgu, ki se je zresnil in namrščil ob njeni pripovedi in zdriral v hišo razvezat Indijanca, ki je spustil takšno ploho izbranih psov, da si je Hetty zatisnila ušesa. Izmenjala sta nekaj vprašanj in odgovorov in George se je pričel krohotati, da se je dušil, kar je Indijanca še bolj razkurilo. George mu je med popadki smeja ponovil ženino pripoved in nazadnje se je krohotal še Indijanec. Lovec sapa in otrajoc si solze je George posajil ženi, da to sploh ni Indijanec, ampak njun oddaljeni sosed, ki je prišel pomagat pri striženju ovac. Ni vedel, da je George poročen in ustrašil se je Hetty, misleč, da je nora. Gost je pojasnil, da je po rodu Francoz iz Louisiane. Zdelo se je, da je to za oba možakarja nisek zabave.

Tedni so minevali. Hetty si je dobila nekaj piščancev in jim zgradila kurnik, dobila je kravo in vrt, delala je s tako hito, kot da je tri dni v zaostanku in opočno pričakuje inšpekcijo. Nenavadni dogodki so postali vsakdanjost. Ko je prvič pritisnil hud mrz, je snemala s sušilne vrvi mozeve dolge spodnjice, ko pa jih je hotela prepogniti, so se gladko prelomile na deoje. Ko so se prvič kotili jagenjčki, je zdvijal hud snežni vihar in po hiši je mrgolelo živalic. Ko so se jagnjeta ogrela, so imela nekaj možnosti, da preživijo, in Hetty je vso noč pregarala skupaj z možkimi, da so rešili, kar se je dalo rešiti.

Prišla je pomlad in z njo Hetty sinko, dasi malce prezgodaj. Ko je prišla Mrs. Gibson pomagat pri porodu, je našla Georga popolnoma pijanega, dasi je bil to pri njem zelo redek pojav. Razjokal se je in izdaval, da je prišla prepozno. Pričakuje najhujše, je zdrvela v spalnico in našla mamico, ki je ponosno hranila možkega prvorojenca. Za Hetty je bila to trda preizkušnja, a ko je videla moža tako neboljenega, se je hinila, kot da je šlo vse namazano. Če pa je kdaj prišel na dan z njeno indijansko avanturo, mu je vrnila z njegovim herojskim obnašanjem med porodom.

Prišlo je poletje. Hetty si je postavila pralnico in jo po svoje pobarvala. Sinko je bil star tri mesece in George je izjavil, da je Hetty nastava že spet skoraj čisto normalna, misleč, da je izustil nedosegljiv kompliment. George sam pač tudi ni bil kaj prida kulturen.

Nekoga jutra v poznem poletju na dvorišče

bila dragocena, a brez silno priljubljenih srebrnih okraskov.

Vtaknil je pištolo v tok in menil: — Povedali so mi sicer, da je George poročen, a niso mi rekli, da ima tako ljubko ženičko. Nekatero moske res stalno zasleduje sreča.

Hetty se je smehljala, ker je bil to njen prvi kompliment po tolikem času. — George ne verjame v srečo, — je menila. — On trdi, da vsak dobi tisto, kar zasluži.

— Včasih res, — je resno povedal tujec. — Rad bi vrnil Georgu star dolg. Ime mi je — hm — Williams.

Ime ji ni bilo znano in pojasnila je Mr. Williamsu, da je George pri ovcah zahodno od Potoka mrtve žene, ki pa je komaj dvajset milj oddaljen in se bo do večera vrnil, zato ga lahko počaka kar tu. Vljudno se je zahvalil in povedel konja v hlev.

Mr. Williams je priznal, da še ni zajtrkoval in z velikim tekom in občudovanjem se je spravil nad Hettyne kolačke in pito. Pri mizi se je obnašal brezhibno. (Georgovo obnašanje je bilo nepopisno...) Bil je čeden, krepak, nosil je brke, a obraz mu je bil gladko obril. (George se je bril enkrat na teden...) Imel je zanimiv, bledikast obraz in lep, pojoč bariton.

Mr. Williams ji je pomagal pri gospodinjstvu, česar se George ni nikoli domislil. Zani so bila vsa gospodinjstva dela najstrožji tabu. Pobrisal ji je posodo in ji prinesel vode iz vodnjaka. Poslušal je in govoril, kakor so mu narekovale okoliščine, in v dvajsetih minutah se je Hetty zdelo, da sta stara znanca. Zadrževal ji je, da je čudovita ženska. Tehta komaj petdeset kil, mladost je prežvela v fini družini, na se vendar ne strmuje nobenega dela in se loti celo mizarstva. Georau se je to zdelo samo po sebi umemo, a Mr. Williams je neosčljivo menil, da je pravi biser med ženami.

Mr. Williams je bil zelo načitan možkar in vprašala ga je, če ni morda potujoči profesor. Pri-znal ji je, da sploh nikoli ni videl šole od znotraj, zaradi tega pa je še zršel v njenih očeh. Je na poti v Južno Ameriko in ne bi bil miren, če ne bi poravnal histega računa z Georgom. Hetty je menila, da denar zmeraj prav pride, hoteč kaj več izleči iz njega, in izmikale se je povedal, da ima v torbah na sedlu nekaj tisoč dolarjev. Na vprašanje, če se ne boji roparjev v tako zahrbiti deželi, je menil, da bi hitro naučil manir vsakega vsljivca. Uvidela je, da bi vsakdo obžaloval, če bi prišel z njim navzkriž. Bil je nevaren človek.

Obšpal jo je z resnimi komplimenti, a bil je pravi gentleman in vedel je, do kod sme iti. Njuna pogovora je bil tako zanimiv, da je Hetty pozabila nahraniti otroka in šele tuljenje iz zibel ji je spomnilo na malega. Sinko je izpraznil steklenico z zavidično spretnostjo, se pretegnil in spet zaspal. Mr. Williams je menil, da ima čudovitega otročka; George je vselej zatrjeval, da je njegov sin podoben praščiku, ki ves božji dan prespi.

Bolj ko sta govorila, bolj je naraščala njuna vzajemna naklonjenost. Drug drugega sta cenila in občudovala, kot da sta se sporazumela in vzljubila na prvi pogled. Popoldne je minilo kot lepe sanje in Hetty je sijala od zadovoljstva.

Ko je pričela pripravljati večerjo, je gost menil, da bo kar šel in spetoma poročunal z Georgom, a Hetty je vztrajala, da mora ostati in pričela pripravljati večerjo za tri.

Ko sta zaslišala prihajati voz, je Mr. Williams predlagal, da bi šla v kuhinjo in presenetila Georga, čemur se Hetty ni mogla upirati.

George je sunil v vrata, rekoč: — Imaš družbo, mam? — To je bila tudi ena od posebnosti njegove kulture. — Ziga na konju mi ni znan.

Umolknil je, kot da je dobil sunek med rebra. In zija! v Mr. Williamsa, ki je ljubeznivo vprašal: »Si presenečen, George?«

— Divji Bill! Crowley! — je suho menil George.

— Hetty, ali si se cela? — Bila je užaljena. — Mr. Williams je eden redkih gentlemanov, ki sem jih srečala v tej deželi. Crowley, si rekel?

— Tako je, — se je priklonil gost. — Sedi, George. — Revolver je bil uperjen preko mize v Georga, a Hetty je gledala svojega moža in ga nadrla: — George, kako se vendarle obnašaš?

George se je potil in prebledel, a ni se dal ugnati. Zahropel je: — Kar streljaj, hudič te potpij! A če se dotakneš Hetty.

Hetty je bila ogorčena: — Nikar tako! Kaj pa misliš? Mr. Williams — Crowley je gentleman.

Crowley ni umaknil svojega morilškega pogleda od Georga. — Tvojemu možu dolgujem osem let ječe. Vedno plačujem svoje dolgovce. Ubil mi je tudi brata. Ali imaš brata, Hetty?

— Imam, — je odsočno dejala. — Odlični organist je. Kaj imaš od tega, če ubiješ Georgea?

— Zadoščenje. Osem let sem sanjal o tem. Po-begil sem, izkopal skriti denar in prišel naravnost semkaj. Najno srečanje je bilo nepričakovano, a prijetno, sama veš, da ti ne bi storil zalega, razen

POLETNA HUMORESKA

ljite Murksija iz drugega oddelka, naj dela na njegovem stroju. Menim, da bo ustrežalo. Robi je z raketo odletel na rivero, se okopal v ultraviolečnih valovih in se odpočil. V tem času je napisal tudi knjigo o poljavih utrujenosti pri materialni, o mišičnih kristalov in o regeneraciji did v krmilnih centrih elektronskih individuirov. Da bi se odpočil, je pisal verzice o izmeničnem toku. S socialnega gledišča je bilo to zdravo, vredno celo Nobelove nagrade, če ne še kaj več.

Ko se je vrnil, je Murksi ležal v delavnici, ker je zbolel od živčne neuravnoteženosti. Ni vzdržal tempa, s katerim so vrtali luknje. V tovarni je zavladalo razburjenje. Vsi so razpravljali o Robijevem letnem dopustu. Grozila je nevarnost, da bo njegov primer okužil tudi druge. Robiti so bili nezadovoljni in že so se jele širiti govorice o stavki. Robi je — potem ko je upešoval vse okoliščine — osnoval sindikat robotov. Preskrbel si je uradne prostore. Nekateri od robo-

— in glas mu je dobil leden prizvok — razen če bi me prisilila k temu. Vedeti moraš, da te obožujem, a sem človek, ki zlepa ni pri volji odnehati.

Hetty je to vedela. Za njegovo uglasnostjo se je skrivala železna odločnost. Pod določenimi pogoji to ženskam prija, a to pot ji ni. Suho ga je opomnila. — Obesili te bodo.

— Ne, imam dobre prijatelje tu in v Južni Ameriki. Pa če bi tudi vedel, da bom bingljaj, ne bi odnehal.

— Tat in morilec! — mu je zabrusil George. Hetty ga je nadrla: — Ali boš hitro tiho? Mr. — W! — hočem reči Crowley, najprej bomo večerjali. Sedi, George, in skušaj se obvladati kakor pravi gentleman!

George jo je zabodeno pogledal, a je le sedel. Divji Bill Crowley je poln občudovanja vzkliznil: — Na vsak milijon šenski pride ena taka. Trda kot skala, lepa kot jutranja zarja!

Postavila je jed na mizo. Bila je odlična kuharica. Mr. Crowley je to znal ceniti, George pa se ves čas ni dotaknil jedi. Le enkrat je vzel v roko težko solnico in jo zamisljeno potehtal, a Hetty je spregledala njegove namene in mu ostro ukazala, naj jo takoj odloči.

Crowley se je smehljaj — George misli, da te tako pridno občudujem, da sem popolnoma pozabil nanj.

George je tepec, toda prevzgojila ga bom! Crowley je molčal in posmehljivo pogledoval Georga. Po večerji je prosil, če sme kaditi. Za prižiganje cigarete sta potrebni obe roki in George

tov so začeli sodelovati z njim v upravnem telesu. Izdelal so program, ki so ga vsi podpri.

Robiti so zahtevali postopen prehod na štirideseturni delavnik, plačo v enotah enosmernega toka, izdano mazoanje in plačano popravilo v primeru nezgode. Generalni direktor Plumberi, ki je na hitro priletel z Marsa, je maiondne padel iz fotelja, ko je zaslišal zahteve. »Nezaslišano!« je zarjovel. »Kaj pa misliš te mašine? Takoj mi pokličite konstruktorja! Mu bom že pokazal!« Konstruktor je skomignil z rameni. »Zal mi je,« je dejal, »toda čas, ko so ljudje konstruirali stroje, je že zdavnaj minil. Sedaj delajo to roboti. Jaz se nič ne spoznam na osebno življenje teh aparatov. Prerasil so me. Od kod naj vem, kaj jim bo šinilo v glavo?«

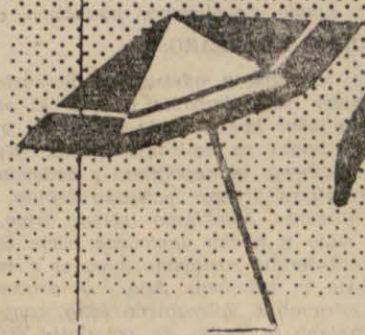
»Vrag naj ga vzame!« je uslo direktorju. »Kako ste mogli biti tako neoprevidni. Človek ne sme stanovati niti v svoji privatni vili na Marsu. Kaj mi predlagate?« Konstruktor se je zamislil. »Bojim se,« je dejal, »da bomo morali nekoliko popustiti. Sicer bo nastopil polom v proizvodnji metilnih državev.« Popustiti? Ne! je odločno vzkliznil Plumberi. »Odpustili jih bomo. Vse! Prav gotovo! Pod takimi pogoji je mnogo racionalneje postaviti na delovna mesta ljudi. Takoj bom telefornal na borzo dela.«

»Da... toda...« ga je prekinil konstruktor. »Kaj bom pa jaz delal? Ostal bom brez posla!«

»Ne vznemirjajte se,« se je nasmešnil direktor. »Začnite z delom in konstruirajte mi avtomat, ki bo vse robote spremenil — v staro železo!«

(SIMPLICISSIMUS)

NIVEA

Prijeten odmor na soncu!

NIVEA OLJE ZA SONCENJE z originalnim OREHOVIM IZVLECKOM ščiti kožo pred vnetji in opeklinami.

NIVEA OLJE ZA SONCENJE nam s stalno uporabo omogoči enakomerno temno barvo kože.

NIVEA CREME nam nudi vse potrebno za brezhibno nego kože: maščoba, vlaga in prepolnjen euzeriti!

Z NIVEO na zrak in sonce!

se je napel, da bi planil, a zastokal je, ko se je Hetty iztegnila preko mize in ga onemogočila.

Crowley je dejal skozi dim: — Vedno mi bo uganka, kako si mogla postati Georgova žena. Se ti ne zdi, da si ga polomila?

— Res sem se mnogo manjka do popolnosti, — je prienala.

— Poslušaj me, — je predlagal. — Čez nekaj minut bom odjedil in vem, da se take priložnosti ne ponujajo dvakrat v življenju. To je moja najlepša priložnost. Hetty. Pomembna osebnost bom v Južni Ameriki, ko se masč. — hočem reči, ko opravim to zadevo. Ali verjameš, da to ni gola baharija?

— Verjamem, da lahko dosežeš vse, kar hočeš. — Tlačni! Tukaj pa boš zraven Georga segnila.

— Da! mi pištolo, pa bom videla kdo bo segnil!

— se je zadržal George in Hetty se je bala, da bo praznih rok naskočil Mr. Crowleyja.

— George, bodi vendar kulturn! — ga je opomnila.

— Nikoli ne bo nič iz njega! Prebutast je! Jaz pa bom milijonar. Postala boš kraljica, če se ti bo zahotelo. Cela pokrajina bo najina. Oba skupaj boma napravila čudeže.

— Zelo sem polaskana. Toda jaz sem poročena. Ljudje bi ježkali.

— Takoj si lahko vdova, samo reci! — je zdržal Divji Bill Crowley in pištola je kot kaka šnila navzgor, George pa je požrl sapo, kakor da je zaždel.

— Počakaj! — je zakricala in stekla mimo Crowleyja, ki je škilil za njo, a ni spustil Georga z mize. Ko je poprabila velik mesarski nož, jo je opozoril: — Hetty, nima smisla, da greš nadme.

— Zmajala je z glavo. — Pod drugimi okoliščinami bi šla s teboj, a šenske smo čudna bitja, ki nimamo v oblasti svojih src. Mojeja se je polastil George. Ni niti kulture niti lep niti brijhen, toda če ga počis, grem za njim. — In nastavila si je konico noža pod srce.

George in Crowley sta strmela vanjo in nobeden ni podvomil o resnosti njenih namenov. Crowley je še vprašal: — Pa tvoji sinček?

— Vem, da si gentleman in se boš ustavil v prvi hiši in poslal koga po nj. — Pogledala je Georgea in dejala: — Tako, jaz sem nared. Kar začnita.

Crowley je obsedel kot ukopan, čas je tekel, nazadnje je dejal: — Sah mat! Če bi bila navajala name z nožem, bi te bil prehitel in potem obžaloval. Če greš z menoj ne storim Georgeu nič zalega.

Brez odlašanja je odkimala. — Ti nikdar ne odstopaš od svojih namenov, jaz pa tudi ne. Ostanem pri Georgu, pa naj je še takšen teleban.

Crowley je odmaknil stol in otožno povedal: — No, pri karth sem vedno imel srečo. Kje je kakšna vrva. Zvečal bom Georga, da ne bo pričel streljati, ko bom odhajal.

— Misiš, da bi mu dovolila? — je bila užaljena Hetty.

Pasljivo jo je pogledal. — Vem, da ne bi. Daj mi le urico časa, če je mogoče. V njegovo dobro...

George je protestiral, a nista se zmenila zanj. Hetty je stala varavana, ponosna in molčeca in Crowley jo je poširal s pogledom. Nato je zmajal z glavo in dejal: — Nikoli ne popustim, a tu sem le odnehal. Ali si takoj vedela, kdo sem, in igrala komedijo, ali pa si bila res ves čas iskrena?

Hetty je zmajala z glavo, a on ni odnehal. — Pravico imam izvedeti. Nič slabega si ne bom mislil o tebi. Ali si bila dobra z menoj ali s tujcem, ki je prišel ubiti tvojeja moža?

Hetty je spet zmajala z glavo in se medio nasmešnila. Karkoli je pomenil ta smehljaj, Crowley je bil zadovoljen. Se vedno s pištolo uperjeno v Georga je pobral klobuk, se priklonil Hetty in tignil skozi vrata. George je planil proti spalnici, kjer je imel nabito puško, a Hetty je bila hitrejša in mu je podstavila nogo, da je padel naravnost na pecico in si opekel obe dlani.

— Sam si kriv, zakaj pa si tako nekulturen! — mu je dokazovala, ko mu je prekinilajočemu z oljem mazala mehurjasti roki.

Prevedel BOGDAN UDVR

Ilustriral ACO MAVEC

Z AUTOMOBILOM NA DOPUST?

Posebno moški se kaj radi navdušujejo: »Avto je moja sprostitev!« Ko sedim za volanom in pritisnem na plin, pozabim na vse skrbi in uživam... Temu menda ne kaže oporekati, kajti občutek hitrosti sodi pač k modernim poživlom kakor kava in nikotin. Morda je tudi res, da

nam hitrost že pomeni sprostitev. Toda vsakdo bi moral vedeti: to je sprostitev, ki jo povzroča napetost — to pa gotovo ni tisto, kar pričakujemo od dopusta, namreč počitek in novo zalogo sil. Zatorej naj velja prvo pravilo: ne pozabimo, da je avtomobil samo pripomoček, ne

pa smisel pri izkoriščanju dopusta. Bilo bi nesmiselno priporočati, da pustite avtomobil doma. Vzemite ga mirno s seboj, vendar ne prebijejte vseh dni dopusta v njem. Saj sploh ne veste, kako lepa je pokrajina, če le drvite mimo nje. Tudi se ne

splašajte planirati dolge ture samo zato, da bi bili dan prej na kraju dopusta. Vozite počasi, da bo že vožnja sprostitelj. Ustavite, kjer vam je všeč, uživajte lep razgled. In nikar ne zameenjajte dneva za noč. Morda so ponoči ceste res bolj prazne, toda ponoči je vendarle koristnejše spati — menda ne boste rekli, da na dopustu nimate časa? Skratka, naj se vam nikamor ne mudi in mislite najprej na svoje udobje.

Ce se ne peljate na jug, ne pozabite vzeti s seboj termos steklenice z osvežujočo pijačo, ki jo lahko na vsaki postaji znova napolnite. Prav tako važna je udobna obleka. Stisnjena v pasu pritiska namreč na želodec in to volja potem tudi na srce. Voznik ali voznica se hitreje utrudita, sorce začne močneje biti in nastopijo lahko prebavne motnje.

In kaj napravite, ko se med vožnjo utrudite? Ali ustavite? Popijete skodelico močne kave ali vzamete kakšno tableto? Spet vas je treba opominiti, da ste na dopustu in da se vam nikamor ne mudi! Saj vas nihče ne pidi naprej, torej si kar lepo odpočijte! Kava res še spada med neškodljivejša pijačila, toda v tem primeru je veliko bolje, če se odločite raje za kratek odmor in si na naraven način nabere potrebne moči. Ustavite avto na tistem prostoru, kjer ko zaženete znake utrujenosti. Zapečinite pod drevo in ležite v senca. Vsaj za pol ure uživajte tišino in sveži zrak, si nato umijte obraz in roke z mrzlo vodo in takoj boste začutili, kako ste spet sveži. V vročih dneh naj bi voznik vsakih sto kilometrov počival.

Nič manj važen ni opoldanski odmor. Ali raje jeste v restavraciji ali pa na prostem malico, ki ste jo vzeli s seboj? Nekateri dajejo prednost pogrnjeni mizi in bogatemu obroku. To veselje vam privoščimo. Samo: nikar potem takoj po kosilu ne vozite dalje. Vsekakor po obilnem kosilu počivajte, kajti nič ne škoduje srcu in krvnemu obtoku pa tudi prebavnemu traktu bolj kot sofitiranje s polnim želodcem. Drugi pa dajejo prednost pikniku na travi. Če obrok ni premočen, je zdravnik bolj za piknik, ravno na dopustu.

Ne pozabite na sončna očala. Marsikdo meni, da v avtomobilu ne potrebuje sončnih očal, češ da ga streha in ščit že dovolj varujeta. Vendar ni povsem tako. Resda že navadna šipa

»možek del škodljivih ultravijoličnih žarkov, ampak to ne zastuje niti tedaj, če je šipa barvna. Posebno na bleščočih betonskih cestah so očala nujno potrebna.

Drugi vir nevarnosti je prepih. Saj, udobno je moleti komolec ali roko skozi okno, toda koža in živci pod njo zaradi tega trpijo. Često se težave dolgo ne kažejo, toda nekateri dne začne potem komolec boleati in izven je lahko traja tudi nekaj let. Kakor se nenehno tvega imeniten v vročih dneh, tako drago je kupljeno to udobje.

Teme alkohola in volane tokrat enolično ne bomo obravnavali z gladišča prometnih zakonov in nadzornih, ampak izključno z zdravstvenega. Deloten in da alkoholi — tudi v majhnih količinah — utruja. Nihče ne ovrže! Padi vam vsemu, da se ne kožarite alkohola počutite prepihani, ampak ravno to je začetek alkohola: pravišči in napačni, vidi se vam, da jih boste v lahkih nenehno in v neopredelnosti na se s tem je zmanjša srčnožilni sistem, razgrajen, vendar v prvem hodu, vendar na umirja za umir, prepihan v avtomobilu, padešča si na zatonj zela na cili dometa, ko je ključ od avtomobila lepo na volanu v pravih rokah.

Tako smo prišli v letovišče in za se prišli novo vsemu: ali boste pustili avtomobil pred hišo ali pa se boste vozili na izlete v okolico? S staljša zdravniška in najboljše poraziti na avtomobil, in to ves čas počitnic. Ampak če ste že zdama, si kajpada želite tudi kaj videti. Zato pač mirno uporabljajte avto, vendar mislite na vsaki vožnji na to, kar smo vam rekli že ob začetku: ne divljajte, ne pretiravajte! Ni važno, koliko vsega ste si privoščili — tudi za zdravje — ampak kako globoko ste občutili apoto tistega, kar ste videli. To velja zlasti še za otroke. Zdravniki se pogosto priporočajo, da starši ne poznajo mere in vlačijo svoje otroke od enega kulturnega spomenika do drugega, čez hribe in doline. Za otroke je to kratkomočno preveč. Otrok se »preobije« in domov se vrne živčen. Otroci potrebujejo počitnice v miru, na enem kraju, potrebujejo zrak, sonce, igro in vodo, kraj, kjer se hitro udobje in v resnici uživajo.

(Po dr. Wallnöferju)

KOLERABA IN CVETAČA

Cvetača spada k odličnejšim vrstam zelenjave in vsebuje poleg vitaminov B in C tudi vitamin A, pa še kalij in fosfor. Njen koren, ki je bogat celulozo in bazičnih sestavin, prekuhavamo v juhi in jo dajemo otrokom in bolnikom, nešna roža pa je lahko prebiteljna. Užijamo jo lahko kuhano ali surovo. Pred uporabo pa jo položimo za 20 minut v slano vodo, da uničimo oziroma odstranimo gosenice ali polže, ki so se morebiti zariji v cvet. Kadar pripravljamo surovo v solati, jo razdelimo na cvetove in naribamo na ribež. Zabelimo jo lahko: z marinado, ki jo pripravimo iz olja, limoninega soka, sladke smetane, soli, sesekljane zelene peteršilja in drobno narezane drobnjake, ali z majonezo, ki ji dodamo gorčico, poper, limonin in čebulni sok. Dodamo ji pa lahko tudi narezano rdečo redkvico in pomešamo z narezanimi paradižniki. Kuhana cvetača pa je fina kot priloga k mesu, dobro pa tekne tudi s sirom, z jajci, razpuščenim surovim maslom, kuhano in surovo šunko.

OCVRTA CVETAČA

Cvetačo razdelimo na bolj ploščate dele in skuhamo z dodatkom jušne kocke skoraj do mehkega. Pripravimo gosto jajčno testo iz jajca, mleka, soli in moke in pomakamo kose cvetače v testo ter zaloturno ocvremo na maslu ali margarinu.

CVETAČA V ZELENAJAVNI OMAKI

Cvetačo kuhamo z dodatki: čebulo, jušno kocko, nekaj zrni popra, lovorjevimi listovi, sokom limone in soljo do mehkega. V tej zelenjavni juhi jo pustimo tudi ohladiti. Medtem v kozici stopimo maslo, dodamo žlico moke, malo popražimo, zalijemo z zelenjavno juho, dodamo kislo smetano in preverimo s sesekljanim peteršiljem in kaprami. Omako ohladimo in mešamo, da se ne naredi koga na vrhu. Cvetačo naložimo na večji krošnik, polijemo z omako in okrasimo s krhli paradižniki in drobnih kislih kumaric.

Tudi koleraba ne zaostaja za cvetačo, saj vsebuje nekaj beljakovin, vitaminov, pa še kalij, kalcij, železo in baker. Zato je priporočljiva, da zelene liste narežemo na zelo tanke rezance in dodamo omaki iz gomoljasto odebenejega stehla kar surove. Tudi otrokom jo dajmo kar olupljeno, posebno mlado. Ker pa se kolerabične juhe in omake kmalu navadimo, ponudimo enkrat POLNJENO KOLERABO:

Najprej jo olupimo, odstranimo olesenele dele in z zelenjem vred skuhamo v vodi, ki smo ji dodali malo jušne kocke. Vode naj ne bo preveč. Porabili jo bomo za zalivanje omake. Kuhano previdno izdoblamo in napolnimo z nadevom. Na masli prepražimo drobno narezano čebulo, zelen peteršilj, dodamo sesekljano meso, jajce, sol, poper in malo v mleku namočene ožete žemlje. Napolnjene kolerabe postavimo v ponev z maslo, dodamo liste in izdobljene dele, vse drobno nasekljamo, zalijemo s kolerabično juho, zagostimo s kislo smetano in moko, še po okusu dodamo malo jušne kocke in serviramo z opečenim krompirjem.

SUROVA KOLERABA V GORČICNI SMETANI

Kolerabo olupimo in narežemo na tanke rezance. Posolimo, posladkamo in popopramo ter pustimo stati eno uro. V skodelici zmešamo kislo smetano ter dodamo gorčico, polijemo po kolerabi, premešamo, še po potrebi osolimo in okrasimo s krhli paradižniki in kosi jajčnika.

Morda porečete, čudne ali celo nemogoče jedi! Prav gotovo ne bomo pripravile surove cvetače ali kolerabe celo skledo, ne, nekaj jih za vsakega, pa še kaj drugega, tako bomo novo jed počasi in na prijeten način lahko vnesle v svoj jedilnik. Postimi, ko smo na vsakem koraku iskali vitamine, bi se razveselili take jedi, zdaj pa, ko nas obdaja vsa mogoča zelenjava, pa ne bomo izbrali izbirne in sitne, poskusimo novo jed. A. K.

MAŠČOBE

Maščobne kisline (ki jih imenujemo tudi nevtralne maščobe) so spojine glicerina in višjih maščobnih kislin (palmitinska, stearinska in oleinska). Če maščobe razpadejo zaradi delovanja baz, sprejme glicerol bazične soli. Nekateri nenasičene maščobne kisline, npr. linolova, ki jo označujemo tudi kot vitamin F, so nepogrešljive za življenje.

Biološko vrednost pa imajo tudi posebni maščobni delci, tako imenovani lipidi. Značilno zanje je, da se tope v bencinu, benolu, etru in acetonu.

Maščobe in lipidi se nahajajo tako v živalskem kot v rastlinskem organizmu. V različnih koncentracijah jih najdemo v vseh telesnih celicah. Največ maščob je v kostnem mozgu (65 odstot.). Maščobe in lipidi imajo dvojno nalogo in torej tudi različne vrste maščob:

1. Zaloga maščobe: če dobimo hrano preveč maščob, se presežek nabira v podkožnem tkivu in v trebušni votlini. Sestava te tekoče je odvisna od hrane. Služi nam kot toplotni izolator in rezerva energije.

2. Tolšča, ki se nahaja v organih: sestavljajo jo v glavnem lipidi. Ta je skoro neodvisna od naše prehrane. Ta tolšča, ki se nahaja v organih, je nepogrešljiv gradbeni material našega telesa.

leksikon prehrane

Prebavljanje maščob se začne šele v želodcu, glavni ferment za prebavo maščob pa izloča trebušna slinavka. Vloga žolča je mehanska: pod njegovim vplivom se velike kapljice maščobe razkroje na manjše. S tem se poveča površina, na kateri se stikajo maščobe in fermenti. Maščobe razpadajo v glicerin in maščobne kisline. Stene črevesa vsrkajo obe sestavini, iz katerih pa takoj spet nastanejo maščobe, ki se nabirajo kot rezerva. Maščobe pa se lahko pretvorijo tudi v ogljikove hidrate in beljakovine.

Ce telo potrebuje energijo, jo črpa iz zaloge maščob. Vse telesne celice vsebujejo ferment, s pomočjo katerega maščobe spet razpadejo v glicerin in maščobne kisline. Te potem zgornjo v ogljikov dioksid in vodo, in to s pomočjo ogljikovih hidratov. Če telo ne dobi dovolj ogljikovih hidratov ali če ti ne morejo zagoreti (sladkorna bolezen), potem tudi kisli odpadni produkti, npr. aceton, ne morejo zagoreti in pride do kislinkega zastrupljanja.

Lipoidi delimo v voske, fosfatide, cerebroside, steroide in karotinoide. Voski nastajajo na površini organizmov (listi, sadeži, koža) in ščitijo površino, da se ne izsuši.

ali napne. Najbolj znan je čebulni vosk.

Najbolj znana fosfatida sta kefalini, ki se nahajata predvsem v možganih ter lecitini, ki se nahajata v srčni mišici. Cerebrozidi pa se nahajajo v možganih in živcih. Sterini so zelo razširjeni v rastlinskih in živalskih organizmih. Sorodni so žolčnim kislinam, vitaminu D ter hormonom zardnih žlez in nadobistnim. Najbolj znan sterin je holesterin, ki se nahaja v vseh telesnih celicah in telesnih sokovih. Največ ga je v živcih in koži. Razen tega je glavna sestavina žolčnih kamnov. Pri boleznih presnove (protin, sladkorna bolezen, arterioskleroza, zastojna zlatenica, bolezn ledvic) se poveča količina holesterina v krvi.

Karotinoidi so barvila v vseh odtentkih od rumene do temno vijoličaste barve in se nahajajo zlasti v rastlinah. Sem pristaemo tudi začetno stopnjo vitamina A. Maščobe lahko postanejo žlata, to pomeni, da so deloma razpadle maščobne kisline (pod vplivom svetlobe in zraka), deloma pa se spremene pod vplivom bakterij.

Največ maščob vsebujejo razne rastlinske in živalske masti, olja, jajca in orehi.

bralke svetujejo

Banane na več načinov

SADNI KOLAC

Potrebujejo: 120 g surovega masla, 180 g sladkorja v prahu, 2 jajci, ščepec soli, 500 g zrelih banan, 120 g rozin, 60 g suhih ali, 60 g citrone, 30 g orehov, 250 g moke, zavojček pecilnega praška.

Prilava: Maslo in sladkor mešamo toliko časa, da se spenita. Nato dodamo zaporedoma jajca, sol in silijski žvečkanec banana. Spet dobro premešamo in pridamo še rozine, ki smo jih oprali in osušili s krpo), suhe ali, (ki smo jih na drobno rezali), na tem ko smo jih odrezali jedrca), citrone in grobo sesekljane orehe. Nazadnje rahlo vmešamo s pecilnim praškom zrelo maslo. Testo nato položimo v pekarico, da postane lemo rjav. Serviramo vroče s kakom slado ali pa s pečenim mesom ali pečeno ribo.

OCVRTE BANANE

Kot pomeček lahko banane pripravimo takole: Ogljane banane cvremo na vročem maslu tako dolgo, da porjavijo. Počene potresemo s sladkorjem in cimetom in jih še vroče serviramo.

OCVRTE BANANE, DRUGAČE

Potrebujejo: jajce, 4 velike, čvrste banane, pol skodelice moka, soli za pol žajke žlice. Prilava: Jajce rahlo razpetemo in ga osolimo. Banane na drobno razrežemo na tri dele. Posamezne koščke namočimo najprej v jajce, pustimo, da se odteče, jih nato potopimo v moko in končno položimo v razgledano maslo. Cremo jih tako dolgo, da postanejo leno rjavi. Serviramo vroče s kakom slado ali pa s pečenim mesom ali pečeno ribo.

NAŠE DOMAČE ŽIVALCE (12)

»Murni so najidealnejše živalce«. Natanko tako mi je dejal znanec, ki se je preselil iz Prekije v Ljubljano pred leti in od takrat goji papige, kanarčke, fokterierja in še kaj. »Vedno sem pogrešal živali, odkar sem prišel z dežele v mesto in nikoli nisem imel primerne prostora zanje. Odkar silam pa murne, mi ni nikoli več dolgčas...«

Pravzaprav ni pogrešal nič novega, saj so vedno stvari pod soncem že pred njim odkriti, na primer, stari Grki, ki so baje gojili murne v kletkah in jih še danes goje Kitajci. Japonci in drugi narodi Azije.

Torej nekaj navodil bodočim gojilcem murnov: Stanovanje: Murni izdelamo iz vsaj centimetra debelih desk (ne tanjših zabojek, po pričloženih skici). Prednja stran zabojčka ima pomilno steklo, ki ga nekoliko dvignemo, kadar murna krmimo. Gornja stran zabojčka je polirana iz goste mrežice, ki mora biti skrbno pritrjena. Na sredini pa je zabojček predrven na dva dela z lesico, v kateri se izrezana polirna odprtina, in tako urejen zabojček bo imel murni torej dva stanovanjska prostora: sprednjega svetlejšega, v katerem bo jedel in preneval, in drugega zadnjega, temnejšega, v katerem bo v miru počival, kot je navajen iz svojega rojstva.

Temperatura: Murni se najbolje počutijo in najbolj živahno pletijo pri temperaturah od 25 do 30° Celzija. Koristno je, če v zabojček namestimo navaden obzračni termometer (cena okrog 200 do 300 dinarjev), s pomočjo katerega lahko stalno nadzorujemo temperaturo v zabojčku. V poletnih mesecih ni težav z vzdrževanjem toplote, pa ne moramo na to paziti lesoni in poletni, ko imamo vrhunski gojilec murnov največ veselja s svojimi gojenci. Prav zanimiva reč. Stari murni doživljajo v juliju in avgustu, potem ko samice položijo jajčeca v zemljo, in že v juliju in avgustu, ko imajo vrhunski gojilec murnov največ veselja s svojimi gojenci. Prav zanimiva reč. Stari murni doživljajo v juliju in avgustu, potem ko samice položijo jajčeca v zemljo, in že v juliju in avgustu, ko imajo vrhunski gojilec murnov največ veselja s svojimi gojenci. Prav zanimiva reč.

našega varovanja prav skrbeli, poslušali njegove prve koncerte, ki so bili v letu 1945. Glavni pogoj je stalna temperatura, ki naj nikoli ne pade pod 20° C. Najbolje je, če zabojček postavimo poleg ločene peči, seveda pa v njem ne sme manjkati pitne posodice z vodo, saj murni potrebuje tudi vlogo in mu suha toplota škoduje.

Prehrana: Murni uživa praktično vse. Pač pa ga je treba krmiti redno vsak dan vsaj dvakrat ali trikrat. Glavna hrana mu je listje solate, regrati, hruške, spinacije ali

BANANE S SIROVO OMAKO

Potrebujejo: pol skodelice mleka, 23 dkg topljenega masla, 4 tanke koščke kuhane gnjati, 4 zrele banane. Prilava: Sir raztopimo in ga zmešamo z mlekom tako, da nastane gladka omaka. Koščke gnjati namažemo z gorčico, zavijemo vanje olupljene banane, jih namažemo z maslom in položimo v pečico. Polijemo jih s sirovo omako in pečemo pri srednji temperaturi nekaj 30 minut. Serviramo jih z zeleno solato.

F. B.

za dnevno prehrano

ne pozabite tudi danes

Vitaminizirano namizno margarino »ZVIJEZDA« lahko različno uporabljate pri pripravi jedi v gospodinjstvu. Margarino lahko namažete in jo uporabite za hrano kot maslo, ker ima dober okus in vonj, primerna je tudi za testo, ker mu daje rahlost. Margarino lahko uporabljate za mesne jedi in pečenke. Praktična zamenjava živalske masti, masla in olja pri pripravi jedi. Vitaminizirano namizno margarino »Zviজেডা« je visokokalorična, kakovostna in ekonomična rastlinska mast, ki jo dobite po zmerni ceni.

kaj morate vedeti

V pučjih kletkah nastane časoma neprijeten duh. Zlahka ga odstranite, če v kletko narežete mavca, nanj pa drobni pesek. Neprijetni duh bo popolnoma izginil.

Cevlji se bodo posebno lepo svedili, če pridenete loščilu nekoliko kisa.

Gobe najlažje očistite na ta način, da jih dve uri namakate v mrzli vodi, v katero ste vrzili pest soli. Gobe ozmnete in splaknete v mrzli vodi.

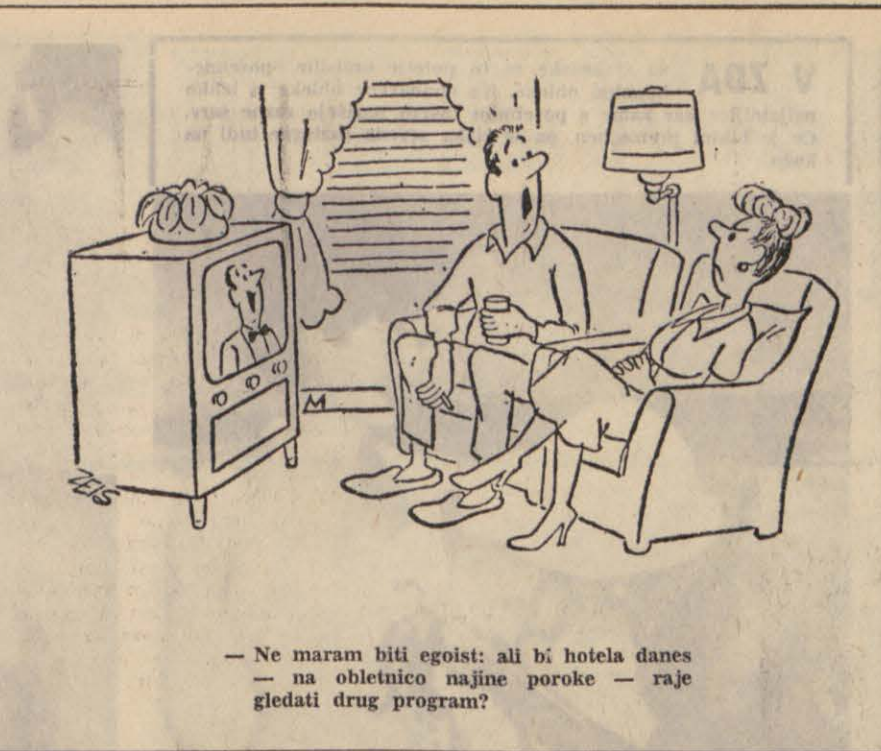
Mleko ostane dalj časa sladko, če je v veliki, plitvi posodi kot pa v ozkem in globokem loncu.

Ko ste v iskanju rib preiskali stotine metrov podvodnih pečin... ko potrebujete okrepitev — prija krožnik izdatne juhe PODRAVKA

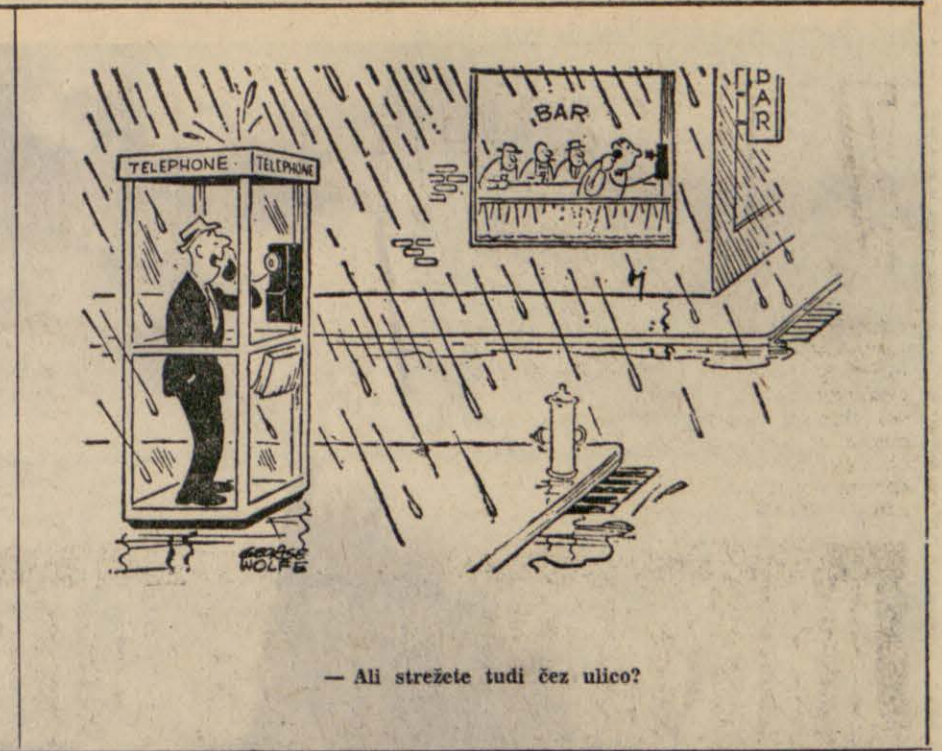
Kadar se s srcem kuha kuha se PODRAVKA juha!

Tovarišica, prodajam specialno pasjo hrano!

Ne maram biti egoist: ali bi hotela danes na obletnico najine poroke — raje gledati drug program?

Ali strežete tudi čez ulico?

Ne, moja mati ne ve, da kadim. Toda — ali ve vaš mož, da vi na cesti ogovarjate neznane moške?

Mojo ženo morava rešiti: ves denar ima v nahrbtniku!

Cisto med nama: vrget ji je sidro na glavo!

Dragi gledalci, vsa umetnost je v tem, da vašo pozornost odvrnemo od svojih rok!

izdaja to tiska Casopisno podjetje 'DELO' v Ljubljani. Glavni urednik Milan Pogorelec. Odgovorni urednik Zoran Jerin. Uredništvo Ljubljana, Tomšičeva 3/II, o. p. 150-111. Telefon 23-522 do 23-526. Prodajni oddelki: Ljubljana, Titova 1, telefon 21-832. Naročnina: celoletna 1.440 dinarjev, polletna 720 dinarjev, četrtletna 360 dinarjev, mesečna 120 dinarjev. Oglasni oddelki: Ljubljana, Titova 1, telefon 21-838. Stevilka žiro računa NB 600-11/1-162. Rokopisov ne vračamo.

KRIŽANKA

VODORAVNO: 1. natičenost, natičenost, 8. vzpetina, hribeček, 14. formular, 15. znameniti nizozemski slikar eden največjih mojstrov baroka, 16. lepo vedenje, 17. tekstilna tovarna v Podbrdu, 18. glasbena nota, 19. ime francoskega filmskega igralca Delona, 20. francoska reka v Normandiji, ki se izliva v kanal La Manche, 21. status, 22. medmet, 23. umor, 24. ostanek kuriva v dimniku 25. znamenita ameriška igralka nemega filma (Gloria), 29. igralna družba pri taroku, 30. izbrana družba, 31. zdravilo proti malariji, 32. tropiska ovijalka, 33. ameriški filmski igralec (Henry), 34. izba, 35. visoka gora v Julijcih (2878 m), 37. ime armenskega skladatelja Hačaturjana, 38. ruski šahovski velemojster, nekdanji svetovni prvak, 39. grška črka, 41. izvir, 42. sorodnica, 43. veliko mesto v Švici, 46. različna soglasnika, 47. središče romunske pokrajine Moldavije, 48. navihala, nepotrebno breme, 49. vriskanje, 51. atletinja, 52. zlahni plin, 53. enigmat.

NAVPIČNO: 1. užitna goba, jurček, 2. grški novič, 3. plaha gozdnar žival, 4. francoski filmski komik (Jacques), 5. gorski zrak, vrsta kisika, 6. polt, barva kože, 7. aktinij, 8. industrijski center Gorenjske, 9. turistični kraj v gornji Savinjski dolini 10. debelo orientalsko sukno, 11. nikalnica, 12. lepa gorska cvetica, 13. otok na Donavi pri Budimpešti, 17. zlitina bakra in kostra, 20. lesen pihalni instrument, podoben klarinetu, 21. specialiteta iz ribjih lker, 23. del obraza, 24.

BERITE PO KOSILU

»Kadar ogledujem vaše slike, se vedno čudim.«
»Najbrž bi radi vedeli, kako jih delam?«
»Ne, zakaj jih delate.«
Boris je bil na počitnicah pri babici. Ko se je vrnil domov, je mami rekla:
»Babica mi je pisala, da si imel včasih hudo domotožje.«
»Da, vedno kadar sem želel, da bi babica spekla češnjeve zavitek,« je odvrnil mali diplomet.
Profesor, ko so ga potegnili iz vode: »Vraga, šele zdaj sem se spomnil, da znam plavati!«
Učiteljica: »Veste, to je že od sile, tale vaš fant. Včeraj sem ga vprašala, kdo je napisal 'Fausta'. In veste, kaj mi je odgovoril? Da ga on ni.«
Mati: »Kolikor jaz vem, ga res ni.«
Sodnik: »Obtoženec, imate pravico do priznave.«
Obtoženec: »Ali to kaj stane?«
Sodnik: »Nič.«
Obtoženec: »Potem priziva ne bom vložil. Kar nič ne stane, tudi nič vredno ni.«

Tine leži v bolnišnici.
»Kako to, da vas žena nikoli ne obišče?« ga sočutno vpraša sosed.
»Ne more. Je sama v bolnišnici,« odgovori Tine.
»Kaj ova hkrati, to pa je že smola!«
»Da, toda pričela je ona,« prizna Tine.
Profesor: »Povejte mi glavno osebo v 'Odiseji'.«
Dijak molči.
Profesor: »Pomislite malo. Saj vam že sam naslov pove.«
Dijak: »A ja, Odiseja!«
Profesor: »Dobro! In v 'Ilijadi'?«
Dijak: »Ilija, svetli Ilija!«

Neki kmet bi rad zavaroval posredo pred ognjem.
»Vedeti moram, kakšne požarne naprave imate v vaši vasi,« ga vpraša zavarovalni uradnik.
Kmet se popraska za ušesom: »Hm, včasih dežuje.«

»Pomisli, kakšno srečo imam!«
»Da, kaj se ti je spet posrečilo?«
»Stavil sem deset tisoč dinarjev, da me žena vara!«
»In?«
»Stavo sem dobil!«
»Zdi se mi, da sem vas že nekdaj videl. Morda v Ljubljani?«
»Tam nisem bil še nikoli.«
»Potem je pa moralo biti kje drugje.«
»Že mogoče, ker tja večkrat zahajam.«

Del okrepčevalnice v delikatesni trgovini »Živila«

USPEHI TRGOVSKEGA PODJETJA „PLANIKA“ IZ SLOVENSKE BISTRICE

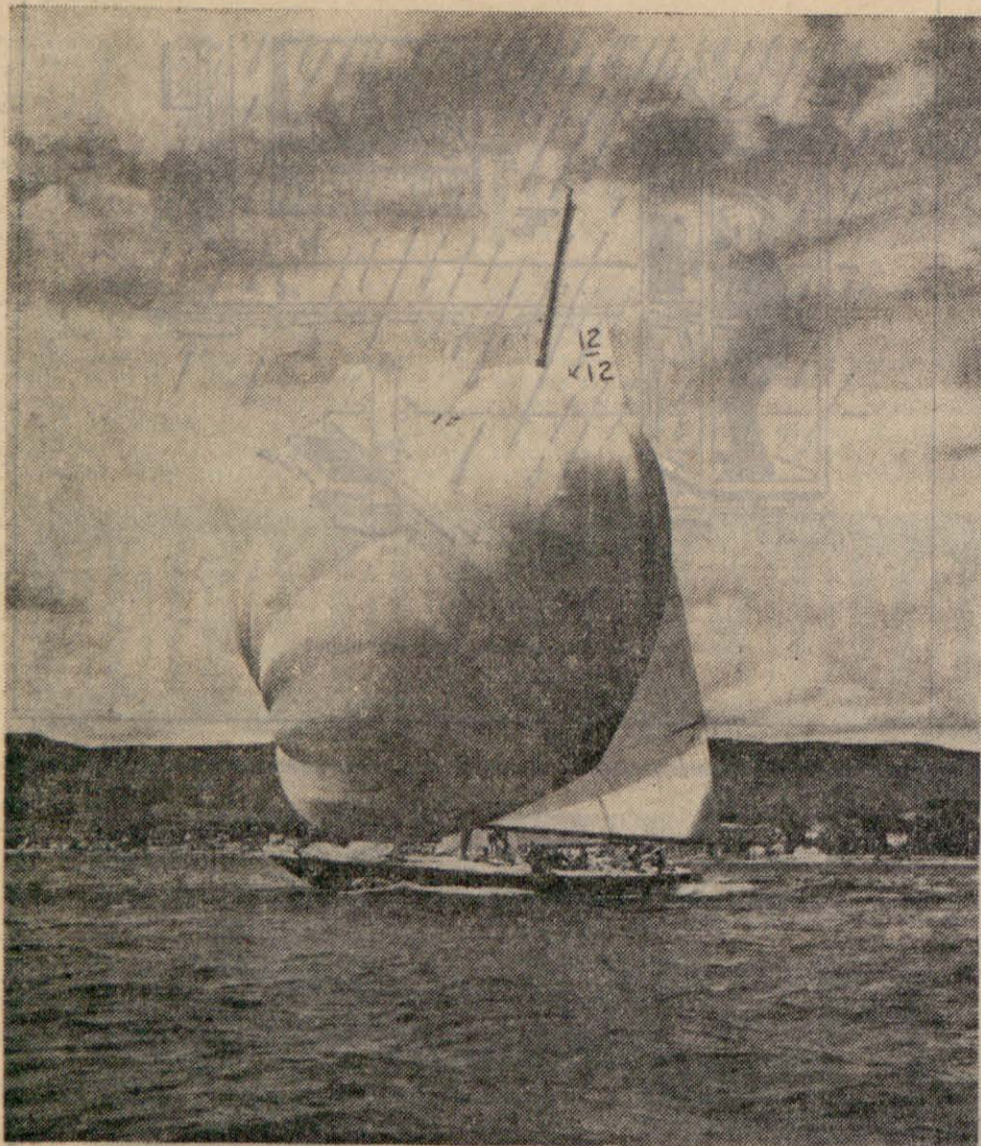
(Sodobno urejene prodajalne, samopostrežba tudi za kupce v manjših krajih)
Potem ko so razformirali okrajni magazin, je bilo podjetje ustanovljeno z naslovom »Mestno trgovsko podjetje Metropo (l. 1961). Po dobrem letu pa je med šestimi trgovinami prevzelo tri novo ustanovljena podjetja, t. j. sedanja Planika. Obe podjetji sta ob koncu l. 1962 imeli že po 14 poslovalnic. S prizadevnostjo kolektivov je bruto produkt presekel milijardo dinarjev. Zaradi večje ekonomičnosti, ekspanzivnosti in razvojnih možnosti trgovskega omrežja pa sta se podjetji l. 1962 združili v »Planiko«, ki se ji je pridružil še trgovsko podjetje »Pohorje« iz Oplotnice. Podjetje ima zdaj že 36 poslovalnic, računa pa še z novimi. Prizadevni kolektiv je že doslej mnogo investiral: prenovil je namreč vse prodajalne maloprodajne mreže. Podjetje je razen tega v večjih krajih specializiralo posamezne trgovine in jih opremlilo s hladilnimi vitrinami, hladilniki, avtomatskimi tehnikami, registrskimi blagajnami, električnimi kavniimi mlinci, mesoreznicami ipd., vrh vsega pa je sodobno opremlilo tudi upravno poslopje. Hkrati so obnovili še avtopark in kupili električne bencinske črpalke, zgradili nova skladišča in nove upravne prostore itd. Prikupna zunanost prenovljenih prodajaln je učinkovito spremenila zunanjo podobo Slovenske Bistrice in drugih krajev. Delovni kolektiv je marsikaj žrtvoval za napredek celotnega podjetja. V prihodnje bo kolektiv še bolj utrnil organizacijo in poslovanje trgovin. Zdaj gradi skladišča za kurivo, pripravlja veliko samopostrežnico, preureja trgovino v Pragerskem in upravne prostore. Na Keblju na Pohorju je zgradil prodajni paviljon, ki bo koristil tudi turizmu. Prihodnje leto bo podjetje preuredilo »Trgovski dom« v Slovenski Bistrici, in sicer v samostojno trgovino. V Tinju na Pohorju bodo odprli trgovski paviljon. V obdobju 1965-1967 pa bo Oplotnica dobila trgovsko hišo. Za realizacijo teh del bo moral kolektiv zastaviti vso strokovno sposobnost in uskladiti celotno poslovanje tako, da bo ob relativno nižjih stroških dosegel čimboljši trgovski učinek. Po najkrajši poti od proizvajalca do potrošnika — to je načelo podjetja, ki bo v prihodnje zboljšalo tudi raven poslovanja in izpolnjevala strokovni kader. Podjetje se je med prvimi v mariborskem okraju lotilo sodobnega trgovanja tudi na podeželju. Moderne povezave na relaciji »prodajalec-potrošnik« bodo gotovo izboljšale trgovanje. Kupec bo imel široko in kvalitetno izbiro življenjskih potrebščin po realnih cenah, prodajalec pa velik promet. Podjetje se bo lahko razvijalo naprej, hkrati pa kupcu nudilo še več ugodnosti pri cenah in izbiri potrošniškega blaga.

Neonski napisi in razsvetljava opozarjajo na jutrišnji dan

pustolovščine cisca kida

V ZDA so si ženske za to poletje omislile »posebne«
kopalne obleke. Na enobarvne obleke si lahko
prijateljice kar same s posebnim tušem narišejo razne šare.
Če je bikini premajhen, pa se risba seveda raztegne tudi na
kožo.

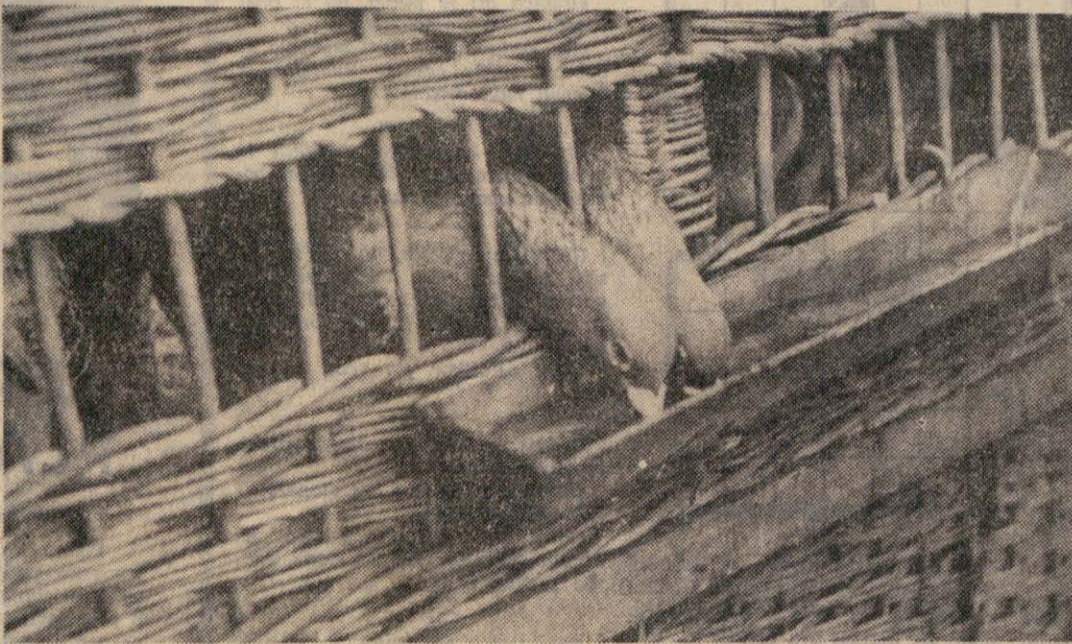
KO JE AMERIŠKA POLICIJA ujela vlomilca Charlesa Faulknera, ga je takoj
slekla do golega in vso njegovo obleko poslala
na analizo v laboratorij. Ko bi Faulkner moral stopiti pred sodnika, pregled obleke se ni bil
končan. Policija je bila v precejšnji zadregi: ali vrniti vlomilcu obleko in se tako mogoče odpo-
vedati odločilnim dokazom, ali pa mu dovoliti, da se zaradi nepravilnosti v postopku (vsak
zapornik mora priti pred sodnika v 24 urah) izmaže iz ječe. Chicaski sodnik Murphy je našel
salomonsko rešitev: Faulknera je kar nagega sprejel v stranski dvorani.

NOVA, dvanajst me-
dnica »Sovereign« naj bi
brnila britanske barve na
letosnji tradicionalni rega-
ti čez Atlantik. Angleži so
prepričani, da si lahko od
letosnjega America's Cupa
obetajo kar največ. Jadr-
nica je namreč v juliju
izredno uspešno prestala
pet poskusnih voženj.

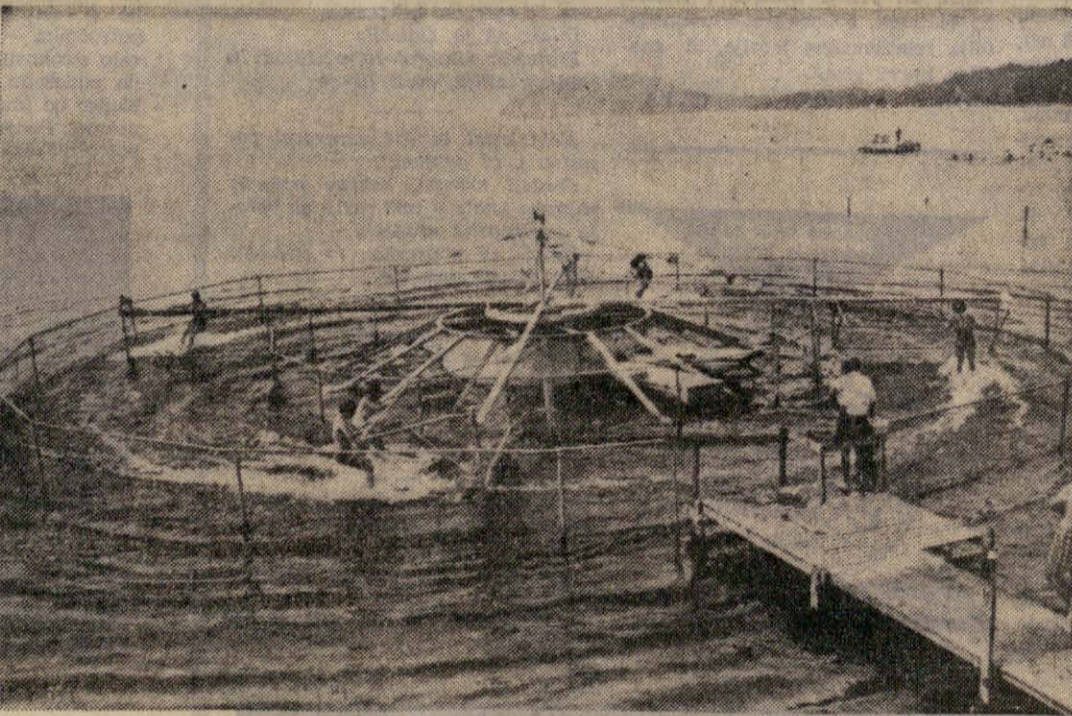
NEVERJETNO, toda
resnično: sestre Emma in Ita
Rosio, ki imata skupaj kar
130 let, sta postali idola fran-
coskih ljubiteljev twista in še
novejšega »hully-gully«. Sestri
sta posneli že tretjo ploščo.
Jesen pa bosta nastopili v
sloviti pariški »Olympia«.

**TO NENAVAD-
NO** vozilo, ki so ga
izdelali v ZDA, bo
verjetno eden prvih raz-
iskovalcev Mesečeve povr-
šine. Vozilo bo namreč
lahko prevozilo po Luni
kakih 150 kilometrov, na
televizijskih zaslonih na
Zemlji pa bodo videli vse,
kar bodo ujele kamere na
vozilu.

MENDA SE V ANGLIJI ukvarja z rejo »stekmovalnih«
oziroma poštnih golobov
več kot četr milijona ljudi. Tekmovanja, na katerih
golobi tudi s hitrostjo do 60 kilometrov na uro
premagujejo razdalje več deset in celo več sto
kilometrov, so zelo pogosta. Fotografijo so posneli tik
pred nedavno golobjo tekmo čez Rokavski
preliv. Pred odhodom so »tekmovalci«
dohili vodo.

NAM V PORTOROŽU sicer ni uspelo, toda odkar je
smučanje na vodi vedno bolj
priljubljeno, nastajajo na vseh straneh sveta priprave,
na katerih se lahko začetniki kaj hitro nauče osnov tega športa. Fotografija je z jezera Saratoga v
ZDA, kjer imajo pripravo, na kateri lahko hkrati vadi 12 vodnih smučarjev.

SELITVE MANEKENK v vrste filmskih zvezd niti niso tako pogostne, kot bi človek
misliš. Uspelo pa je mladi Barbari Bouchea, ki je ena naj-
bolj znanih manekenk Zah. Nemčije. Povabili so jo v Hollywood in že snema z Doris Day film
»Dajmo, dragi«.

BOYAZA
RIBE IN RICE
MIKI
MLISTER

